

UHASSELT

KU LEUVEN

Maastricht University

KNOWLEDGE IN ACTION

Faculteit Rechten

master in de rechten

Masterthesis

De bestuurlijke afhandeling van voetbalgeweld: naar een veiliger voetbal?

Lander Bultynck

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten, afstudeerrichting overheid en recht

PROMOTOR :

Prof. dr. Steven VAN GARSSE

COPROMOTOR :

dr. Marie DECOCK

De transnationale Universiteit Limburg is een uniek samenwerkingsverband van twee universiteiten in twee landen: de Universiteit Hasselt en Maastricht University.

UHASSELT

KNOWLEDGE IN ACTION

www.uhasselt.be

Universiteit Hasselt
Campus Hasselt:
Martelarenlaan 42 | 3500 Hasselt
Campus Diepenbeek:
Agoralaan Gebouw D | 3590 Diepenbeek

2022
2023

UHASSELT

KNOWLEDGE IN ACTION

KU LEUVEN

Maastricht University

Faculteit Rechten

master in de rechten

Masterthesis

De bestuurlijke afhandeling van voetbalgeweld: naar een veiliger voetbal?

Lander Bultynck

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten, afstudeerrichting overheid en recht

PROMOTOR :

Prof. dr. Steven VAN GARSSE

COPROMOTOR :

dr. Marie DECOCK

Voorwoord

Dit werk kwam tot stand naar aanleiding van het behalen van de graad "master in de rechten" aan de Universiteit Hasselt. Dit werk is een sluitstuk van een vijfjarige studie met vele inzichten, verrijkingen, ontdekkingen en nieuwe standpunten.

Vooreerst is een dankbetuiging aan mijn ouders, broers en zussen noodzakelijk. Gedurende vijf studiejaar hebben zij gezorgd voor steun, ruimte en mogelijkheden opdat ik op mijn eigen manier mijzelf kon ontwikkelen tot de persoon die ik vandaag de dag ben. Tevens verdienen vrienden en familie een dankbetuiging daar dat zij steun en vriendschap voorzien hebben gedurende de studie.

Vervolgens wil ik de heer Van Garsse bedanken voor toebedelen van dit onderwerp. Evenzeer wil ik mevrouw Decock bedanken daar dat zij mij de vrijheid heeft gegund om de opdracht op mijn eigen, zelfstandige manier in te vullen en tegelijkertijd klaar stond om met open vizier naar mijn visie en vragen te luisteren en deze met onderbouwde en opbouwende hulp te voorzien. Zonder haar openheid en hulpvaardigheid was dit werk niet tot stand gekomen.

Dank,

Bultynck Lander.

Inhoudsopgave

VOORWOORD	I
I. INLEIDING	3
1.1. INLEIDING EN ONDERZOEKSVRAGEN	3
1.2. METHODIEK	4
II. VOETBALGEWELD IN CIJFERS	7
III. EVOLUTIE VAN VOETBALWETGEVING	9
3.1. DE BELGISCHE AANVULLINGEN	9
3.1.1. <i>Ontstaansredenen</i>	9
3.1.2. <i>Inhoudelijke informatie en evolutie</i>	10
3.2. ENGELSE WETTENBUNDEL	14
3.2.1. <i>Verfijning doelgebied</i>	14
3.2.2. <i>Wettenbundel</i>	14
IV. HANDHAVING DOOR DE VOETBALWETGEVING	19
4.1. HET ADMINISTRATIEVE KADER VAN DE VOETBALWET	19
4.1.1. <i>Verduidelijking administratieve sanctie</i>	19
4.1.2. <i>De verhouding met artikel 6 EVRM</i>	22
4.2. INBREUKEN VAN DE VOETBALWET	26
4.2.1. <i>Organisatoren van voetbalwedstrijden</i>	26
4.2.2. <i>Toeschouwers bij voetbalwedstrijden</i>	37
4.3. SANCTIONERINGSMECHANISMEN VOOR DE INBREUKEN	48
4.3.1. <i>Belgische administratieve sancties</i>	48
4.3.2. <i>Sanctiemogelijkheden in Engeland</i>	53
V. PROCEDURELE ASPECTEN	61
5.1. VASTSTELLING VAN DE FEITEN	61
5.2. KENNISGEVING EN OPLEGGING VAN DE SANCTIE.....	64
5.3. HOGER BEROEP	69
5.4. UITZONDERING VOOR MINDERJARIGEN	71
VI. EVALUERENDE CONCLUSIE	75
VII. BIBLIOGRAFIE	79

I. Inleiding

1.1. Inleiding en onderzoeksvragen

Voetbalgeweld! Het nog steeds aanwezige fenomeen rond, naast en soms op voetbalvelden tijdens een voetbalwedstrijd. Maandelijks worden krantenartikelen geschreven over voetbalgeweld dat plaatsvindt tijdens het Belgische voetbal. Het gooien van vuurwerk op het veld, het betreden van het voetbalveld, toeschouwers die in elkaar geslagen worden door rivaliserende toeschouwers, etc. Het zijn zaken die niet thuishoren bij een voetbalwedstrijd daar dat voetbal een feest zou moeten zijn voor iedereen. Desondanks dat de meerderheid van de bevolking dezelfde mening toegedaan lijkt te zijn omtrent het laatste standpunt, blijven bepaalde individuen zorgen voor een onveilige atmosfeer op en naast het voetbalveld.

De vraag die nu rijst bij de gemiddelde persoon is: "Wat drijft deze individuen tot het plegen van deze feiten of het creëren van een onveilige atmosfeer ter gelegenheid van een voetbalwedstrijd?". Desalniettemin wordt er op deze vraag geen antwoord gezocht in onderstaand onderzoek daar dat dit een juridisch onderzoek is en geen sociaalpsychologisch onderzoek. De scriptie daarentegen onderzoekt op welke manier het recht omgaat met deze verschillende individuen, aan de hand van welke instrumenten wordt geprobeerd om deze individuen tegen te gaan in onveilige gedragingen en welke procedurele aspecten moeten deze individuen ondergaan. Samengevat wordt de juridische handhaving van de voetbal gerelateerd geweld nagegaan in de ruime zin.

Een onderzoek naar de handhaving van een bepaald juridisch systeem veronderstelt een evaluatie van het onderzochte systeem. In onderstaand onderzoek wordt de Belgische handhaving vergeleken met de handhaving van voetbalgeweld in het Verenigd Koninkrijk. Echter wordt er niet alleen vergeleken met het Verenigd Koninkrijk, maar wordt de vergelijking tevens gebruikt voor een verbetering van het eigen recht.

Het Verenigd Koninkrijk, meer specifiek Engeland, is de bakermat van het voetbal. Met een gemiddelde van om en rond de 40.000 toeschouwers per wedstrijd, is het een van de meest bekeken en bijgewoonde voetbalcompetities ter wereld.¹ Desalniettemin blijft het voetbal gerelateerd geweld beperkt. Hieruit blijkt dat het systeem van het Verenigd Koninkrijk om voetbalgeweld tegen te gaan, het beste systeem is om de Belgische handhaving mee te vergelijken en te evalueren om zo een veiligere voetbalbeleving te bekomen.

Ondertussen is het duidelijk dat de scriptie gaat over de handhaving van voetbal gerelateerd geweld. Het werk omvat een zoektocht naar het antwoord op de vraag: "*Welke verbeteringen kunnen plaatsvinden in het juridische kader van de Belgische handhaving omtrent voetbal gerelateerd geweld in vergelijking met het juridische kader van de handhaving uit het Verenigd Koninkrijk voor voetbal gerelateerd geweld?*"

¹ X., "Toeschouwersaantallen 22/23", *Transfermarkt* 2022, https://www.transfermarkt.be/premier-league/besucherzahlen/wettbewerb/GB1/saison_id/2022.

Naast de hoofdonderzoeksvraag zijn er verscheidene subonderzoeksvragen die helpen bij het omkaderen van het onderwerp van de scriptie.

- *Op welke manier zijn de juridische handhavingssystemen voor voetbal gerelateerd geweld tot stand gekomen in België en het Verenigd Koninkrijk?*
- *Welk karakter wordt toegeschreven aan de sancties opgenomen in de Belgische voetbalwet en hoe verhoudt zich dat tot artikel 6 EVRM?*
- *Welke differenties worden gehanteerd binnen de verplichtingen die opgelegd worden door de betrokken wetgevingen en welke aard wordt toegeschreven aan deze verplichtingen?*
- *Welke sanctioneringsmechanismen worden gehanteerd in de betrokken voetbalwetgevingen en welke verschillen zijn merkbaar?*
- *Hoe verhoudt de Belgische administratieve procedure voor voetbal gerelateerd geweld zich ten opzichte van de Engelse strafrechtelijke procedure voor voetbal gerelateerd geweld?*

1.2. Methodiek

Professoren WESTERMAN EN WISSINK stellen voorop dat: "het wetenschappelijk karakter van een onderzoek wordt bepaald door de mate waarin en de wijze waarop gegevens worden geïnterpreteerd binnen een theoretisch kader". Zij lichten toe dat: "De wetenschapper de waarnemingen in verband met een hypothese die door een theorie wordt gegenereerd, bekijkt."²

Om kennis te verwerven in eender welk onderwerp is het niet mogelijk om onbehouwen over te gaan tot de kern van de zaak. Hierbij is het te gemakkelijk om zichzelf te verliezen in de details omtrent het onderwerp. Het behouden van het overzicht doorheen het onderwerp is van vitaal belang in een zeer specifiek en door de rechtsleer onbeminde materie.

De wens of het doel van dit onderzoek is om het onderwerp of materie op een weloverwogen manier, zeer geleidelijk te bespreken. Aan de hand van een monodisciplinair en traditioneel rechtswetenschappelijk onderzoek. Dergelijk onderzoek heeft als object het geldende positieve recht zoals dat is neergelegd in geschreven en ongeschreven nationale, Europese of internationale regels, beginselen, begrippen leerstukken en rechterlijke uitspraken, en van commentaar voorzien in de literatuur.³ De focus op traditioneel rechtswetenschappelijk onderzoek betekent dat multi- of interdisciplinair onderzoek buiten beschouwing blijft.⁴

Dieper ingaand op het monodisciplinair en traditioneel rechtswetenschappelijk onderzoek, wordt vastgesteld dat het onderzoek een externe rechtsvergelijking omvat tussen België en het Verenigd Koninkrijk. Het onderzoek is een traditionele rechtsvergelijking op hetzelfde niveau dat op een functionele manier benaderd wordt daar dat alle landen problemen ondervinden met voetbal gerelateerd geweld. De vorm van dit onderzoek is interessant daar dat de vergelijking kan helpen met de zoektocht voor een oplossing van een nationaal probleem, namelijk voetbalgeweld. Tevens

² P. WESTERMAN en M. WISSINK, "Rechtsgelertheid als rechtswetenschap", *NJB* 2008, 503-505.

³ P. SCHOUKENS, K. HENDRICKX en E. TERRY (red.), *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Leuven, Acco, 2020, 42.

⁴ P. SCHOUKENS, K. HENDRICKX en E. TERRY (red.), *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Leuven, Acco, 2020, 42.

biedt deze vorm de mogelijkheid om het nationale rechtssysteem te relativieren en plaatsen in een bepaald perspectief.

Vooraleer de evaluatie kan plaatsvinden, is het noodzakelijk om een rechtsvergelijking te maken uit twee verschillende landen. Twee rechtsfiguren worden bloot gelegd en vergeleken met elkaar om de gelijkenissen en de verschillen duidelijk te maken. Maar opdat het maken van een vergelijking mogelijk is, moet er eerst een beschrijvend gedeelte opgesteld worden van de twee rechtsfiguren. Concreet vinden er twee subonderzoeken plaats in het onderzoek, namelijk eerst een beschrijvend onderzoek en vervolgens een vergelijkend onderzoek die beiden zullen dienen als voorbereiding voor het hoofddoel van het onderstaande onderzoek.

Vervolgens kan de evaluatie plaatsvinden. In het evaluerend gedeelte worden de rechtsfiguren beoordeeld of gewaardeerd. De evaluatie is afhankelijk van de reden van de vergelijking, namelijk het verbeteren van de Belgische rechtsfiguur, rekening gehouden met de mogelijke tekortkomingen van het monodisciplinair en traditioneel rechtswetenschappelijk onderzoek.

Het onderzoek vertaalt zich in een geschreven masterscriptie die onderverdeeld wordt in vijf verschillende hoofdstukken. Het eerste hoofdstuk omvat de cijfers omtrent voetbalgeweld in België en het Verenigd Koninkrijk. De cijfers geven een beter beeld van het huidig maatschappelijk probleem. Vervolgens wordt de totstandkoming van beide handhavingssystemen kort besproken en wordt de nadruk gelegd op de belangrijkste evoluties ervan. Het derde hoofdstuk omvat de uiteenzetting en bespreking van de inbreuken en de sancties die opgesteld worden om voetbal gerelateerd geweld te bestrijden. Het onderzoek van deze twee onderwerpen wordt voorafgegaan door een bespreking van het administratief karakter van een sanctie. Vervolgens wordt in het voorlaatste hoofdstuk dieper ingegaan op de procedurele aspecten van de handhaving. Tot slot wordt er afgesloten met een evaluatie van het Belgische systeem in vergelijking met het Engelse systeem.

II. Voetbalgeweld in cijfers

Vooraleer het rechtswetenschappelijk onderzoek start is het noodzakelijk om een beeld te geven van het huidige maatschappelijke probleem dat hooliganisme of voetbalgeweld inhoudt. Door een weergave van de huidige maatschappelijke toestand wordt een inkijk gegeven op de praktijk van de onderstaande onderzochte wetgeving. De cijfers die gebruikt zullen worden voor een weergave van de gevolgen van de onderstaande onderzochte voetbalwetgeving komen uit het voetbalseizoen van 2021-2022. Een kanttekening is echter noodzakelijk voor de cijfers omtrent voetbalgeweld voor dit specifieke seizoen. Dit is namelijk het eerste seizoen dat er opnieuw supporters werden toegelaten post Covid-19. Hierdoor is het mogelijk dat er bepaalde externe factoren, zoals het eindelijk opnieuw kunnen uiten van agressie en woede, een versterkende werking hebben gehad op het voetbalgeweld. Desondanks dat dit een interessant onderwerp is voor een interdisciplinair onderzoek wordt er niet dieper ingegaan op dit aspect. In het achterhoofd wordt echter de mogelijkheid vastgehouden.

Opdat de cijfers duidelijk zijn is het essentieel om een bepaalde context te geven van de hoeveelheid toeschouwers die zich gemiddeld begeven naar een voetbalwedstrijd. De straffen of sancties die opgelegd worden, moeten bekeken worden in hun verhouding met het aantal toeschouwers dat de voetbalwedstrijden bijwoont doorheen het volledige seizoen. Door de hoeveelheid sancties te bekijken en te vergelijken met het aantal aanwezige toeschouwers wordt er een helderder beeld gegeven omtrent de heersende verhouding tussen het aantal toeschouwers en het aantal opgelegde sancties. Het aantal toeschouwers tijdens het voetbalseizoen van 2021-2022 waren in totaal 2.312.629.⁵ Deze twee miljoen toeschouwers vertalen zich in een gemiddelde van 8.661 toeschouwers per wedstrijd in de Belgische eerste klasse.⁶ Dit is een beperkt aantal van toeschouwers in vergelijking met het toeschouwersaantal van de Engelse eerste klasse. Het totaal aantal toeschouwers in de Premier league bedroeg in het voetbalseizoen 2021-2022: 14.592.487 personen.⁷ Dit totaal aantal toeschouwers vertaalt zich in een gemiddelde van 39.870 toeschouwers per voetbalwedstrijd. Het verschil tussen toeschouwersaantallen is gigantisch.

De cijfers omtrent voetbal gerelateerd geweld omvatten een minder significant verschil. In het voetbalseizoen van 2021-2022 hebben de bevoegde Belgische politiediensten 1.587 processen-verbaal opgesteld en overgeheveld aan de bevoegde voetbalcel. Deze processen-verbaal uitten zich in een totaal van 22.037 maanden stadionverbod en een totaal van 910.250 euro aan geldboetes die door de supporters in kwestie betaald moesten worden.⁸ Dit vertaalt zich in een gemiddelde van 68,6 processen-verbaal per 100.000 toeschouwers. De Engelse en Welshe politiediensten daarentegen hebben voor het voetbalseizoen van 2021-2022 een totaal van 2.198 personen gearresteerd in verband met voetbal gerelateerde feiten. De meeste van deze arresten waren voor het verstoren van de openbare orde (36%) en gewelddadig gedrag (20%). Tevens werden er ook nog 120

⁵ X., "Toeschouwersaantallen 21/22", *Transfermarkt* 2022, https://www.transfermarkt.be/jupiler-pro-league/besuchierzahlen/wettbewerb/BE1/plus/?saison_id=2021.

⁶ X., "Toeschouwersaantallen 21/22", *Transfermarkt* 2022, https://www.transfermarkt.be/jupiler-pro-league/besuchierzahlen/wettbewerb/BE1/plus/?saison_id=2021.

⁷ X., "Toeschouwersaantallen 21/22", *Transfermarkt* 2022, https://www.transfermarkt.be/premier-league/besuchierzahlen/wettbewerb/GB1/saison_id/2022.

⁸ N. VLEMINCKX, "1800 jaar aan Stadionverboden en 900.000 euro aan boetes: geweld in ons voetbal wordt steeds zwaarder bestraft", *HLN* 2023, <https://www.hln.be/belgisch-voetbal/exclusief-1-800-jaar-aan-stadionverboden-en-900-000-euro-aan-boetes-geweld-in-ons-voetbal-wordt-steeds-zwaarder-bestaft~a1907fcd/>.

arrestaties vastgesteld door de transportpolitie en 314 andere arrestaties die verband hielden met voetbal gerelateerde feiten. Van dit totale aantal van arrestaties kwamen 1.609 van incidenten die voorvielen tijdens voetbalwedstrijden zelf. Het gevolg van al deze arrestaties en processen verbaalen vertaalde zich in een totaal van 1.308 banning orders. Een andere statistiek die een beter beeld geeft van de totale arrestaties die verband hebben met voetbal gerelateerd geweld in Engeland en Wales, is het feit dat er gemiddeld per 100.000 aanwezigen 5,2 arrestaties plaatsvinden voor het voetbalseizoen 2021-2022.⁹

De hoeveelheid van processen-verbaal of arrestaties wegens voetbal gerelateerd geweld lijken op het eerste gezicht niet uiteenlopen. Indien echter gekeken wordt naar het aantal processen-verbaal of arrestaties per 100.000 toeschouwers is het duidelijk dat er een significant verschil aanwezig is tussen beide rechtssystemen.

⁹BRADLEY, J., "Football related arrests and banning orders; England and Wales: 2021 to 2022 season", *Home Office statistics release calendar 2022*, <https://www.gov.uk/government/statistics/football-related-arrests-and-banning-orders-england-and-wales-2021-to-2022-season/football-related-arrests-and-banning-orders-england-and-wales-2021-to-2022-season>

III. Evolutie van voetbalwetgeving

In onderstaande hoofdstuk wordt de totstandkoming van de voetbalwetgeving besproken en onderzocht van zowel België als het Verenigd Koninkrijk. Het bekijken van de evolutie en de totstandkoming van het wetgevend kader van beide landen geeft een beter beeld over de redenen waarom de wetgever in bepaalde richtingen is geëvolueerd.

3.1. De Belgische aanvullingen

3.1.1. Ontstaansredenen

Brood en spelen zijn door de eeuwen heen gebruikt door de machthebbers om de bevolking te plezieren als een vorm van vertier. Agressie en groepsgevoel zijn inherente behoeftes van de mens die geregeld gekanaliseerd moeten worden omdat de mens nood heeft aan een uitlaatklep. Voor een bedrag van 20-50 euro per wedstrijd kan de doorsnee burger zijn frustraties of zijn agressie kanaliseren door te roepen, te schelden en te tieren. Desondanks dat het nodig is voor de mens om zijn agressie te uiten, gaat het hooliganisme van voetbal gepaard met dodelijke clangevechten, met als hoogtepunt het Heizeldrama van 1985.¹⁰

De Belgische overheid kon dit dramatische voorval niet zonder antwoord laten voorbijgaan. De overheid heeft gereageerd aan de hand van de Wet van 21 december 1998 betreffende de veiligheid bij voetbalwedstrijden. Deze werd gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad op 3 februari 1999, bijna 15 jaar na datum van de aanzet. Voor de invoering van de voetbalwet van 1998 werd de veiligheid bij voetbalwedstrijden beheerst door bepalingen van het Strafwetboek of de regels van de openbare ordehandhaving en een reeks omzendbrieven.¹¹ Desondanks de goede bedoeling van de omzendbrieven waren deze echter ontoereikend of onvoldoende om de evolutie van het voetbalgeweld op een grondige wijze aan te pakken. Zelfs de toenmalige senaat was de mening toegedaan dat de omzendbrieven en de koninklijke besluiten geen werkzame oplossing waren, noch wat betreft de bindende kracht, noch vanuit een formeel juridisch standpunt.¹²

Naast het toenemende voetbalgeweld en de ontoereikendheid van de toenmalige regelgeving om dit op een kordate manier aan te pakken, waren er eveneens andere redenen aanwezig die het ontstaan van de voetbalwet verantwoordden. De komst van EURO 2000, het Europees voetbalkampioenschap voor landenteams georganiseerd door België en Nederland, heeft ervoor gezorgd dat de bespreking van het reeds voorliggend wetsontwerp van de voetbalwet in een stroomversnelling kwam te liggen, aangezien de wetgever het doel voor ogen had om een vlekkeloos verloop van het Europees Kampioenschap tegemoet te gaan.¹³ Een andere bijkomende reden is de druk van Europa. De Europese Gemeenschap had reeds op 19 augustus 1985 een overeenkomst opgesteld inzake gewelddadigheden gepleegd door wangedrag van toeschouwers rond sportevenementen en in het bijzonder rond voetbalwedstrijden. België had deze overeenkomst of de vereisten die daarin aanwezig waren niet volledig omgezet in een wettelijke regeling opdat ze van toepassing zouden zijn

¹⁰ F. MULLENNERS, "Spelen en brood: veiligheid bij voetbalwedstrijden", *Orde dag* 2007, 7.

¹¹ Omz. OOP 7bis van 9 juli 1996 tot aanvulling van de ministeriele omzendbrief OOP7 betreffende de handhaving van de openbare orde n.a.v. voetbalwedstrijden, *BS* 25 juli 1996; F. MULLENNERS, "Spelen en brood: veiligheid bij voetbalwedstrijden", *Orde dag* 2007, 7.

¹² Wetsontwerp betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *Parl.St.* Senaat 1998-99, nr. 1-1060/3.

¹³ Wetsontwerp betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *Parl.St.* Senaat 1998-99, nr. 1-1060/3.

op het Belgisch grondgebied. Om niet achter te blijven op de naburige landen, waar de Europese regeling wel effectieve werking had, voerde België nu ook een wettelijke regeling in die beantwoordde aan de Europese vereisten.¹⁴

De Voetbalwet verscheen in het Belgisch Staatsblad op 3 februari 1999. De totstandkoming van de Voetbalwet vormde een reactie op het toenemend hooliganisme. De wetgever wilde zowel potentiële hooligans afschrikken als de club en de overkoepelende sportbond responsabiliseren. Dit resulteerde in de inschrijving in de wet van een aantal verplichtingen voor organisatoren en sportbonden en een reeks verbodsbepalingen in de stadions voor toeschouwers. Tevens werd er gekozen voor de administratieve afhandeling van inbreuken op de wet. Administratieve boetes en stadionverboden vormden het sanctieapparaat van de voetbalwet. In het geval van een veroordeling voor een misdrijf begaan in een stadion werd het mogelijk gemaakt om een gerechtelijk stadionverbod als een bijkomende straf op te leggen. Tot slot creëerde de voetbalwet ook een basis voor de gedeeltelijke en in hoofdzaak preventieve ordehandhaving door de voetbalstewards.¹⁵

Na de inwerkingtreding van de wet ontstonden er vanuit de rechtsleer verscheidene twijfels omtrent bepaalde inhoudelijke zaken van de wet. Vooreerst waren er kritische bedenkingen over de legaliteit en de noodzaak van de door de wet aangereikte oplossing via administratieve sancties. Vervolgens was er kritiek op het toepassingsgebied van de wet dat zich beperkte tot binnen het stadion, omdat dat niet voldeed aan het nieuwe fenomeen van voetbalgeweld buiten het stadion.¹⁶ Dit had als gevolg dat de wetgever doorheen de jaren bepaalde aanpassingen deed aan de voetbalwet. Op deze aanpassingen wordt verder in de tekst ingegaan nadat eerst de oorspronkelijke versie uiteengezet wordt.

3.1.2. Inhoudelijke informatie en evolutie

Op 3 februari 1999 verscheen de wet van 21 december 1998 in het Belgisch Staatsblad. Zoals reeds vermeld, diende de voetbalwet ter bestrijding van voetbalgeweld binnen het stadion. Maar wat omvat voetbalgeweld concreet? Voetbalgeweld of hooliganisme, zoals het in de volksmond wordt verwoord, wordt door COMERON gedefinieerd als: *"La définition du hooliganisme vise les comportements d'agression et de vandalisme produits par les spectateurs d'une manifestation sportive."*¹⁷ Vertaald houdt dit in dat hooliganisme zich richt op het gedrag van agressie en vandalisme dat veroorzaakt wordt door de toeschouwers van een sportdemonstratie of sportevenement. VAN LIMBERGEN en WALGRAVE daarentegen definiëren hooliganisme of voetbalgeweld op een andere manier, namelijk: *"Het emotioneel geweld dat ontstaat naar aanleiding van gebeurtenissen die rechtstreeks met voetbal te maken hebben."*¹⁸ SPAAIJ vindt het moeilijker om hooliganisme te definiëren. Termen zoals 'supportersgeweld' en 'hooliganisme' worden herhaaldelijk gehanteerd als een containerbegrip dat uiteenlopende vormen en gradaties van deviant gedrag door met name voetbalsupporters onder

¹⁴Wetsontwerp betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *Parl.St.* Senaat 1998-99, nr. 1-1060/3.

¹⁵ G. GEUDENS, "Voetbalwet is grondig vertimmerd", *Juristenkrant* 2003, 1p.

¹⁶ F. CLARYSSE en Y. SEGAERT-VANDEN BUSCHE, "De nieuwe voetbalwet: het openbaar ministerie getackeld", *RW* 1999-2000, 1145-1151.

¹⁷ M. COMERON, "Hooliganisme et Extrémisme", *a.s.b.l.* 1994, 1-5.

¹⁸ K. VAN LIMBERGEN en L. WALGRAVE, *Sides, fans en Hooligans: Voetbalvandalisme feiten, achtergrond en aanpak*, Leuven, Acco, 1988, 32-33.

een noemer plaatst.¹⁹ Desondanks dat 'hooliganisme' een algemeen begrepen beeld heeft in het maatschappelijke leven, is een eenduidige definitie niet aan de orde. Toch wordt er toch een poging gewaagd om een korte definitie te geven, namelijk voetbalgeweld of hooliganisme is eender welke vorm van geweld dat ontstaat naar aanleiding van gebeurtenissen die rechtstreeks of onrechtstreeks met voetbal te maken hebben en die gepleegd worden door de toeschouwers van een voetbalwedstrijd.

Een definitie van voetbalgeweld is echter niet weergegeven in de oorspronkelijke versie van de voetbalwet. Desondanks het gebrek van definitie van voetbalgeweld, omvat Titel I van de voetbalwet een lijst aan definities die noodzakelijk zijn opdat het toepassingsgebied van de regels duidelijk wordt afgebakend.²⁰ Het onderzoek omvat geen lijst of opsomming van alle definities die vermeldt staan in de voetbalwet. Dit zou zorgen voor een te sober, te eenduidig en te opsommend onderzoek zonder inhoudelijke waarde. Afgezien daarvan, bestaat de mogelijkheid dat sporadisch een definitie wordt weergegeven. Deze sporadische weergave moet ervoor zorgen dat de lezer een duidelijker beeld kan krijgen over het concrete toepassingsgebied.

Naast het verduidelijken van het toepassingsgebied omvat de oorspronkelijke versie van de voetbalwet een nieuw en complex administratief sanctieapparaat dat geweld bestrijdt binnen de stadia. De bestrijding gebeurt aan de hand van het opleggen van verplichtingen voor organisatoren, overkoepelende sportbond en supporters.²¹ De verplichtingen leggen de nadruk op personen die betrokken zijn bij wedstrijden waar een bepaald veiligheidsrisico aanwezig is.²² Dit had als gevolg dat wedstrijden van de derde en vierde afdeling uitgesloten werden van het toepassingsgebied van de voetbalwet en dat alleen maar internationale en nationale wedstrijden uit eerste en tweede afdeling onder het toepassingsgebied vallen.²³ Internationale wedstrijd wordt gedefinieerd als: "De voetbalwedstrijd waaraan ten minste één niet-Belgische ploeg deelneemt en die deelneemt aan een buitenlands kampioenschap of representatief is voor een vreemde natie."²⁴

Maar zoals reeds vermeld, werd kritiek geuit na de inwerkingtreding van de voetbalwet. Er werden twijfels geuit over de legaliteit en de noodzaak van de door de wet aangereikte oplossing via administratieve sancties en over het toepassingsgebied van de wet dat zich beperkte tot binnen het stadion.²⁵ Deze kritiek heeft de wetgever ertoe aangezet tot het maken van de wet van 10 maart 2003, die een aantal belangrijke wijzigingen aanbracht die deels tegemoet kwamen aan de geformuleerde kritieken.²⁶ Een eerste belangrijke wijziging die de Wijzigingswet doorvoerde, is de

¹⁹ R. SPAAIJ, *Hooligans, Fans en Fanatisme: Een internationale vergelijking van club- en supportersculturen*, Amsterdam, Amsterdam University Press, 2008, 19.

²⁰ Art. 2, 1°-8° Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

²¹ Art. 3-11 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

²² F. CLARYSSE en Y. SEGAERT-VANDEN BUSCHE, "De nieuwe voetbalwet: Het openbaar ministerie Getackeld", *RW* 1999-2000, 1145-1151.

²³ Art. 2, 2° en 3° Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

²⁴ Art. 2 3° Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

²⁵ F. CLARYSSE en Y. SEGAERT-VANDEN BUSCHE, "De nieuwe voetbalwet: Het openbaar ministerie Getackeld", *RW* 1999-2000, 1145-1151.

²⁶ G. GEUDENS, "De voetbalwet. Een stand van zaken na de wijzigingswet van 10 maart 2003", *NJW* 2003, 1354-1365.

uitbreiding van het toepassingsgebied door het instellen van een perimeter.²⁷ De wetgever definieerde een perimeter als: 'De ruimte aansluitend bij de buitenomheining van het stadion, of bij gebreken van een buitenomheining, bij de binnen omheining rond het speelveld, waarvan de geografische grenzen vastgesteld worden door de Koning, na raadpleging van de betrokken burgemeester, politiediensten en organisator, en die een straal van 5.000 meter vanaf respectievelijk de buiten of binnen omheining niet mag overschrijden.'²⁸ Deze uitbreiding zorgt ervoor dat het sanctieapparaat ook toepasselijk is op inbreuken omwille van en ter gelegenheid van een voetbalwedstrijd die verricht zijn binnen de perimeter. Naast de uitbreiding *ratione loci* werd er tevens een uitbreiding voorzien *ratione temporis*, daar dat de wet ook van toepassing werd gemaakt in een periode van vijf uur voor en na de wedstrijd.²⁹ Samenhangend bij de bovenstaande uitbreiding werd de bevoegdheid van de steward tevens uitgebreid naar het actieterrein van de perimeter.³⁰ Een andere noemenswaardige uitbreiding omvat de invoering van nieuwe inbreuken. Volgende gedragingen werden ingevoerd als strafbaar: het gooien van voorwerpen ter gelegenheid van voetbalwedstrijden zonder reden,³¹ het aanzetten tot slagen en verwondingen ten aanzien van personen³² en het bezitten of pogen binnen te brengen van pyrotechnische voorwerpen.³³ Door de invoering van deze inbreuken werd het gemakkelijker voor de bevoegde diensten om inbreuken of pogingen tot inbreuken te bestraffen. Een laatste noemenswaardige aanvulling is de verandering voor minderjarigen. Na een arrest van het Arbitragehof was de wetgever genoodzaakt om te voorzien in een opsplitsing in leeftijdscategorieën. Door de opsplitsing is de bestraffing bij een minderjarige boven 14 enkel een stadionverbod, doordat de jeugdbeschermingswet elke vorm van geldelijke sanctie verbiedt.³⁴

De volgende belangrijke wijzigingen die een bepaalde invloed hebben gehad op de voetbalwet is de wet van 25 april 2007 houdende diverse bepalingen.³⁵ De belangrijkste wijzigingen die de wet in kwestie teweeg brengt, is de uitbreiding van maatregelen tot verdere responsabilisering van organisatoren.³⁶ De maatregelen die er moesten voor zorgen dat de organisatoren verder geresponsabiliseerd werden zijn: de mogelijkheid om stewards in te zetten bij wedstrijden in derde klasse of op andere voetbal evenementen en deze de mogelijkheid verschaffen om richtlijnen te geven aan toeschouwers om hun veiligheid te verzekeren of om toe te zien op de toepassing van het reglement op inwendige orde³⁷ en de verplichting voor organisatoren om een intern noodplan te voorzien waarbij de nodige evacuatie- en toegangswegen worden vrijgehouden.³⁸ Naast de

²⁷ G. GEUDENS, "De voetbalwet. Een stand van zaken na de wijzigingswet van 10 maart 2003", *NJW* 2003, 1354-1365.

²⁸ Art. 2, 9° Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

²⁹ Art. 6 Wet tot wijziging van de wet van 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 31 maart 2003.

³⁰ Art. 5 Wet tot wijziging van de wet van 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 31 maart 2003.

³¹ Art. 7 Wet tot wijziging van de wet van 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 31 maart 2003.

³² Art. 10 Wet tot wijziging van de wet van 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 31 maart 2003.

³³ Art. 11 Wet tot wijziging van de wet van 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 31 maart 2003.

³⁴ Arbitragehof 12 juni 2002, nr. 155/2002, *RW* 2002-03, 743.

³⁵ Wet van 25 april houdende diverse Bepalingen, *BS* 8 mei 2007.

³⁶ Wet van 25 april houdende diverse Bepalingen, *BS* 8 mei 2007.

³⁷ Art. 19 Wet van 25 april houdende diverse Bepalingen, *BS* 8 mei 2007.

³⁸ Art. 14 Wet van 25 april houdende diverse Bepalingen, *BS* 8 mei 2007.

responsabilisering van de organisatoren werden er tevens een aantal wijzigingen gemaakt om probleempersonen strenger of harder aan te pakken. Deze laatste wijziging werd werkelijkheid door het verhogen van de minimumsancties, het invoeren van sancties tegen ingaan tegen richtlijnen van de stewards, strengere stadionverboden en een facultatief perimetroverbod.³⁹

De laatste belangrijke wijziging die de voetbalwet grondig veranderd heeft, is de wet van 3 juni 2018. De Wijzigingswet van 3 juni 2018 introduceerde de officiële waarschuwingsbevoegdheid voor de politiediensten wegens ontoelaatbaar supportersgedrag.⁴⁰ De officiële waarschuwing kan in principe voor alle overtredingen opgelegd worden en de politiediensten hebben zelf de verantwoordelijkheid en de keuze om al dan niet de waarschuwing uit te schrijven, maar de wetgever houdt voor dat gewelddelicten niet aangepakt kunnen worden of opgelost kunnen worden door deze waarschuwing.⁴¹ Een volgende belangrijke aanvulling die de wet van 3 juni 2018 teweegbrengt, is een verdere uitbreiding van de taken en bevoegdheden van de stewards. De stewards zijn vanaf 2018 bevoegd om het verkeer te regelen binnen de perimeter, de scheidsrechters begeleiden, tussenkomen tijdens collectieve verplaatsingen, voorwerpen in beslag nemen en mensen begeleiden op parkings.⁴² Tevens werd de steward ook onder de bevoegdheid en verantwoordelijkheid geplaatst van de veiligheidsverantwoordelijke die aangesteld moet worden door de voetbalclub in kwestie.⁴³ Tot slot werd er nog één enorm belangrijke uitbreiding opgenomen in de wet van 3 juni 2018. Het toepassingsgebied *ratione materiae* werd uitgebreid naar alle voetbalwedstrijden op alle niveaus en leeftijdscategorieën, ongeacht het geslacht.⁴⁴ Dit heeft als gevolg dat alle overtredingen bij eender welke voetbalwedstrijd op gelijkaardige manier bestraft kunnen worden. Tevens werd er ook voorzien in een uitbreiding van de *ratione temporis*, aangezien de sancties mogelijk werden gemaakt voor 48 uur voor en na de wedstrijd.⁴⁵ Verder biedt de wet nog enkele uitbreidingen zoals het organiseren en verwerken van de camerabeelden, aanduiding stewards en bijkomende verplichtingen voor de veiligheidsverantwoordelijke.⁴⁶

³⁹ Art. 19 en 24 Wet van 25 april houdende diverse Bepalingen, *BS* 8 mei 2007.

⁴⁰ Art. 39 Wet tot wijziging van de Wet van 21 december 1998 betreffende de Veiligheid bij Voetbalwedstrijden, *BS* 18 juni 2018; L. LEMMENS, "Hervormde Voetbalwet geeft politie nieuwe mogelijkheden om ontoelaatbaar supportersgedrag te bestraffen", *Polinfo* 2018, <https://polinfo.kluwer.be/newsview.aspx?contentdomains=POLINFO&id=VS300619614&lang=nl>

⁴¹ Art. 39 Wet tot wijziging van de wet van 21 december 1998 betreffende de veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 18 juni 2018; L. LEMMENS, "Hervormde Voetbalwet geeft politie nieuwe mogelijkheden om ontoelaatbaar supportersgedrag te bestraffen", *Polinfo* 2018, <https://polinfo.kluwer.be/newsview.aspx?contentdomains=POLINFO&id=VS300619614&lang=nl>

⁴² Art. 20-25 Wet tot wijziging van de Wet van 21 december 1998 betreffende de Veiligheid bij Voetbalwedstrijden, *BS* 18 juni 2018.

⁴³ Art. 10 Wet tot wijziging van de Wet van 21 december 1998 betreffende de Veiligheid bij Voetbalwedstrijden, *BS* 18 juni 2018.

⁴⁴ Art. 27 Wet tot wijziging van de wet van 21 december 1998 betreffende de veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 18 juni 2018.

⁴⁵ L. LEMMENS, "Hervormde Voetbalwet geeft politie nieuwe mogelijkheden om ontoelaatbaar supportersgedrag te bestraffen", *Polinfo* 2018, <https://polinfo.kluwer.be/newsview.aspx?contentdomains=POLINFO&id=VS300619614&lang=nl>

⁴⁶ Wet tot wijziging van de wet van 21 december 1998 betreffende de veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 18 juni 2018.

3.2. Engelse wettenbundel

3.2.1. Verfijning doelgebied

Ter verduidelijking moet er vermeld worden dat er in het Verenigd Koninkrijk geen eenduidigheid bestaat omtrent de regelgeving voor de handhaving van voetbalgeweld. Er heerst namelijk een onderscheid gelijkaardig als aan de aanwezige voetbalcompetities. In het Verenigd Koninkrijk zijn er natuurlijk meerdere competities: de Engelse competitie, Premier League wel te verstaan; de Schotse competitie, Scottish Premier League; de Noord-Ierse competitie, de NIFL Premiership, en tot slot de Welshe competitie, Cymru Premier. Deze scriptie focust zich op het voetbalgeweld dat zich situeert in de Engelse competitie en de Welshe competitie. De reden voor de verfijning in onderzoek komt enerzijds voort uit het feit dat er voor de Schotse en Noord-Ierse voetbalcompetitie een andere regulering wordt gehanteerd, terwijl dezelfde regulering gebruikt wordt voor de Engelse en Welshe competitie, en anderzijds uit het feit dat het Verenigd Koninkrijk, meer specifiek Engeland door de grote menigte beschouwd wordt als de bakermat van het voetbal.

3.2.2. Wettenbundel

De wetgeving omtrent voetbalwedstrijden in Engeland en Wales start met de Sporting Events Act van 1985. De Sporting Events Act voorzorg in het straffen van diegenen die bedwelmende drank meenemen of in het bezit hebben op openbare dienstvoertuigen van of naar sportevenementen of die bepaalde artikelen bezitten die een letsel kunnen veroorzaken op de sportterreinen tijdens de periode van het sportevenement.⁴⁷ Het concrete doel van deze wet is duidelijk. Het probeert namelijk overtredingen op voetbalterreinen bij sportevenementen die verband houden met alcohol aan te pakken. Ter verduidelijking omschrijft de wet een voetbalterrein als "dergelijke terreinen waar gebouwen of gebouwen waarvoor een club is geregistreerd." Concreet vallen dus de stadions en de andere gebouwen die behoren tot het voetbalveld binnen het toepassingsgebied bevinden ervan.⁴⁸ Het kan dus ook gaan om bussen, treinen en andere vervoersmiddelen die specifiek ingezet worden voor het vervoer van supporters naar een voetbalwedstrijd.⁴⁹ Het is wel noodzakelijk om te vermelden dat het toepassingsgebied van de Sporting Events Act 1985 meer omvat dan alleen maar voetbalwedstrijden. Het is van toepassing op alle sportevenementen, zoals rugbywedstrijden, volleybalwedstrijden, Hiermee hanteerde de Engelse wetgever een andere insteek als de Belgische wetgever. De Belgische wetgever was louter gefocust op het hanteren van voetbal gerelateerd geweld, terwijl de Engelse wetgever een bredere inkijk had op het geweld bij sportevenementen wat resulteerde in een ruimer toepassingsgebied.

De Sporting Events Act bestraft, zoals het doet vermoeden, bepaalde zaken die een verband houden met het bezitten, consumeren en verhandelen van alcohol bij sportevenementen. Artikel 1 van de wet bepaalt dat het bezitten van alcohol op een vervoermiddel dat ingezet wordt of gebruikt wordt om naar een sportevenement te gaan strafbaar is.⁵⁰ Tevens vermeldt hetzelfde artikel dat dronkenschap op deze vervoermiddelen eveneens strafbaar is.⁵¹ Vervolgens wordt het bezitten van alcohol in de buurt van het sportevenement of het proberen binnen te komen in de infrastructuur

⁴⁷ Sporting Event (Control of Alcohol etc.) Act 1985.

⁴⁸ Sporting Event (Control of Alcohol etc.) Act 1985.

⁴⁹ G. PEARSON, "Legitimate targets- The civil liberties of football fans", *J.C.L* 1999, 28-30.

⁵⁰ Art. 1 lid 1-3 Sporting Event (Control of Alcohol etc.) Act 1985.

⁵¹ Art. 1 lid 4 Sporting Event (Control of Alcohol etc.) Act 1985.

van het sportevenement, terwijl men in bezit is van alcohol, strafbaar geacht.⁵² Indien het bezitten van alcohol verboden is in de buurt en tijdens het betreden van de sportinfrastructuur dan is het niet meer dan logisch dat het dronken zijn van een persoon in de buurt van het sportevenement of tijdens het betreden van het sportevenement ook strafbaar wordt geacht te zijn.⁵³

De wet of act behandelt niet enkel alcohol in en rondom de infrastructuur maar ook vuurwerk. Net zoals bij alcohol is het bezitten van vuurwerk rondom de infrastructuur of tijdens het betreden van de infrastructuur strafbaar.⁵⁴ De bezitter van vuurwerk kan zich wel verdedigen door te vermelden dat er wettelijke bevoegdheid aanwezig is om het in bezit te hebben.⁵⁵

De straffen die voorzien zijn in de wet zijn niet van de poes. Een persoon die zich schuldig maakt aan een van bovenvermelde misdrijven kan een geldboete opgelegd worden die bepaald wordt door de standaard schaal of een gevangenisstraf die niet meer dan drie maanden kan bedragen. Een cumulatieve oplegging van deze straffen is tevens ook mogelijk.⁵⁶

De volgende wet die een belangrijke toevoeging vormt aan het bestrijden van voetbalgeweld in Engeland is de Football Spectator Act van 1989. Het oorspronkelijke doel van de wet is om de toelating van toeschouwers bij aangewezen voetbalwedstrijden in Engeland en Wales te controleren door middel van een nationaal lidmaatschapsprogramma en licenties om toeschouwers toe te laten.⁵⁷ De ratio achter het doel van deze regulering is voorzien in de veiligheid van toeschouwers bij voetbalwedstrijden aan de hand van vergunningen enerzijds en het opdragen van functies aan de vergunningverlenende instantie.⁵⁸ Een van de functies van de vergunningverlenende instantie is enerzijds de verplichting om ervoor te zorgen dat de terreinen waarop bepaalde wedstrijden worden gespeeld de vergunde veiligheidscertificaten bezitten en anderzijds de verplichting om te voorzien in het uitvoeren en tenuitvoerlegging van bevelen die beperking opleggen aan personen die zijn veroordeeld voor bepaalde misdrijven.⁵⁹ Dit alles zou, volgens de wetgever, bijdragen tot het voorkomen van geweld of onregelmatigheden bij of in verband met aangewezen voetbalwedstrijden die in Engeland en Wales worden gespeeld.⁶⁰

Verdergaand zorgt de wet ervoor dat de *Secretary of State* de bevoegdheid krijgt om bepaalde voetbalwedstrijden onder de noemer te plaatsen van 'welbepaalde wedstrijd'.⁶¹ Het gaat dan over wedstrijden die een bepaald veiligheidsrisico met zich meedragen, waardoor het meestal gaat over professionele clubs.⁶² Deze opname van bepaalde voetbalwedstrijden onder deze noemer heeft tot gevolg dat de voetbalclubs een licentie moeten bekomen om toeschouwers toe te laten om naar de

⁵² Art. 2 lid 1 Sporting Event (Control of Alcohol etc.) Act 1985.

⁵³ Art. 2 lid 2 Sporting Event (Control of Alcohol etc.) Act 1985.

⁵⁴ Art. 2A lid 1 Sporting Event (Control of Alcohol etc.) Act 1985.

⁵⁵ Art. 2A lid 2 Sporting Event (Control of Alcohol etc.) Act 1985.

⁵⁶ Art. 8 Sporting Event (Control of Alcohol etc.) Act 1985.

⁵⁷ Football Spectators Act 1989.

⁵⁸ Football Spectators Act 1989.

⁵⁹ Football Spectators Act 1989.

⁶⁰ Football Spectators Act 1989.

⁶¹ Art. 1 lid 1 Football Spectators Act 1989.

⁶² G. BECKHAM, "The price of passion: The banishment of English Hooligans from Football matches in violations of Fundamental Freedoms", *Hastings Int. & Comp. L. Rev.* 2001-2002, 43-44.

wedstrijd te komen kijken. Deze licentie wordt gegeven en beoordeeld door een licentie-autoriteit.⁶³ De voetbalclubs moeten natuurlijk voldoen aan bepaalde veiligheidsvoorwaarden en bepaalde criteria opdat ze de licentie verkrijgen zodat ze toeschouwers of supporters kunnen toelaten tijdens voetbalwedstrijden.⁶⁴ Indien ze niet meer voldoen aan de licentievoorwaarden dan kan een geldboete opgelegd worden of dan kan de licentie teruggetrokken of ingetrokken worden.⁶⁵ Hier is onder meer een ander verschil te merken met de Belgische wetgever. De Belgische wetgever was tijdens de totstandbrenging van de huidige voetbalwet duidelijk geen voorstander van delegatie. De wetgever heeft er telkens voor gezorgd dat de meest essentiële elementen door de wet zelf vastgelegd werden. Dit staat in contrast met de Engelse wetgever die wel meteen koos voor een delegatie aan bepaalde bestaande of nieuw opgerichte instanties.

De Football Spectator Act werd aangevuld door de Football Offences Act 1991. De wet was bedoeld om te voorzien in een nadere regeling met betrekking tot wanordelijk gedrag door aanwezigen bij voetbalwedstrijden te beperken.⁶⁶ De aanvulling bestraft meerdere gedragingen die toeschouwers of supporters kunnen begaan tijdens een voetbalwedstrijd. De eerste gedraging die door de Football Offences Act wordt bestraft is het werpen van voorwerpen naar het speelveld of eender welk gebied waar toeschouwers niet toegelaten zijn en het gooien van voorwerpen naar een gebied waar toeschouwers aanwezig zijn.⁶⁷ Vervolgens wordt eveneens het betreden van het speelveld strafbaar geacht.⁶⁸ De overtreder kan zijn gedraging wel rechtvaardigen door te bewijzen dat er toestemming aanwezig was om het speelveld te betreden.⁶⁹ Tot slot wordt het deelnemen aan racistische gezangen of instigeren van racistische gezangen verboden door deze wet.⁷⁰ Een overtreding van deze bepalingen kan leiden tot een geldboete voor de overtreder.⁷¹

Deze drie verschillende wetten of Acts vormen de basis van de wetgeving omtrent de handhaving van voetbal gerelateerd geweld in Engeland en Wales. Desondanks deze wetten ontstonden er nog geregeld onregelmatigheden waarbij Engelse voetbalsupporters betrokken waren.⁷² De Engelse wetgever reageerde op deze onregelmatigheden door de Football Offences and Disorder Act 1999. Het is een wet die tot doel had om verdere voorzieningen te treffen met betrekking tot voetbal gerelateerde overtredingen.⁷³ Dit had als gevolg dat er nadere voorzieningen ter voorkoming van geweld of onregelmatigheden in verband of bij voetbalwedstrijden genomen moesten worden.⁷⁴

Verder werd er ook een aanvulling of verbetering voorzien van de wetten door verscheidene bijlagen van de Football Spectators Act. In de eerste bijlage van de Football Spectators Act worden bepaalde feiten als strafbaar aangemerkt, zoals: het gebruik van geweld tegen een andere persoon tijdens

⁶³ Art. 10 Football Spectators Act 1989.

⁶⁴ Art. 10 lid 8-12 Football Spectators Act 1989.

⁶⁵ Art. 10 lid 15, 11 en 12 Football Spectators Act 1989.

⁶⁶ Football (Offences) Act 1991.

⁶⁷ Art. 2 Football (Offences) Act 1991.

⁶⁸ Art. 4 Football (Offences) Act 1991.

⁶⁹ Art. 5 Football (Offences) Act 1991.

⁷⁰ Art. 3 Football (Offences) Act 1991.

⁷¹ Art. 5 Football (Offences) Act 1991.

⁷² X., "Vandaag 20 jaar geleden: Agent voor 70% uit het leven gemept op WK '98", *Sporza* 2018, <https://sporza.be/nl/2018/06/20/wk-1998-franse-agent-nivel-nog-steeds-zwaar-gehandicapt/>

⁷³ Football (Offences and Disorder) Act 1999.

⁷⁴ Football (Offences and Disorder) Act 1999.

een voetbalwedstrijd, het gebruik van geweld tegen eigendom van andere persoon tijdens de voetbalwedstrijd, het bezitten, dragen of gebruiken van een aanvallend wapen tijdens de duur van een voetbalwedstrijd,⁷⁵ Naast deze nieuwe strafbare feiten heeft de eerste bijlage ook gezorgd voor een bepaalde tijdsafbakening voor en na de wedstrijd waartussen deze misdrijven strafbaar zijn.⁷⁶ Het vermeldt namelijk dat de opgenomen misdrijven strafbaar zijn indien ze 24 uur voor of 24 uur na de voetbalwedstrijd plaatsvinden.⁷⁷ Verder geven deze bijlagen een invulling van de Football Spectators Act 1989.

Tevens werd door de Football Disorder Act 2000 een belangrijke toevoeging gedaan aan de strafbare gedragingen. Deze wet bepaalde namelijk dat het beramen of een poging tot een van de misdrijven die opgenomen staan in een van bovenstaande wetten in verband met voetbal gerelateerde zaken strafbaar is.⁷⁸ Naast het strafbaar stellen van een poging of beramen van een poging tot een strafbaar feit, heeft de wet er eveneens voor gezorgd dat een verduidelijking kwam van de "banning orders", de zogenaamde stadionverboden in het Engelse recht.⁷⁹

Naast deze specifieke wetgeving voor voetbal gerelateerde misdrijven of onregelmatigheden bestaan er nog aanvullende wetten die een rol spelen bij de handhaving van voetbal gerelateerd geweld. Enkele voorbeelden zijn: Violent Crime Reduction Act, Sexual Offences Act, Criminal Justice, and Public Order Act 1994....⁸⁰

Het Engelse beleid omtrent voetbalgeweld kan samengevat worden in de vorm van een piramide waarbij de top in zicht is. De Engelse wetgever heeft met de Sporting Events Act 1985 een brede basis gelegd voor sport gerelateerd geweld en heeft aan de hand van andere wetten verder gebouwd om voetbal gerelateerd geweld aan te pakken. Stap voor stap is de Engelse wetgeving uitgebreid en gespecificeerd om te voldoen aan de noden van een veilige voetbalwedstrijd. Eerst is het begonnen met het controleren van de consumptie van alcohol om dan verder te gaan naar specifieke verplichtingen voor organisatoren om dan te eindigen bij specifieke straffen voor voetbal gerelateerd geweld. Geleidelijk aan heeft de wetgever met haar verscheidene wetten toegewerkt aan een geheel van wetten die streven naar een veilige voetbalbeleving. Dit staat in contrast met het gecreëerde systeem voor veiligheid bij voetbalwedstrijden door de Belgische wetgever. De Belgische wetgever heeft gekozen voor het bouwen van een volledige nieuwe woning. Om de gewenste veiligheid te creëren heeft België gekozen voor de invoering van een volledig nieuw sanctioneringssysteem met eigen sancties, procedures en verplichtingen, waaraan enkele aanpassingen of renovaties zijn gebeurd doorheen de tijd.

Aan de hand van verschillende constructies hebben beide wetgevende machten hetzelfde doel nagestreefd en al dan niet bereikt. Om te oordelen of een piramide beter is dan een nieuw huis, moet er een dieper onderzoek gebeuren naar de funderingen, steunbalken en inrichting van beide

⁷⁵ Schedule 1 lid 1 Football Spectators Act 1989.

⁷⁶ Schedule 1 lid 4 (2) Football Spectators Act 1989.

⁷⁷ Schedule 1 lid 4 (2) Football Spectators Act 1989.

⁷⁸ Schedule 1 Section 14 Football (Disorder) Act 2000.

⁷⁹ Schedule 1 Football (Disorder) Act 2000.

⁸⁰ G. PEARSON, "Legitimate targets? The civil Liberties of Football Fans", *J.C.L.* 1999, 33.

constructies. Maar indien er nu reeds een voorkeur vermeldt moet worden, lijkt de piramide een betere constructie met meer voordelen. Het Engelse systeem is gemakkelijker om aan te passen en heeft een bredere basis waarop verder gebouwd kan worden. Tevens zorgt de brede basis ervoor dat het gemakkelijker is om de toepassing over te helen naar andere mogelijke sporten.

IV. Handhaving door de voetbalwetgeving

In onderstaand hoofdstuk wordt de handhaving van de wetgeving van België en Engeland besproken. Zoals reeds vermeldt, valt Wales onder de Engelse wetgeving. Vooreerst wordt er dieper ingegaan op de administratieve aard van de handhaving die in België gehanteerd wordt. Dit onderdeel wordt niet onderzocht in het Engelse wetgevende kader daar de handhaving in Engeland een strafrechtelijk karakter bezit. Na de uiteenzetting over het administratief karakter van de voetbalwet wordt er dieper ingegaan op de mogelijke inbreuken die aanwezig zijn in beide rechtsgebieden voor voetbal gerelateerde feiten. Dit onderdeel wordt dieper onderverdeeld in mogelijke inbreuken voor de organisatoren enerzijds en de mogelijke inbreuken voor de toeschouwers anderzijds. Het hoofdstuk wordt afgesloten met de mogelijke sancties die in beide wetgevingskaders opgenomen zijn om voetbal gerelateerde feiten te bestraffen.

4.1. Het administratieve kader van de Voetbalwet

4.1.1. Verduidelijking administratieve sanctie

Handhaving en andere instrumenten ter bevordering van de naleving vormen doorgaans het sluitstuk van een regeling.⁸¹ Het is immers de bedoeling dat regels worden nageleefd en de afdwingbaarheid van de regels is vaak essentieel voor de naleving ervan.⁸² Binnen handhaving wordt er in de rechtsleer een onderscheid gemaakt worden tussen preventieve, curatieve en repressieve handhaving.⁸³ In de scriptie wordt echter enkel ingegaan op de repressieve handhaving van de voetbalwet.

Er is sprake van een repressieve sanctie indien de voorgeschreven maatregel herstel overstijgt.⁸⁴ Sancties met een repressief karakter hebben een dubbel doel namelijk, enerzijds een ontradend effect aangezien het de rechtsonderhorigen ontmoedigd om de gedragsnorm te overtreden en anderzijds heeft het een punitief karakter aangezien het de effectieve bestraffing van de overtreding van de rechtsnorm beoogt.⁸⁵

De repressieve handhaving kan voorkomen in twee verschillende rechtstakken, het strafrecht en het administratief recht. Strafrechtelijke handhaving houdt in dat strafbare feiten worden opgespoord, dat verdachten voor deze feiten worden vervolgd en voor de bevoegde rechter worden gebracht en uiteindelijk dat de rechterlijke vonnissen ten uitvoer worden gebracht.⁸⁶ Administratieve handhaving daarentegen houdt in dat de besturen bevoegd zijn om de niet naleving van een publiekrechtelijk voorschrift te bestraffen voor zover zij hiertoe bij de wet, decreet of ordonnantie worden

⁸¹ D. VAN EECKHOUTTE en J. THEUNIS, "Naleving en Handhaving: Strafrecht, Strafvervolgung, administratieve sancties, administratieve rechtscolleges", B. SEUTIN en G. VAN HAEGENDOREN (eds.), *De transversale bevoegdheden in het federale België*, 2017, p. 447-505.

⁸² D. VAN EECKHOUTTE en J. THEUNIS, "Naleving en Handhaving: Strafrecht, Strafvervolgung, administratieve sancties, administratieve rechtscolleges", B. SEUTIN en G. VAN HAEGENDOREN (eds.), *De transversale bevoegdheden in het federale België*, 2017, p. 447-505.

⁸³ S. VAN GARSSE (ed.), *Handboek Bestuursrecht*, Politeia, Brussel, 2020, 261-270.

⁸⁴ S. VAN GARSSE (ed.), *Handboek Bestuursrecht*, Politeia, Brussel, 2020, 268.

⁸⁵ S. VAN GARSSE (ed.), *Handboek Bestuursrecht*, Politeia, Brussel, 2020, 268.

⁸⁶ F. GEYSELS, "De handhaving Leefmilieuregelgeving" in D. VAN DER MEIJDEN (ed.), *Zakboekje Milieuhandhaving*, Mechelen, Kluwer, 2022, 89.

gemachtigd.⁸⁷ In dit geval wordt er gesproken van bestuurlijke handhaving door het opleggen van een administratieve sanctie.⁸⁸

Deze tweedeling is belangrijk voor de wet van 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden aangezien deze aanzien kan worden als een *strafrecht light*. De opstellers van de wet zijn de mening toegedaan dat de administratieve sancties het strafrecht vervolledigen, supplementair zijn, eenvoudiger zijn en een efficiënte, vlugge en slagvaardige reactie verzekeren.⁸⁹ De administratieve procedure werd ingevoerd als alternatief van de dure en arbeidsintensieve strafprocedure. De opstellers waren de mening toegedaan dat een strafprocedure, die opgeblazen werd door termijnen, kosten, rechtsbeschermings- en procedurenormen niet efficiënt kon draaien in de gevallen van kleine overlast in onze gemeenschap.⁹⁰ Dit samen beijkend met de gerechtelijke achterstand die vandaag de dag heerst in de parketten loont het resultaat namelijk niet de moeite om een procedure te starten voor feiten gerelateerd aan voetbalgeweld. Omwille van deze redenen heeft de wetgever gekozen voor een administratiefrechtelijke handhaving.⁹¹

Desondanks is het moeilijk om een eenduidige en concrete definitie te geven voor 'administratieve sanctie'. Vele auteurs hebben een eigen definitie gegeven aan het begrip. COREMAN stelde reeds in 1965 dat de administratieve sanctie "een rechtshandeling van individuele en repressieve aard was waarbij een persoon of een orgaan die ressorteert onder de uitvoerende macht, optreedt naar aanleiding van de niet-nakoming van een dwingende gestelde rechtsregel."⁹² MAST daarentegen beperkt zich in zijn definitie door te stellen dat de administratieve sanctie "een maatregel is die door een administratieve overheid wordt getroffen om de niet naleving van een publiekrechtelijk voorschrift te bestraffen."⁹³ VENY heeft nog een andere, meer recentere definitie geschreven omtrent administratieve sancties. Hij definieert een administratieve sanctie als "een bij of krachtens de wet vastgestelde maatregel met een repressief karakter, die in beginsel door een orgaan van actief bestuur wordt opgelegd door middel van een eenzijdige, individuele rechtshandeling als reactie op een inbreuk op een rechtsnorm of een publiekrechtelijk voorschrift."⁹⁴

Ondanks de verscheidenheid aan definities is het mogelijk om bepaalde generieke kenmerken op te lijsten voor de omschrijving van administratieve sanctie. De generieke kenmerken omvatten

- Een voorafgaande verstoring van de rechtsorde,
- Opgelegd door middel van een eenzijdige individuele bestuurshandeling,
- Leed dat door een bestuursorgaan wordt opgelegd aan een geadmistriceerde,
- Een door de overheid opgelegd leed met een preventief en een repressief doel,
- Heeft een wettelijke basis.

⁸⁷ A. MAST, J. DUJARDIN, M. VAN DAMME en J. VANDE LANOTTE, *Overzicht van het Belgisch administratief recht*, Mechelen, Kluwer, 2014, 9-10.

⁸⁸ S. VAN GARSSE (ed.), *Handboek Bestuursrecht*, Politeia, Brussel, 2020, 268.

⁸⁹ Wetsontwerp betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *Parl.St.* Senaat 1998-99, nr. 1-1060/3.

⁹⁰ Wetsontwerp betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *Parl.St.* Senaat 1998-99, nr. 1-1060/3.

⁹¹ Wetsontwerp betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *Parl.St.* Senaat 1998-99, nr. 1-1060/3.

⁹² H. COREMANS, "De administratieve sanctie. Naar een omlijning van het begrip", *RW* 1964-65, 756.

⁹³ A. MAST en J. DUJARDIN, *overzicht van het Belgisch administratief recht*, Brussel, Story-scientia, 1994, 14.

⁹⁴ L. VENY, L. DE GEYTER en F. VANDENDRIESCHE, "De invoering van gemeentelijke administratieve sancties of een publiekrechtelijke handhaving op lokaal vlak in België", *AJT* 1999-00, 158-159.

Een administratieve sanctie moet wel onderscheiden worden van een bestuurlijke maatregel. De afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft een onderscheidingscriterium ontwikkeld: "Een cruciaal verschil tussen administratieve sancties en bestuurlijke maatregelen die zuiver de orde en de rust beogen te handhaven, is dat een administratieve sanctie reageert tegen wat als een overtreding wordt gezien, in tegenstelling tot de voorgemelde bestuurlijke maatregelen waarvoor geen overtreding vereist is maar een risico of een gevaar volstaat. Specifiek eigen aan de administratieve sanctie is dat ze wordt opgelegd wegens een overtreding, aan de overtreder."⁹⁵

Uit dit onderscheidingscriterium kan afgeleid worden dat de Raad van State het noodzakelijk vindt dat een administratieve sanctie een bepaald repressief doelwit nastreeft. Dit doelwit kan volgens de afdeling wetgeving onder andere worden geïdentificeerd door het criterium van de verhouding van de sancties ten opzichte van de werkelijk veroorzaakte schade.⁹⁶ Volgens de Raad van State kunnen administratieve sancties dus een penaal karakter hebben. Naast de Raad van State is het Grondwettelijk Hof dezelfde mening toegedaan.⁹⁷ Het Hof van Cassatie daarentegen volgde deze visie in het begin niet. Gedurende lange tijd hield het er een dissidente mening op na, ondanks kritiek van de rechtsleer.⁹⁸ Echter, na een bepaalde periode draaide het Hof van Cassatie in zijn visie waardoor het Hof vandaag niet langer ontkent dat administratieve sancties een penaal karakter kunnen hebben.⁹⁹

Indien er gekeken wordt naar de aanwezige sancties in de wet van 21 december 1998 kan er vastgesteld worden dat er sprake is van administratieve sancties die door de bevoegde personen/instanties opgesteld kunnen worden.

De voetbalwet voorziet verscheidene sancties zoals een administratieve geldboete van 250-5000 euro en/ of een stadion- of perimenterverbod van drie maanden tot vijf jaar.¹⁰⁰ Vooreerst lijken er geen grondwettelijke bezwaren te zijn bij het opleggen van de administratieve geldboeten. Er is namelijk geen sprake van een vrijheid berovend karakter waardoor het niet onderworpen is aan een rechterlijk bevel zoals het stadion- of perimenterverbod.¹⁰¹ Dit heeft als gevolg dat besturen de mogelijkheid kunnen bezitten om over te gaan tot het opleggen van een administratieve geldboete. Hierbij moet wel de nadruk gelegd worden op het beginsel van scheiding der machten. De uitvoerende macht beschikt namelijk enkel over toegewezen bevoegdheden waardoor de bestraffing door een administratieve overheid grondwettelijk niet toelaatbaar is aangezien de grondwet de bevoegdheid om te bestraffen gegeven heeft aan de rechterlijke macht.¹⁰² Maar volgens de rechtsleer is dit echter geen exclusieve rechterlijke taak waardoor de bestraffing door een administratieve

⁹⁵ RvS 23 oktober 2009, *TBP* 2010, 113; RvS 17 december 2009, *CDPK* 2010, 548.

⁹⁶ Wetsontwerp van 16 oktober 2008 houdende diverse bepalingen inzake gezondheid, *Parl.St.* kamer 2008-09, 1461/1, 118-124.

⁹⁷ Arbitragehof 12 juni 2002, nr. 155/2002, *RW* 2002-03, 743; Arbitragehof 13 december 2006, nr. 187/2006, *FJF* 2008, 958.

⁹⁸ M.MAUS, "Kritische bemerkingen bij de arresten van het Hof van Cassatie van 5 februari 1999 inzake fiscaal-administratieve sancties" *AJT* 1998-99, 981-988.

⁹⁹ J.P. DIEPENDAELE, "Eenmaal? Andermaal? Cumul van administratieve sancties in de werkloosheid met strafsancities: de opflakking van een oud zeer" *RW* 2012-13, 882.

¹⁰⁰ Art. 24 en 24bis Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

¹⁰¹ J. PUT, "Rechtshandhaving door administratieve sancties in het recht", *RW* 2001-02, 1197.

¹⁰² Art. 105 juncto art. 144-145 Grondwet.

overheid perfect toelaatbaar is zolang hierbij de mogelijkheid wordt gegeven om dit te beoordelen door de rechter.¹⁰³

Het stadion- en perimetroverbod daarentegen zijn niet vergelijkbaar met de administratieve geldboete doordat ze in bepaalde mate voorzien in een vrijheidsberoving van de veroordeelde partij. Er is sprake van een vrijheid berovende sanctie wanneer het niet meer mogelijk is voor een persoon om te gaan en staan waar gewild wordt.¹⁰⁴ Tevens hebben rechters enkel de mogelijkheid om vrijheid berovende straffen op te leggen.¹⁰⁵ Hierop bestaan er natuurlijk uitzonderingen met betrekking tot straffen die behalve die welke door hun aard, duur of wijze van uitvoering geen significante schade kunnen aanrichten.¹⁰⁶ Als de vrijheidsberoving in die mate marginaal is dat het geen afbreuk doet aan de rechten van de veroordeelde dan is artikel 12 van de Grondwet niet geschonden. Er kan geconcludeerd worden dat de vrijheidsberoving, vermeldt in de voetbalwet, niet in strijd is met artikel 12 van de grondwet aangezien zowel het stadion- als perimetroverbod zeer beperkt zijn in aard, duur en wijze van uitvoering waardoor het geen significante schade aanricht.

Er kan geconcludeerd worden dat er in de rechtsleer nog discussie bestaat omtrent de exacte definitie van administratieve sanctie maar dat er in de Belgische rechtspraak geen twijfel meer bestaat over de mogelijkheid voor het opleggen van administratieve sancties.

4.1.2. De verhouding met artikel 6 EVRM

De wet van 21 december 1998 stelt, zoals reeds vermeld, een administratief sanctieapparaat in dat naar Belgische rechtspraak en Belgisch recht geen ongeldigheden bevat doordat het binnen de lijnen van de wet is opgelegd. De vraag die echter rijst, is of de wet van 21 december 1998 ook binnen de lijnen van het Europees recht gekleurd is.

In kader van het EVRM en het daarbij horende BUPO-verdrag, is het onderscheid tussen administratieve sanctie en strafrechtelijke sanctie niet zo eenvoudig te maken. Conform de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, dient aan bepaalde begrippen binnen het EVRM een autonome interpretatie gegeven te worden.¹⁰⁷ Een van deze begrippen is het begrip 'straf' in de zin van artikel 6 EVRM.¹⁰⁸

Door het geven van een autonome interpretatie probeert het EHRM te vermijden dat verdragsstaten via een eigen internrechtelijke kwalificatie de waarborgen van artikel 6 EVRM zouden omzeilen. Indien er geen autonome interpretatie aanwezig zou zijn dan had de Belgische wetgever de mogelijkheid om een maatregel te bestempelen als een administratieve sanctie terwijl het EHRM van

¹⁰³ J. PUT, "Rechtshandhaving door administratieve sancties in het recht", *RW* 2001-02, 1198.

¹⁰⁴ P. VANDE CASTEELE, *Rechtsbescherming tegen de overheid in nationaalrechtelijk perspectief*, Maldegem, Silhouet, 2010, 820.

¹⁰⁵ Art. 12 Grondwet.

¹⁰⁶ P. VANDE CASTEELE, *Rechtsbescherming tegen de overheid in nationaalrechtelijk perspectief*, Maldegem, Silhouet, 2010, 820.

¹⁰⁷ S. VAN GARSSE (ed.), *Handboek Bestuursrecht*, Politeia, Brussel, 2020, 275.

¹⁰⁸ GwH 13 januari 1994, nr. 2/94, *BS* 16 februari 1994; GwH 2 maart 1995, nr. 18/95, *BS* 11 mei 1995; GwH 6 december 2000, nr. 17/2000, *BS* 31 december 1995.

oordeel kan zijn dat deze toch een straf uitmaakt in de zin van artikel 6 EVRM.¹⁰⁹ Artikel 6 EVRM heeft dus een autonome invulling om te vermijden dat overheden de waarborgen buiten spel zetten.¹¹⁰

Artikel 6 EVRM zorgt voor de eerlijke behandeling van de zaak die voorhangt waardoor het noodzakelijk is in verscheidene procedures.¹¹¹ Ieder heeft door deze bepaling het recht op een eerlijke en openbare behandeling van zijn zaak, binnen een redelijke termijn, door een onafhankelijke en onpartijdige rechterlijke instantie die bij de wet is ingesteld, bij het bepalen van de gegrondheid van een tegen hem ingestelde strafvervolging.¹¹² De bepaling is van toepassing indien er sprake is van een strafvervolging waardoor de vraag gesteld moet worden of een administratieve sanctie als strafvervolging in de zin van artikel 6 EVRM gekwalificeerd kan worden.

Het Hof van Cassatie oordeelde vroeger reeds dat een administratieve sanctie in voorkomend geval als een strafrechtelijke sanctie is te beschouwen in de zin van artikel 6.1 EVRM aangezien ze:

- Niet slechts een bepaalde groep met een particulier statuut betreft;
- Een bepaald gedrag voorschrijft en op de niet-naleving ervan een sanctie stelt;
- Niet alleen maar een vergoeding van schade betreft, maar er in essentie toe strekt te straffen om herhaling van gelijkaardige handelingen te voorkomen;
- Op een norm stoelt met een algemeen karakter, waarvan het oogmerk tezelfdertijd preventief en repressief is;
- Zeer zwaar is, gelet op het bedrag ervan.

Met deze visie heeft het Hof van Cassatie aansluiting gezocht bij de criteria die het EHRM heeft ontwikkeld in het Engel-arrest.¹¹³ Het Engel-arrest heeft drie criteria ontwikkeld om te bepalen of er sprake is van een sanctie waarbij artikel 6 EVRM van toepassing is.¹¹⁴ Het eerste criteria is de juridische kwalificatie van de inbreuk in het intern recht. Het houdt in dat indien de verdragsstaat zelf de maatregel als straf bestempeld, het EHRM deze maatregel ook als straf beschouwt in de zin van artikel 6 EVRM.¹¹⁵ Het tweede criterium is de aard van de overtreding. Het toont aan dat wanneer het een rechtsregel betreft die de bevolking in het algemeen aanbelangt, de sanctie strafrechtelijk van aard is, indien zij zowel een preventief als repressief karakter heeft.¹¹⁶ Het laatste criteria is de aard en de ernst van de sanctie die kan worden opgelegd. Dit laatste criterium slaat op de mogelijke zwaarte van de sanctie.¹¹⁷

Aan de hand van deze criteria probeert het EHRM zoveel mogelijk administratieve sancties als strafrechtelijk te bestempelen zodat de burger de ruimst mogelijk bescherming geniet van artikel 6

¹⁰⁹ S. VAN GARSSE (ed.), *Handboek Bestuursrecht*, Politeia, Brussel, 2020, 275.

¹¹⁰ R. VERSTRAETEN EN F. VERBRUGGEN, *Strafrecht en Strafprocesrecht voor bachelors*, Intersentia, Antwerpen, 2020, 293.

¹¹¹ R. VERSTRAETEN EN F. VERBRUGGEN, *Strafrecht en Strafprocesrecht voor bachelors*, Intersentia, Antwerpen, 2020, 293.

¹¹² Art. 6 Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens.

¹¹³ J.PUT, "Rechtshandhaving door administratieve sancties in het recht", *RW* 2001-02, 1201.

¹¹⁴ S. VAN GARSSE (ed.), *Handboek Bestuursrecht*, Politeia, Brussel, 2020, 276.

¹¹⁵ S. VAN GARSSE (ed.), *Handboek Bestuursrecht*, Politeia, Brussel, 2020, 276.

¹¹⁶ S. VAN GARSSE (ed.), *Handboek Bestuursrecht*, Politeia, Brussel, 2020, 277.

¹¹⁷ S. VAN GARSSE (ed.), *Handboek Bestuursrecht*, Politeia, Brussel, 2020, 277.

EVRM. Het EHRM heeft doorheen de jaren enkele aanvullingen gegeven op de criteria opdat ze duidelijker en efficiënter toegepast zouden worden door de lidstaten. In het arrest *Öztürk* heeft het EHRM bevestigd dat vooral het tweede en derde criterium voorrang verdienen waardoor er geen gelijke waarde wordt gegeven aan de criteria door het Hof.¹¹⁸ Tevens heeft het Hof verduidelijkt dat de bovenstaande criteria alternatief zijn en niet cumulatief.¹¹⁹ Concreet houdt dit in dat wanneer één criterium vervuld is er niet meer ingegaan moet worden op de andere twee.

Deze criteria zijn terzake belangrijk om het verschil te duiden tussen het begrip maatregel en het begrip sanctie. Terwijl een sanctie een penaal karakter heeft, en toetsing van een rechter met volle rechtsmacht vereist is, heeft een maatregel deze garanties niet omdat er geen repressief karakter is. In kader van de scriptie is het noodzakelijk om te bepalen of de administratieve sancties van de wet van 21 december 1998 vallen onder de bescherming van artikel 6 EVRM.

Het feit dat de administratieve sancties in eerste instantie door het bestuur kunnen worden opgelegd, neemt niet weg dat artikel 6 EVRM vereist dat op de sanctie a posteriori een rechterlijke controle met volle rechtsmacht moet kunnen worden uitgeoefend.¹²⁰ Dergelijke controle impliceert dat de rechter de feiten, de correcte toepassing van het recht en de evenredigheid tussen overtreding en de sanctie kan beoordelen en desgevallend de feitelijke en juridische onderdelen van de beslissing ongedaan maken.¹²¹ De rechter moet bijgevolg alle elementen eigen aan deze zaak zowel in rechte als in feite kunnen beoordelen, de administratieve sanctie kunnen toetsen aan alle wettelijke vereisten van de straf en aan de algemene rechtsbeginselen, waaronder de zorgvuldigheidsplicht van het bestuur.¹²²

De rechtsmacht is echter niet onbepert aangezien het Hof van Cassatie oordeelde dat het de rechter niet is toegestaan om op grond van een subjectieve appreciatie van wat hij redelijk acht, om loutere redenen van opportuniteit en tegen wettelijke regels in, administratieve geldboetes kwijt te schelden of te verminderen.¹²³ Het Hof van Cassatie stelt dus dat de rechter de mogelijkheid heeft om administratieve geldboeten te toetsen aan het evenredigheidsbeginsel, maar dit wil niet zeggen dat ze daarom de boete kan kwijtschelden. De rechtsleer sluit zich aan bij de visie van het Hof van Cassatie.¹²⁴ De lagere rechtspraak daarentegen zorgt voor enkele afwijzingen op de visie van het Hof. Een politierechter in Verviers vernietigde in 2008 een administratieve sanctie van de voetbalwet ongeacht dat er materieel aan de voorwaarden voldaan was om deze op te leggen.¹²⁵

¹¹⁸ EHRM 21 februari 1984, *Öztürk v. Germany*, nr. 8544/79

¹¹⁹ EHRM 25 augustus 1987, *Lutz v. Germany*, nr. 9912/82; EHRM 24 september 1997, *Garyfallou Aebe v. Greece*, nr. 18996/91.

¹²⁰ EHRM 25 augustus 1987, *Lutz v. Germany*, nr. 9912/82; EHRM 24 september 1997, *Garyfallou Aebe v. Greece*, nr. 18996/91.

¹²¹ J.PUT, "Rechtshandhaving door administratieve sancties in het recht", *RW* 2001-02, 1203.

¹²² Cass. 5 februari 1999, *RW* 1999-00, 641; Cass. 13 februari 2009, *RW* 2010-11, 1.

¹²³ Cass. 24 januari 2002, *RW* 2002-03, 1017-1018; Cass. 11 maart 2010, *RW* 2010-2011, 666-672, noot L. VANDEBERGHE.

¹²⁴ P. LEMMENS, "Enkele beschouwingen bij de zogenaamde 'volle rechtsmacht' van de rechter bij de toetsing van administratieve sancties", in D. D'HOOGHE, K. KETELAERE en A.M. DRAYE (eds.), *Liber amicorum Marc Boes*, Brugge, Die Keure, 2011, 393-410.

¹²⁵ Pol. Verviers 9 oktober 2008, *JLMB* 2008, 1578.

Het is duidelijk dat het Europees Hof akkoord is gegaan met de mogelijkheid om een administratieve sanctie te laten toetsen door een rechter die zich kan uitspreken over alle relevante feiten en juridische aspecten. Echter, niets belet de wetgever een ruimere bevoegdheid te schenken aan de rechter aangezien artikel 6 EVRM en het EHRM een minimale bescherming voorzien. Artikel 6 kan niet aanzien worden als een maximumharmonisatie van procedurele bescherming. Dit heeft als gevolg dat de wetgever een keuze kan maken tussen drie mogelijkheden wanneer hij beslist om de toetsingsbevoegdheid toe te kennen aan een rechtbank:¹²⁶

- Een loutere vernietigingsbevoegdheid,
- Een wettigheidstoezicht,
- Een beroep met "volle rechtsmacht in de strikte zin van het woord".

Artikel 31 van de wet van 21 december 1998 geeft de mogelijkheid om een beroep in te stellen bij de politierechter tegen de beslissing van de ambtenaar om de juistheid ervan te laten controleren. Hieruit kan afgeleid worden dat de wetgever gekozen heeft om de laatste mogelijkheid te integreren in de voetbalwet. Indien ook gekeken wordt naar de teleologische interpretatie van artikel 31 van de wet van 21 december 1998, wordt dezelfde conclusie bekomen. De wetgever toont aan dat de procedure bij de politierechter volledig door de rechtspraak is opgezet. Tevens verwijst de wetgever voor de procedure naar het gerechtelijk wetboek waardoor hij hiermee de rechter dezelfde mogelijkheid wou geven dan deze die hij voor een andere burgerlijke procedure zou hebben. In dit geval heeft de rechter de mogelijkheid om een opportuniteitsoordeel in zijn beslissing te betrekken. Dit is ook de feitelijke implicatie van de politierechter.

Er is echter wel een probleem omtrent de mogelijkheid voor de jeugdrechter om een andere sanctie op te leggen. De jeugdrechter heeft namelijk eveneens de bevoegdheid gekregen om kennis te nemen van een beroep, ingesteld tegen een administratieve sanctie dat opgelegd is aan een minderjarige, overeenkomstig artikel 24quater en 31 van de voetbalwet. Dit wordt later verder en uitgebreider besproken in de scriptie.

¹²⁶ P. LEMMENS, "Enkele beschouwingen bij de zogenaamde 'volle rechtsmacht' van de rechter bij de toetsing van administratieve sancties", in D. D'HOOGHE, K. KETELAERE en A.M. DRAYE (eds.), *Liber amicorum Marc Boes*, Brugge, Die Keure, 2011, 393-410.

4.2. Inbreuken van de voetbalwet

Opdat er handhaving kan plaatsvinden moeten er gekeken worden naar de strafbare gedragingen die door de verschillende wetgevingen zijn opgelegd. De wetgevende kaders geven bepaalde verplichtingen aan bepaalde personen en leggen tevens bepaalde verboden op voor diezelfde personen. De personen kunnen onderverdeeld worden in de organisatoren van voetbalwedstrijden enerzijds en de toeschouwers anderzijds. In onderstaand hoofdstuk wordt er dieper ingegaan op de verplichtingen en verboden die beide wetgevende kaders hanteren voor de inperking van het voetbalgeweld.

Vooraleer er begonnen wordt aan het hoofdstuk is het noodzakelijk om het eerste geschil tussen beide rechtsstelsels te vermelden. In de Belgische wetgeving zijn de verplichtingen en de straffen opgenomen in één enkele wet, terwijl de inbreuken en sancties bij de Engelse wetgeving verspreid liggen over verscheidene wetten. Om in deze verscheidenheid aan wetten een bepaalde overzichtelijkheid te scheppen, heeft de Engelse wetgever alle verplichtingen en verboden samengevoegd in de eerste bijlage van de Football Spectators Act 1989.¹²⁷ Maar eveneens hier moet een onderscheid gemaakt worden in verplichtingen en verboden die behoren tot het specifieke toepassingsgebied van voetbal gerelateerde misdrijven en de verplichtingen en verboden die hier niet toe behoren. Onder deze laatste categorie vallen namelijk verplichtingen en verboden die mogelijks plaats kunnen vinden, ook al gebeurt het zonder dat het voetbal gerelateerd is. Deze verplichtingen en verboden kunnen vergeleken worden met de algemene misdrijven die opgenomen zijn in het Belgische strafwetboek. Het gaat namelijk over: opstand, gewelddadige stoornissen, vechtpartijen, bedreigend, beledigend of wanordelijk gedrag.¹²⁸ Deze worden echter niet besproken in het onderstaande gedeelte, doordat de essentie van het werk ligt op de vergelijking van voetbal gerelateerde inbreuken.

4.2.1. Organisatoren van voetbalwedstrijden

4.2.1.1. Belgische verplichtingen voor organisatoren

In Belgisch voetbal zijn er twee verschillende organisatoren die elk verantwoordelijk gesteld kunnen worden in bepaalde concrete gevallen. Enerzijds wordt er in de Belgische voetbalwet gesproken over de overkoepelende sportbond als organisator en anderzijds over de normale organisator van de voetbalwedstrijden, bijvoorbeeld de voetbalclubs zelfs.¹²⁹ Na een korte uiteenzetting over de organisatorische verplichtingen voor de overkoepelende sportbond wordt er dieper en grondiger ingegaan op de algemene en specifieke verplichtingen voor de Belgische organisator van voetbalwedstrijden opdat deze veilig zouden verlopen.

¹²⁷ Schedule 1 lid 1 Football Spectators Act 1989.

¹²⁸ X., "Football related public offences", <https://vhsfletchers.co.uk/our-services/football-law-solicitors/football-related-public-order-offences/>.

¹²⁹ Art. 3 lid 1 juncto. Art. 11 lid 1 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, BS 3 februari 1999.

De overkoepelende sportbond heeft in bepaalde omstandigheden de mogelijkheid of de verplichting om op te treden als organisator van voetbalwedstrijden.¹³⁰ Indien de overkoepelende sportbond optreedt als organisator van een voetbalwedstrijd dan wordt door de voetbalwet bepaalde noodzakelijke verplichtingen opgelegd aan de overkoepelende sportbond. De eerste verplichting waaraan de overkoepelende sportbond moet voldoen, is de verplichting om alle noodzakelijke voorzorgsmaatregelen te nemen om schade aan personen en goederen te voorkomen.¹³¹ Onder noodzakelijke voorzorgsmaatregelen worden eveneens alle praktische maatregelen begrepen die wangedrag van de supporters moeten voorkomen.¹³² De draagwijdte van de concrete voorzorgsmaatregelen worden bepaald aan de hand van verschillende overeenkomsten die de overkoepelende sportbond sluit met, respectievelijk de hulpdiensten, de politiediensten, de plaatselijke bestuurlijke overheid en de andere bevoegde diensten.¹³³ De tweede verplichting waaraan voldaan moet worden door de overkoepelende sportbond is het feit dat deze er moet voor zorgen dat er uitsluitend gebruik wordt gemaakt van stadions of delen van stadions die aan de door de koning bepaalde veiligheidsnormen voldoen.¹³⁴ Het is duidelijk dat dit de algemene verplichtingen zijn die door de voetbalwet opgelegd worden aan de overkoepelende sportbond. Tevens houden de algemene verplichtingen een ruim toepassingsgebied in doordat er geen duidelijke vermelding wordt weergegeven over de voorzorgsmaatregelen enerzijds en anderzijds doordat een deel van de bevoegdheid wordt gedelegeerd naar de uitvoerende macht. Afgezien daarvan heeft het ruim toepassingsgebied meer voordelen dan nadelen. Door het ruime toepassingsgebied wordt de verplichting ook ruimer omschreven waardoor er meerdere voorzorgsmaatregelen onder het toepassingsgebied vallen, wat uiteindelijk voor een betere bescherming moet zorgen. Naast de eerder algemene verplichtingen voor de bevoegde overkoepelende sportbond zijn er eveneens bijzondere verplichtingen.¹³⁵ De bijzondere verplichtingen materialiseren zich in de verplichting tot het verzekeren van een permanente coördinatie tussen de verschillende organisatoren, de verplichting tot het ter beschikking stellen van middelen opdat de organisatoren hun verplichting kunnen nakomen en de verplichting tot deelname aan de uitvoering indien vorige maatregelen niet voldoende worden geacht.¹³⁶ Het doel achter het geven van verplichtingen aan de overkoepelende sportbond was om de overkoepelende sportbonden te responsabiliseren opdat ze het probleem omtrent voetbalgeweld zouden aanpakken.¹³⁷ Het doel van de wetgever achter de verplichtingen verklaart enerzijds het ruime toepassingsgebied van de verplichtingen. Indien het toepassingsgebied beperkt zou blijven dan was het moeilijker voor de overkoepelende sportbond om het doel te bereiken.

Kort kan vermelden worden dat het mogelijk is om de overkoepelende sportbond te bestraffen indien er niet voldaan wordt aan de bovenvermelde verplichtingen.¹³⁸ De sancties voor een overtreding van

¹³⁰ Art. 3 lid 1 juncto. Art. 11 lid 1 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

¹³¹ Art. 3 lid 1 juncto. Art. 11 lid 1 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

¹³² Wetsontwerp van wet betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *Parl. St. Kamer*, 1997-98, nr. 1572/1, 9.

¹³³ Art. 3 lid 2 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

¹³⁴ Art. 4 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

¹³⁵ Art. 11 W Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

¹³⁶ Art. 11 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

¹³⁷ Wetsontwerp van wet betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *Parl. St. Kamer*, 1997-98, nr. 1572/1, 9.

¹³⁸ Art. 21 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

deze verplichting kunnen de vorm aannemen van een administratieve geldboete van minimaal 500 euro tot maximaal 250.000 euro.¹³⁹ Echter, onder invloed van de Raad van State werd in de mogelijkheid voorzien om verzachtende omstandigheden in overweging te nemen waardoor de straf gematigd kan worden tot minimaal 250 euro.¹⁴⁰ De ratio legis van deze invoeging is dan ook duidelijk, namelijk een gelijkaardige regeling voorzien dan artikel 85 SW.¹⁴¹ Omtrent de regeling ontstond echter discussie die door het Arbitragehof werd verholpen.¹⁴² De uitspraak dat het administratieve sanctieapparaat van de voetbalwet een *strafrecht light* is, wordt door deze regeling in de verf gezet en bevestigd.

Naast de overkoepelende sportbond bestaan er normalerwijze ook gewone organisatoren van voetbalwedstrijden. De bovenstaande algemene verplichtingen die van toepassing zijn op de overkoepelende sportbond gelden eveneens voor de normale organisatoren van voetbalwedstrijden.¹⁴³ De eerste algemene verplichting, de verplichting tot het nemen van noodzakelijke voorzorgsmaatregelen opdat schade aan personen en goederen voorkomen wordt, omvat een ruim toepassingsgebied.¹⁴⁴ Om het begrip 'noodzakelijke voorzorgsmaatregelen' te verduidelijken, kunnen enkele voorbeelden weergegeven worden. Voorbeelden van een noodzakelijke voorzorgsmaatregel zijn: brandveiligheidsmaatregelen, evacuatiënormen,¹⁴⁵ Tevens komen de maatregelen tot stand aan de hand van overeenkomsten tussen organisator en bestuurlijke of politionele diensten.¹⁴⁶ De tweede algemene verplichting die rust op de organisator is de verplichting om enkel gebruik te maken van stadions of delen van stadions die voldoen aan de door de koning bepaalde veiligheidsnormen.¹⁴⁷ Deze verplichting toont aan dat de Belgische wetgever gebruik heeft gemaakt van de delegatiebevoegdheid. De Koning heeft de veiligheidsnormen voor stadions vastgelegd in het Koninklijk besluit van 2 juni 1999. Het is noodzakelijk om te vermelden dat het besluit van de koning algemene draagwijdte heeft waardoor het van toepassing wordt geacht te zijn op alle stadions.¹⁴⁸ Desondanks de algemene toepassing zijn er bepalingen in het koninklijk besluit die enkel van toepassing zijn voor organisatoren van nationale wedstrijden uit eerste en tweede afdeling en internationale wedstrijden.¹⁴⁹ Deze bepalingen betreffen de scheiding van rivaliserende supportersgroepen en de noodzakelijke installaties voor de aanwezige ordediensten¹⁵⁰ Aan de bepalingen van het Koninklijk besluit kunnen aanpassingen gedaan worden door de Minister van Binnenlandse Zaken, in zoverre deze hierover kan oordelen. Indien de Minister van Binnenlandse Zaken een aanpassing doorvoert voor een specifiek bepaalde organisator dan moeten de voorgestelde alternatieve veiligheidsvoorwaarden een gelijkwaardig veiligheidsniveau verzekeren.¹⁵¹ Tot slot geeft het koninklijk besluit een specifieke bevoegdheid aan de burgemeester om de toegang

¹³⁹ Art. 18 lid 2 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

¹⁴⁰ Wetsontwerp van wet betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *Parl. St. Kamer*, 1997-98, nr. 1572/1, 9.

¹⁴¹ Art. 85 Strafwetboek.

¹⁴² Arbitragehof 28 november 2001, nr. 153/2001, *Limb. Rechtsl.* 2002, 61.

¹⁴³ Art. 3 en 5 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

¹⁴⁴ Art. 3 lid 2 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

¹⁴⁵ KB van 2 juni 1999 houdende in de voetbalstadions na te leven veiligheidsnormen, *BS* 10 juli 1999.

¹⁴⁶ Art. 3 lid 2 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

¹⁴⁷ Art. 4 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

¹⁴⁸ A. DE BACKER, "De nieuwe voetbalwet", *Sport en recht s.d.*, 2.

¹⁴⁹ Art. 5 KB van 2 juni 1999 houdende in de voetbalstadions na te leven veiligheidsnormen, *BS* 10 juli 1999.

¹⁵⁰ Art. 5 KB van 2 juni 1999 houdende in de voetbalstadions na te leven veiligheidsnormen, *BS* 10 juli 1999.

¹⁵¹ A. DE BACKER, "De nieuwe voetbalwet", *Sport en recht s.d.*, 2.

tot de stadions of delen van de stadions te verbieden indien deze niet of niet meer voldoen aan de noodzakelijke voorwaarden.¹⁵² Net zoals bij de overkoepelende sportbond kan de normale organisator aansprakelijk gesteld worden en een boete oplopen van minimaal 500 euro tot maximaal 250.000 euro indien er niet voldaan wordt aan één van de algemene verplichtingen.¹⁵³ De hiermee samenhangende verzachtende omstandigheden zijn eveneens van toepassing op de normale organisator van voetbalwedstrijden.¹⁵⁴

Het is duidelijk dat de algemene verplichtingen die de voetbalwet oplegt aan organisatoren een ruime draagwijdte hebben. Dit ruim toepassingsgebied rijkt verder dan de loutere handhaving van voetbal gerelateerd geweld. De verplichtingen nemen de vorm aan voor algemene en algehele veiligheid voor elke persoon die aanwezig is, in en rond het stadion. De algemene verplichtingen zorgen ervoor dat het huis dat de Belgische wetgever gebouwd heeft ruim voorzien is van alle noodzakelijke en extra maatregelen opdat alle inwoners en het huis veilig zouden zijn.

Naast de algemene verplichtingen zijn er ook bijzondere verplichtingen voor organisatoren om voetbalgeweld te voorkomen. Deze zijn:

- Het afsluiten van een overeenkomst met de hulpdiensten en de bestuurlijke en politionele overheden of diensten in de loop van de maand juni van elk jaar.¹⁵⁵

Het afsluiten van dergelijke overeenkomst wordt als een uitdrukkelijke verplichting voor de organisatoren in de wet opgenomen waardoor de organisator volle verantwoordelijkheid draagt.¹⁵⁶ Hierdoor moet de organisator het initiatief nemen om de partijen bij elkaar te roepen en ervoor zorgen dat de overeenkomst alle verplichte vermeldingen bevat en tijdig afgesloten wordt.¹⁵⁷

- Het oprichten van een lokale adviesraad voor veiligheid voor de organisatoren van meerdere nationale voetbalwedstrijden.¹⁵⁸

De lokale adviesraad is het orgaan waar de afstemming gebeurt van het lokaal veiligheidsbeleid door alle bij de veiligheid van voetbalwedstrijden betrokken partijen.¹⁵⁹ Het is wel noodzakelijk om te stellen dat dit een orgaan is van evaluatie en reflectie van de veiligheidsprocedures van de club.¹⁶⁰ Het orgaan heeft niet tot taak de veiligheidsprocedures te organiseren of te zorgen voor de handhaving van openbare orde aangezien dat toekomt aan de veiligheidsverantwoordelijke en de ordediensten.¹⁶¹

¹⁵² KB van 2 juni 1999 houdende in de voetbalstadions na te leven veiligheidsnormen, *BS* 10 juli 1999; A. DE BACKER, "De nieuwe voetbalwet", *Sport en recht s.d.*, 3.

¹⁵³ Art. 37 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

¹⁵⁴ Art. 37 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

¹⁵⁵ Art. 5 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

¹⁵⁶ A. DE BACKER, "De nieuwe voetbalwet", *Sport en recht s.d.*, 3.

¹⁵⁷ Omz. OOP 27quater van 8 juni 1999 tot wijziging van de omzendbrief OOP 27 van 30 juli 1998 betreffende de handhaving van de openbare orde naar aanleiding van voetbalwedstrijden, *BS* 24 juli 1999.

¹⁵⁸ Art. 9 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

¹⁵⁹ KB van 15 juni 1999 betreffende het veiligheids- en coördinatiebeleid naar aanleiding van voetbalwedstrijden, *BS* 2 juli 1999.

¹⁶⁰ KB van 15 juni 1999 betreffende het veiligheids- en coördinatiebeleid naar aanleiding van voetbalwedstrijden, *BS* 2 juli 1999.

¹⁶¹ A. DE BACKER, "De nieuwe voetbalwet", *Sport en recht s.d.*, 3.

- Het aanstellen van een behoorlijk gemandateerde veiligheidsverantwoordelijke voor de coördinatie en de leiding van het veiligheidsbeleid.

De rol van de veiligheidsverantwoordelijke bij het veiligheidsbeleid is aanzienlijk en bestaat uit drie aspecten, namelijk het controleren van de stadioninfrastructuur en het zich ervan gewis te maken dat deze beantwoordt aan de normen bepaald in het koninklijk besluit van 2 juni 1999 houdende de in voetbalstadions na te leven veiligheidsnormen, deel uitmaken van het veiligheidsapparaat tijdens de wedstrijden en ten slotte het vertegenwoordigen van de club bij coördinatie-instanties van het veiligheidsbeleid zoals de lokale adviesraad en voorbereidende vergaderingen.¹⁶² Verder heeft de veiligheidsverantwoordelijke ook de verplichting om een driemaandelijks verslag, betreffende de werkzaamheden van de lokale adviesraad evenals over de werking en de evolutie van het beleid van burgerrechtelijke uitsluiting uit de stadions, op te stellen en over te maken aan de voetbalcel bij de algemene directie van de algemene rijkspolitie bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken.¹⁶³

- Het aanwerven van mannelijke en vrouwelijke stewards voor de uitvoering van de in de voetbalwet omschreven taken.

In de handhaving van voetbalgeweld spelen de stewards een ondergewaardeerde maar belangrijke rol. De belangrijkheid van de stewards is voornamelijk terug te vinden in de beginfase van het voetbalgeweld. Door de bevoegdheden of ruimte die gegeven werd aan de aanwezige stewards, bezitten deze de mogelijkheid om beginnend voetbalgeweld te handhaven. De stewards hebben bepaalde taken en bevoegdheden die uitgevoerd kunnen worden binnen het stadion.¹⁶⁴ De eerste bevoegdheid die de aanwezige stewards bezitten, is de mogelijkheid om toeschouwers van hetzelfde geslacht als het hunne aan een oppervlakkige controle van kleding en bagage te onderwerpen.¹⁶⁵ Het doel van de oppervlakkige controle is het detecteren van voorwerpen waarvan het binnenbrengen in het stadion het verloop van de wedstrijd kan verstoren.¹⁶⁶ Het is wel noodzakelijk om hierbij te vermelden dat de oppervlakkige controle enkel mogelijk is indien de toeschouwer in kwestie hier toestemming voor geeft.¹⁶⁷ De oppervlakkige controle is dus enkel mogelijk op vrijwillige basis. Tevens houdt deze vrijwillige basis ook in dat, indien de stewards voorwerpen vinden die het verloop van de wedstrijd kunnen verstoren, de voorwerpen enkel op vrijwillige basis afgegeven kunnen worden.¹⁶⁸ De oppervlakkige controle van de stewards mag en kan niet vergeleken worden met de politionele fouillering. Voor de stewards is niet toegelaten om dwang te gebruiken bij de fouillering. Dit is het essentiële verschil dat heerst met de politionele bevoegdheden.¹⁶⁹ Ondanks dat de denkwijze van het de wetgever te begrijpen valt om de steward geen mogelijkheid tot dwang te laten gebruiken, is het jammer dat er geen gebruik werd gemaakt van deze mogelijkheid. Het zou

¹⁶²Art. 3-5 KB van 15 juni 1999 betreffende het veiligheids- en coördinatiebeleid naar aanleiding van voetbalwedstrijden, *BS* 2 juli 1999.

¹⁶³ Art. 15-16 KB van 15 juni 1999 betreffende het veiligheids- en coördinatiebeleid naar aanleiding van voetbalwedstrijden, *BS* 2 juli 1999.

¹⁶⁴ Art. 12 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

¹⁶⁵ Art. 12 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

¹⁶⁶ Art. 13 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

¹⁶⁷ Art. 13 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999; A. DE BACKER, "De nieuwe voetbalwet", *Sport en recht s.d.*, 4.

¹⁶⁸ Art. 13 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999; A. DE BACKER, "De nieuwe voetbalwet", *Sport en recht s.d.*, 4.

¹⁶⁹ A. DE BACKER, "De nieuwe voetbalwet", *Sport en recht s.d.*, 4.

gemakkelijker zijn voor de steward en het zou het verloop van de wedstrijd ten goede komen opdat er geen voorwerpen de voetbalwedstrijd zouden verstoren.

De tweede bevoegdheid die de wetgever aan de stewards heeft gegeven is de bevoegdheid om deel te nemen aan de controle op de naleving van het reglement van inwendige orde.¹⁷⁰ Dit houdt in dat de steward de inrichtingen voor en na de wedstrijd controleren enerzijds en dat ze iedere tekortkoming van de voorziene veiligheidsmaatregelen onmiddellijk melden aan de veiligheidsverantwoordelijke opdat dit verholpen kan worden.¹⁷¹ De controle op de inrichtingen omvat de controle op parkings, toegangswegen, evacuatiewegen en andere belangrijke zaken.¹⁷² Naast bovenstaande omvat de controle op de inrichtingen eveneens het onthaal van de toeschouwer en de begeleiding naar de plaats.¹⁷³

De derde taak die de stewards werd toegedragen door de wetgever is het verstrekken van alle nuttige informatie met betrekking tot organisatie, infrastructuur en hulpdiensten.¹⁷⁴ Als nuttige informatie wordt ook de informatie beschouwt omtrent toeschouwers die de orde kunnen verstoren.¹⁷⁵

Tot slot heeft de steward nog een laatste bevoegdheid, namelijk het nemen van alle passende maatregelen in afwachting van het optreden van hulp en veiligheidsdiensten, waarbij ze preventief optreden in elke situatie die de openbare orde kan bedreigen.¹⁷⁶ Het is wel noodzakelijk om te vermelden dat de stewards, bij het stellen van de preventieve handelingen, geen geweld of dwang mogen gebruiken.¹⁷⁷ Een voorbeeld van een preventieve maatregel die een steward kan stellen is het nemen van de eerste maatregelen inzake brandbestrijding of een eerstelijnsinterventie bij het verstrekken van de eerste zorgen.¹⁷⁸ Opnieuw is het jammer dat steward geen dwang kan of mag gebruiken indien hij/zij bepaalde overtredingen vaststelt. De steward is normalerwijze de persoon die eerst of het snelst aanwezig zal zijn bij de overtreder waardoor dwang of geweld nuttig kan zijn om de persoon in bedwang te houden of om de persoon te verhinderen om verdere overtredingen te begaan.

- Het opstellen van een reglement van inwendige orde dat op een duidelijke en blijvende manier aan de toeschouwers meegedeeld wordt en het controleren van de naleving van dit reglement.¹⁷⁹

Deze verplichting legt de responsabilisering van organisatoren bloot aangezien in dergelijk reglement de toegangsvoorwaarden worden bepaald waaraan de toeschouwers onderworpen worden. Het reglement van inwendige orde moet voorzien in bepaalde zaken, namelijk een regeling van burgerrechtelijke uitsluiting en een regeling betreffende de afgifte van voorwerpen.¹⁸⁰ De regeling

¹⁷⁰ Art. 15 lid 1 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

¹⁷¹ Art. 15 lid 2 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

¹⁷² Art. 15 lid 3 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

¹⁷³ Art. 15 lid 4 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

¹⁷⁴ Art. 16 lid 1 en 2 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

¹⁷⁵ Art. 16 lid 1 en 2 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

¹⁷⁶ Art. 17 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

¹⁷⁷ A. DE BACKER, "De nieuwe voetbalwet", *Sport en recht s.d.*, 4.

¹⁷⁸ A. DE BACKER, "De nieuwe voetbalwet", *Sport en recht s.d.*, 4.

¹⁷⁹ Art. 10, 1° Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

¹⁸⁰ Art. 10 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

van burgerrechtelijke uitsluiting moet wel onderscheiden worden van de overige types van stadionverboden aangezien er verschillende types zijn.¹⁸¹

- Het verzekeren van ticketbeheer waarbij de scheiding van de rivaliserende supporters gegarandeerd moet zijn.¹⁸²

De verplichting voor de organisator inzake ticketbeheer moet opgedeeld worden in twee verschillende verplichtingen.¹⁸³ De eerste verplichting omvat dat de abonnementen en de toegangsbewijzen voldoende garantie moeten bieden tegen namaak of vervalsing.¹⁸⁴ De manier om vervalsing te voorkomen, is om bepaalde specifieke gegevens, zoals de identificatie van de wedstrijd, de voorwaarden van toegang, grondplan, toegekende zitplaats, naam organisator en geldigheidsduur, te vermelden op het toegangsbewijs.¹⁸⁵ Naast de nood om vervalsingen tegen te gaan, is het noodzakelijk voor organisatoren van voetbalwedstrijden uit de eerste twee afdelingen dat de toeschouwer identificeerbaar is op basis van zijn toegangsbewijs.¹⁸⁶ De identificatieplicht brengt solidaire verantwoordelijkheid met zich mee. Dit houdt in dat iedere persoon, van de eerste koper tot de laatste, verantwoordelijk wordt geacht indien er door de laatste toeschouwer van het toegangsbewijs een voetbal gerelateerd misdrijf werd begaan.¹⁸⁷

De tweede verplichting die op de organisator rust inzake ticketbeheer is de voorziening van optimale distributie van de toegangsbewijzen. Deze verplichting houdt in dat er voldoende plaatsen zijn, dat er registratie is en dat personen met een stadionverbod geweerd worden uit het stadion.¹⁸⁸ Om de verplichtingen te vervullen kan de organisator beroep doen op de stewards, ambtenaren en politiediensten die tevens toegang moeten hebben tot de bovenvermelde gegevens.¹⁸⁹ Indien er sprake is van een nationale voetbalwedstrijd uit een van de eerste twee afdelingen dan moet de organisator voldoen aan enkele bijkomende verplichtingen.¹⁹⁰

Als derde en laatste verplichting geldt dat de organisator ervoor moet zorgen dat de toekomst van de toeschouwers vloeiend gebeurt.¹⁹¹ Een onderdeel van het vloeiend verloop houdt in dat een toegangsbewijs maar slechts eenmalig gebruikt mag worden voor desbetreffende wedstrijd.¹⁹² De

¹⁸¹ Omz. OOP 27quater van 8 juni 1999 tot wijziging van de omzendbrief OOP 27 van 30 juli 1998 betreffende de handhaving van de openbare orde naar aanleiding van voetbalwedstrijden, *BS* 24 juli 1999.

¹⁸² Art. 10, 5° Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

¹⁸³ KB van 3 juni 1999 houdende de regels voor het ticketbeheer ter gelegenheid van voetbalwedstrijden, *BS* 23 juni 1999.

¹⁸⁴ Art. 3-6 KB van 3 juni 1999 houdende de regels voor het ticketbeheer ter gelegenheid van voetbalwedstrijden, *BS* 23 juni 1999.

¹⁸⁵ Art. 3-6 KB van 3 juni 1999 houdende de regels voor het ticketbeheer ter gelegenheid van voetbalwedstrijden, *BS* 23 juni 1999.

¹⁸⁶ Art. 7-10 KB van 3 juni 1999 houdende de regels voor het ticketbeheer ter gelegenheid van voetbalwedstrijden, *BS* 23 juni 1999.

¹⁸⁷ A. DE BACKER, "De nieuwe voetbalwet", *Sport en recht s.d.*, 5.

¹⁸⁸ Art. 12 KB van 3 juni 1999 houdende de regels voor het ticketbeheer ter gelegenheid van voetbalwedstrijden, *BS* 23 juni 1999.

¹⁸⁹ Art. 16 KB van 3 juni 1999 houdende de regels voor het ticketbeheer ter gelegenheid van voetbalwedstrijden, *BS* 23 juni 1999.

¹⁹⁰ Art. 19 KB van 3 juni 1999 houdende de regels voor het ticketbeheer ter gelegenheid van voetbalwedstrijden, *BS* 23 juni 1999.

¹⁹¹ Art. 21 KB van 3 juni 1999 houdende de regels voor het ticketbeheer ter gelegenheid van voetbalwedstrijden, *BS* 23 juni 1999.

¹⁹² Art. 21 KB van 3 juni 1999 houdende de regels voor het ticketbeheer ter gelegenheid van voetbalwedstrijden, *BS* 23 juni 1999.

organisator moet eveneens kennis hebben van de hoeveelheid toeschouwers per compartiment.¹⁹³ Voor wedstrijden tussen ploegen uit eerste afdeling en wedstrijden tussen ploegen uit eerste en tweede afdeling gelden er opnieuw specifieke bepalingen, zoals de inzet van politieambtenaren wanneer de wedstrijd door de burgemeester als risicovol wordt aanzien. Voor de inzet van deze politieambtenaren zal een vergoeding betaald moeten worden overeenkomstig het Koninklijk besluit van 14 september 1997 tot vaststelling van de nadere regels betreffende de door de gemeentepolitie uitgevoerde opdrachten van bestuurlijke politie waarvoor een vergoeding kan worden geïnd.

- Het installeren van veiligheidscamera's.

De organisator heeft de bijzondere verplichting om bewakingscamera's te installeren in de gevallen en op de wijze die de koning bepaalt, na advies van de commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer.¹⁹⁴ De verplichting tot het opstellen van bewakingscamera's is enkel van toepassing op nationale wedstrijden die georganiseerd worden door een voetbalclub uit eerste of tweede afdeling.¹⁹⁵ De organisator moet ervoor zorgen dat de bewakingscamera's het volledige terrein en elk compartiment in detail observeren, ongeacht de weers- of lichtomstandigheden.¹⁹⁶ Concreet moeten de camera's ervoor kunnen zorgen dat iedere toeschouwer geïdentificeerd moet kunnen worden en ze moeten voorzien zijn van een systeem dat de beelden automatisch registreert.¹⁹⁷ De camera's moeten deze beelden eveneens registreren vanaf het moment dat het stadion toegankelijk is voor toeschouwers tot het moment dat de laatste toeschouwer vertrokken is.¹⁹⁸ Tot slot is en blijft de organisator bevoegd voor de verwerking, registratie en gebruik van de beelden die tijdens de match opgenomen worden.¹⁹⁹

De aanwezigheid van de camera's en de bijhorende verplichtingen er omtrent maakt het mogelijk om onruststokers in het stadion te detecteren en te identificeren. De organisatoren kunnen naderhand namelijk de verzamelde gegevens gebruiken voor de procedure van burgerrechtelijke uitsluiting. Tevens kunnen de ordediensten ook beroep doen op de beelden teneinde toe te laten een proces-verbaal op te stellen tot vaststelling van de feiten die hetzij strafrechtelijk hetzij administratiefrechtelijk gesanctioneerd kunnen worden.²⁰⁰ Het is wel noodzakelijk om te vermelden dat de beelden gedurende één jaar worden bijgehouden door de organisator behoudens inbeslagname van de beelden.²⁰¹

¹⁹³ Art. 22 KB van 3 juni 1999 houdende de regels voor het ticketbeheer ter gelegenheid van voetbalwedstrijden, *BS* 23 juni 1999.

¹⁹⁴ Art. 10, 6° Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

¹⁹⁵¹⁹⁵ Art. 1 KB van 22 februari 2006 betreffende de installatie en de werking van bewakingscamera's in de voetbalstadions, *BS* 3 maart 2006.

¹⁹⁶ Art. 2 KB van 22 februari 2006 betreffende de installatie en de werking van bewakingscamera's in de voetbalstadions, *BS* 3 maart 2006.

¹⁹⁷ Art. 3-4 KB van 22 februari 2006 betreffende de installatie en de werking van bewakingscamera's in de voetbalstadions, *BS* 3 maart 2006.

¹⁹⁸ Art. 6 KB van 22 februari 2006 betreffende de installatie en de werking van bewakingscamera's in de voetbalstadions, *BS* 3 maart 2006.

¹⁹⁹ Art. 11 KB van 22 februari 2006 betreffende de installatie en de werking van bewakingscamera's in de voetbalstadions, *BS* 3 maart 2006.

²⁰⁰ A. DE BACKER, "De nieuwe voetbalwet", *Sport en recht s.d.*, 7.

²⁰¹ Art. 35 Wetboek van Strafvordering.

4.2.1.2. Verplichtingen voor Engelse organisatoren

In de verschillende wetten/acten worden er specifieke verplichtingen opgenomen voor de organisatoren van de sportevenementen, en meer concreet de organisatoren van de voetbalwedstrijden. In Engeland zijn de voetbalclubs de verantwoordelijken voor het nemen van de maatregelen en volgen van verplichtingen die verband houden met de constructie en veiligheid van de stadions.²⁰² De verplichting behoort toe aan de voetbalclubs daar dat zij normalerwijze eigenaar zijn van het stadion.²⁰³ Hierin verschilt de Engelse verplichtingen ten opzichte van de Belgische verplichtingen. In de Belgische voetbalwet is de overkoepelende sportbond eveneens onderworpen aan bepaalde verplichtingen omtrent de veiligheid bij sportevenementen, terwijl dat in het Engelse recht louter wordt voorgehouden aan de sportclub zelf.

De verplichtingen voor de organisatoren van sportevenementen kunnen opgesomd worden in volgende volgorde:

- De verplichting tot het verkrijgen van een licentie die toeschouwers toelaat,²⁰⁴

In de Football Spectators Act 1989 werd de FLA (Football Licensing Authority) gecreëerd. Deze was verantwoordelijk voor het verlenen van licenties voor stadions om toeschouwers toe te laten tijdens wedstrijden.²⁰⁵ Deze autoriteit was opgericht door het Britse departement van Cultuur, Media en Sport maar in 2010 werd het vernietigd door de Public Bodies Bill 2011. De verantwoordelijkheid om licenties te verlenen werd toebedeeld aan de Sports Grounds Safety Authority.²⁰⁶

Opdat de verplichtingen voor de organisatoren van voetbalwedstrijden duidelijk zijn, is het noodzakelijk om dieper in te gaan op de rol van de Sports Grounds Safety Authority. De Sports Grounds Safety Authority treedt op als de adviseur van de Britse regering op het gebied van veiligheid op sportterreinen.²⁰⁷ De Britse wetgever heeft de taak opgelegd om ervoor te zorgen dat de toeschouwers op een veilige en plezierige manier een voetbalwedstrijd kunnen bijwonen.²⁰⁸ De Sports Grounds Safety Authority werd opgericht met het doel om te voorzien dat alle sportterreinen en alle bijkomende infrastructuur veilig is voor alle toegankelijke personen, kortom iedereen.²⁰⁹ Dit concrete doel wordt bereikt door het verlenen van onafhankelijk en deskundig advies aan de betrokken eigenaars of organisatoren.²¹⁰ Het advies aan de betrokken organisatoren is niet beperkt tot voetbal gerelateerde sportevenementen maar is tevens van toepassing op alle organisatoren van sportevenementen. Het advies wordt opgesteld door de betrokken inspecteurs die voldoende kennis moeten bezitten over gebieden zoals techniek, politie, noodplanning, sportorganisatie, overheden, architecten en ingenieurs.²¹¹ Deze ruime kennis is noodzakelijk opdat de risico's bij sportevenementen worden geminimaliseerd opdat het evenement veilig verloopt. Het

²⁰² A. BICHOVSKY, *Prevention de la Violence Commise par les Spectateurs lors de Manifestations Sportives*, Lausanne, Université de Lausanne, 2009, 172.

²⁰³ A. BICHOVSKY, *Prevention de la Violence Commise par les Spectateurs lors de Manifestations Sportives*, Lausanne, Université de Lausanne, 2009, 172.

²⁰⁴ A. VEUTHEY en L. FREEBURN, "The fight against hooliganism in England: Insights for other jurisdictions?", *Melbourne Journal of International Law* 2015, 20.

²⁰⁵ Art. 8-9 Football Spectators Act 1989.

²⁰⁶ Sports Ground Safety Authority Act 2011.

²⁰⁷ SPORTS GROUND SAFETY AUTHORITY, "about the SGSA", <https://sgsa.org.uk/about-the-sgsa/>.

²⁰⁸ SPORTS GROUND SAFETY AUTHORITY, "about the SGSA", <https://sgsa.org.uk/about-the-sgsa/>.

²⁰⁹ SPORTS GROUND SAFETY AUTHORITY, "about the SGSA", <https://sgsa.org.uk/about-the-sgsa/>.

²¹⁰ SPORTS GROUND SAFETY AUTHORITY, "about the SGSA", <https://sgsa.org.uk/about-the-sgsa/>.

²¹¹ SPORTS GROUND SAFETY AUTHORITY, "about the SGSA", <https://sgsa.org.uk/about-the-sgsa/>.

veiligheidsadvies en de ondersteuning van de organisatoren van sportevenementen kan omvat worden in drie specifieke vormen. De eerste vorm is het strategisch advies dat het diagnosticeren van fysieke infrastructuur en veiligheidsrisico's voor bestaande, nieuwe en gerenoveerde stadions omvat. De tweede vorm van advies is de proactieve actieplanning waarin advies wordt gegeven over hoe de organisator in staat is om de sportterreinen in staat te stellen om de veiligheid van toeschouwers te ontwikkelen en te verbeteren. Tot slot omvat het advies nog een opleidingsonderdeel waarin de organisator opgeleid of getraind wordt om uitdagende scenario's te plannen en voor te bereiden.²¹²

De bevoegdheid om advies te geven is echter niet de enige bevoegdheid die de Sports Grounds Safety Authority heeft. De autoriteit heeft namelijk ook een regulerende rol waarin ze licenties afgeeft voor de terreinen van de Engelse en Welshe voetbalclubs opdat de organisator toeschouwers mag ontvangen in zijn stadion. Naast het geven van licenties, is de autoriteit bevoegd om toezicht te houden op de lokale besturen opdat aan de taken van veiligheid en veiligheids certificering van sportvelden wordt voldaan. Tot slot stelt de autoriteit eveneens veiligheidsnormen vast aan de hand van de alom bekende Guide to Safety at Sports Grounds (Green Guide), die wordt gebruikt om sportvelden over de hele wereld aan te leggen en te ontwikkelen.²¹³

De verplichtingen waarvoor de Sports Grounds Safety Authority moet zorgen, kunnen vergeleken worden met de algemene Belgische verplichtingen waaraan de overkoepelende sportbond en de organisator van een voetbalwedstrijd moeten voldoen. De Sports Grounds Safety Authority heeft namelijk tot doel om ervoor te zorgen dat alle personen veilig een sportevenement kunnen bijwonen. Dit stemt overeen met het doel van de algemene Belgische verplichtingen. Beide systemen proberen het algehele sportevenement zo goed mogelijk te beveiligen tegen alle mogelijke vormen van gevaar zoals brand, instorting, overbevolking.... Opmerkelijk, is de bredere basis die de Engelse wetgever hanteert. De algemene verplichtingen van de Engelse wetgever zijn van toepassing op alle sportevenementen terwijl de Belgische wetgever zich beperkt tot voetbal gerelateerde evenementen. Desondanks het verschil, bereiken de Belgische steunbalken in het huis hetzelfde doel als de brede laag die de Engelse piramide hanteert, namelijk steun bieden.

- De verplichting tot het verkrijgen van een veiligheidscertificaat,²¹⁴

Zojuist is vermeld dat de organisator van voetbalwedstrijden een licentie moet bekomen opdat hij wettelijk voetbalwedstrijden kan organiseren. Het veiligheidscertificaat toont aan dat het stadion en de bijhorende infrastructuur beschikbaar is en veilig is om voetbalwedstrijden te organiseren.²¹⁵ Het veiligheidscertificaat dat de organisator moet bekomen is enkel voor stadions die een capaciteit bezitten van meer dan 10.000 toeschouwers.²¹⁶ Maar opdat het veiligheidscertificaat bekomen kan worden moet de organisator natuurlijk voldoen aan enkele verplichtingen. De verplichtingen zijn van dien aard opdat de lokale besturen de mening zijn toegedaan dat de verplichtingen de redelijke

²¹² SPORTS GROUND SAFETY AUTHORITY, "about the SGSA", <https://sgsa.org.uk/about-the-sgsa/>

²¹³ SPORTS GROUND SAFETY AUTHORITY, "about the SGSA", <https://sgsa.org.uk/about-the-sgsa/>

²¹⁴ A. VEUTHEY en L. FREEBURN, "The fight against hooliganism in England: Insights for other jurisdictions?", *Melbourne Journal of International Law* 2015, 21.

²¹⁵ Art. 5 §1 Safety of Sports Grounds Act 1975.

²¹⁶ Art. 1 Safety of Sports Grounds Act 1975.

veiligheid waarborgen wanneer het stadion in gebruik is voor de gespecificeerde activiteit.²¹⁷ De lokale besturen hebben dus een bepaalde inspraak op de verplichtingen die de Sports Grounds Safety Authority oplegt.

De verplichtingen voor de organisator zijn ruim en omvatten maatregelen opdat voetbal gerelateerde ongeregeligheden worden voorkomen. De eerste verplichting houdt in dat de organisator een veiligheidsverantwoordelijke moet aanstellen.²¹⁸ De veiligheidsverantwoordelijke moet een coördinatensysteem opstellen opdat de aanwezige diensten, de politie, brandweer, stewards en verantwoordelijke zelf, een goede communicatie onderhouden voor, na en tijdens de voetbalwedstrijd.²¹⁹ Maar voornamelijk moet de veiligheidsverantwoordelijke zorgen dat er voldaan wordt aan de verplichtingen om het veiligheidscertificaat te bekomen.²²⁰

Dit leidt automatisch tot de aanwezigheid van stewards. De veiligheid van de wedstrijd is voor een groot deel afhankelijk van de inzet, het aantal en de opleiding van de stewards. Ze hebben de rol om een veilige, beveiligde en gastvrije omgeving aan te bieden aan de supporters. Opdat dit bereikt kan worden, zijn er bepaalde taken toegewezen aan de stewards, namelijk helpen bij de circulatie van toeschouwers, voorkomen van overbevolking, de waarschijnlijkheid en incidentie van wanorde verminderen en middelen aanbieden om een incident te onderzoeken, te rapporteren en tot slot vroegtijdig actie ondernemen.²²¹ Tijdens het uitvoeren van zijn taken moet de steward rekening houden of er zich bewust van zijn dat het welzijn van de toeschouwers de primaire prioriteit is.

De volgende verplichtingen waaraan de organisator zich moet houden is het voorzien van elektrische toegangsbewijzen, het voorzien van cameratoezicht opdat iedere toeschouwer geïdentificeerd kan worden en het voorzien van een checkpoint opdat de politiediensten rechtstreeks verbonden zijn met het hoofd van de aanwezige stewards.²²²

De verplichtingen die omvat liggen in het behalen van een licentie of veiligheidscertificaat zijn vergelijkbaar met de specifieke of bijzondere verplichtingen waaraan een Belgische organisator van een voetbalwedstrijd moet voldoen. In beide stelsels is er een verplichting tot het aanstellen van een veiligheidscoördinator, stewards, camerabewaking en identificatie van de personen die het stadion betreden aan de hand van een toegangsbewijs. Omtrent de effectieve uitvoering zijn er kleine verschillen terug te vinden. Deze kleine verschillen veranderen echter niet het feit dat beide constructies, zowel de piramide als het huis, hebben gekozen voor sterk materiaal voor de steunbalken of steunlaag.

²¹⁷ Art. 2 (1) Safety of Sports Grounds Act 1975.

²¹⁸ A. BICHOVSKY, *Prevention de la Violence Commise par les Spectateurs lors de Manifestations Sportives*, Lausanne, Université de Lausanne, 2009, 172.

²¹⁹ A. VEUTHEY en L. FREEBURN, "The fight against hooliganism in England: Insights for other jurisdictions?", *Melbourne Journal of International Law* 2015, 21.

²²⁰ SPORTS GROUND SAFETY AUTHORITY, "I'm a new safety officer. What do I do now?", <https://sgsa.org.uk/im-a-new-safety-officer-what-do-i-need-to-know/>;

²²¹ SPORTS GROUND SAFETY AUTHORITY, "Stewarding", <https://sgsa.org.uk/stewarding/>.

²²² A. VEUTHEY en L. FREEBURN, "The fight against hooliganism in England: Insights for other jurisdictions?", *Melbourne Journal of International Law* 2015, 21.

- De verplichting tot het voorzien van zitplaatsen.²²³

De laatste verplichting waaraan de organisator van een voetbalwedstrijd moet voldoen is het voorzien van zitplaatsen. De organiserende voetbalclubs van de eerst twee divisies moeten ervoor zorgen dat alle toeschouwers kunnen zitten.²²⁴ Deze maatregel werd door de wetgever ontworpen om het verpletteren van de menigte gemakkelijk tegen te gaan wanneer wanorde ontstaat onder het publiek.²²⁵ Tevens is het voor de organisator ook verplicht om de interne barrières te verwijderen opdat de individuen meer verantwoordelijkheid zouden ervaren, wat leidt tot minder verstoringen.²²⁶ De ratio achter deze verplichting is duidelijk, namelijk het Heizeldrama van 1985 waarbij verscheidene toeschouwers om het leven kwamen doordat supporters het neutrale vak bestormden waardoor een interne barrière omverviel op toeschouwers.

De verplichtingen die opgelegd worden aan organisatoren van voetbalwedstrijden bezitten een opmerkelijk kenmerk. Zowel de Belgische algemene en bijzondere verplichtingen voor organisatoren als de Engelse algemene en specifieke verplichtingen voor organisatoren omvatten een preventief aspect. De verplichtingen die door beide wetgevers opgesteld zijn, zijn verplichtingen die het voetbal gerelateerd geweld proberen te verhinderen of te voorkomen. De verplichtingen proberen de organisatoren, samen met de bevoegde diensten, in staat te stellen of voor te bereiden voor mogelijk voetbal gerelateerd geweld. Tevens omvatten de verplichtingen geen verbodsbepalingen en enkel positieve verplichtingen die de organisator aansporen om iets te doen. De verplichtingen trachten voetbal gerelateerd geweld te voorkomen door de organisator te verplichten om preventieve maatregelen te nemen opdat de veiligheid van iedere toeschouwer wordt gewaarborgd voor, tijdens en na de wedstrijd.

4.2.2. Toeschouwers bij voetbalwedstrijden

4.2.2.1. Toeschouwers in België

Naast organisatoren, zijn de belangrijkste personen in het voetbal de toeschouwers tijdens de wedstrijden. Zonder toeschouwers (en scheidsrechter) is er geen voetbal. Desondanks de belangrijkheid van de toeschouwer, worden bepaalde verplichtingen of verboden opgelegd aan de aanwezige toeschouwer opdat deze geen verstoring van de voetbalwedstrijd veroorzaakt. De verplichtingen of verboden die op de toeschouwer rusten zijn van toepassing gedurende de volledige periode waarop het stadion toegankelijk is voor de toeschouwers.²²⁷ De voetbalwet geeft een opsomming van alle verboden of verplichtingen die rusten op de schouders van iedere toeschouwer. De verplichtingen zijn als volgt:

- Het zonder gerechtvaardigde reden gooien of schieten van een of meer voorwerpen van of naar het speelveld of de zone die het speelveld omringt, daaronder begrepen de tribunes.²²⁸

²²³ A. VEUTHEY en L. FREEBURN, "The fight against hooliganism in England: Insights for other jurisdictions?", *Melbourne Journal of International Law* 2015, 21.

²²⁴ S. FROSDICK en P. MARSH, *Football hooliganism*, Cambridge, Willan Publishing, 2005, 2.

²²⁵ S. FROSDICK en P. MARSH, *Football hooliganism*, Cambridge, Willan Publishing, 2005, 172.

²²⁶ B. BARBEY, "Hooliganisme, territoire et sécurité: analyse spatiale d'un risqué complexe" in T. BUSSET (ed.), *Le Football à l'épreuve de la violence et de l'extrémisme*, s.l., 2008, 253.

²²⁷ Art. 19 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

²²⁸ Art. 20 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

Concreet betreft het hier het schieten of gooien van om het even welk voorwerp in het stadion zonder gerechtvaardigde reden.²²⁹ Het is daarbij zonder belang of de gegooide voorwerpen al dan niet gevaarlijk zijn, evenmin is het vereist dat door het gooien of schieten enige schade wordt aangericht.²³⁰ Alzo kan onder het toepassingsgebied van dit artikel vallen: het gooien van sigarettenpeukjes, muntstukjes, drankbekers, stenen, aanstekers, De bepaling 'zonder gerechtvaardigde reden' is belangrijk gezien het terugwerpen van bijvoorbeeld een voetbal die in de tribune is beland geenszins bestraft mag worden, terwijl het materieelrechtelijk wel onder het toepassingsgebied van artikel 20 van de voetbalwet zou vallen. Dit laatste voorbeeld toont aan dat het verbod verdere specificering nodig heeft. Het lijkt logisch dat dit voorbeeld niet bestraft dient te worden maar de grens is variabel en toeschouwers durven deze af te tasten. Opdat het verbod zijn doel zou bereiken, lijkt een absoluut verbod op eender welk voorwerp gewenst.

- Het onrechtmatig betreden of pogen te betreden van het stadion.²³¹

Het onrechtmatig betreden of pogen te betreden van het stadion kan opgesplitst worden in twee verschillende gedragingen, namelijk het betreden van het stadion in overtreding van een administratief of gerechtelijk stadionverbod of stadionverbod als beveiligingsmaatregel en het betreden van het stadion wanneer de toegang hem daartoe werd ontzegd met toepassing van artikel 13, lid 3 van de voetbalwet.²³² Het verschil tussen deze twee bepalingen ligt in het toepassingsgebied van deze gedragingen. De ratio legis voor deze uitzondering kan gezocht worden in de toepassing van het stadionverbod want om een verplaatsingseffect te vermijden is het gerechtelijk of administratief stadionverbod nationaal opgelegd en daardoor van toepassing op alle voetbalwedstrijden.²³³ Het is wel noodzakelijk om te vermelden dat het onrechtmatig betreden of pogen te betreden van het stadion door een persoon waartegen een burgerrechtelijk stadionverbod uitstaat niet onder het toepassingsgebied valt van artikel 21 van de voetbalwet.²³⁴

- Het niet opvolgen van bevelen van de veiligheidsverantwoordelijke, steward, politie of hulpdiensten zonder uitdrukkelijke voorafgaande toelating.²³⁵

Dit artikel beoogt de positie van de stewards, veiligheidsverantwoordelijken, de politie en de hulpdiensten te verstevigen. Door het niet opvolgen van de bevelen van deze personen kon de veiligheid in of rond het stadion ernstig in gedrang komen. Maar door het strafbaar stellen van het niet opvolgen van deze gegeven richtlijnen, behoudens wettelijk voorschrift, overheidsbevel of andere uitdrukkelijke en voorafgaande toelating of gerechtvaardigde reden waaruit het geoorloofd karakter blijkt, komt de veiligheid minder in gedrang.²³⁶

²²⁹ G. GEUDENS, S. VANDROMME en J. VANHECKE, "Mogelijke inbreuken door voetbalsupporters", in G. GEUDENS (ed.), *Veiligheid bij voetbalwedstrijden zakboekje 2009*, Mechelen, Kluwer, 2009, 248.

²³⁰ A. DE BACKER, "De nieuwe voetbalwet", *Sport en recht s.d.*, 7.

²³¹ Art. 21 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

²³² Art. 21, 1° Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

²³³ Wetsontwerp van wet betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *Parl. St. Kamer*, 1997-98, nr. 1572/1, 18.

²³⁴ G. GEUDENS, S. VANDROMME en J. VANHECKE, "Mogelijke inbreuken door voetbalsupporters", in G. GEUDENS (ed.), *Veiligheid bij voetbalwedstrijden zakboekje 2009*, Mechelen, Kluwer, 2009, 248.

²³⁵ Art. 21bis Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

²³⁶ G. GEUDENS, S. VANDROMME en J. VANHECKE, "Mogelijke inbreuken door voetbalsupporters", in G. GEUDENS (ed.), *Veiligheid bij voetbalwedstrijden zakboekje 2009*, Mechelen, Kluwer, 2009, 248.

- Het aanreiken van materiële hulp bij een onrechtmatige betreding zoals bepaald in artikel 21 lid 2, 1° voetbalwet.²³⁷

Dit artikel beoogt om elkeen die in het stadion of in de perimeter bewust zijn materiële hulp aanreikt aan iemand die zijn stadionverbod overtreedt of pogt te overtreden, te sanctioneren.²³⁸ Concreet gaat het over personen die doelbewust het ticket of abonnement doorgeven of het bewust zonder controle binnenlaten of binnenloodsen van personen.²³⁹ Tevens is er enkel sprake van een inbreuk indien de overtreder zijn hulp bewust heeft aangereikt.²⁴⁰ Hieruit kan afgeleid worden dat de overtreder kennis moet hebben van het feit dat de betrokkene een stadionverbod heeft en moet geholpen hebben om het stadionverbod te omzeilen of proberen te omzeilen. Dit laatste punt wijst op de verplichte aanwezigheid van intentie om de overtreding te plegen. Dit kan eveneens teruggevonden worden in het strafrecht waar de mededader de intentie moet hebben op de overtreder te helpen. Zoals reeds herhaaldelijk is gesteld, is de handhaving van voetbal gerelateerd geweld een vorm van *strafrecht light* doordat er geregeld aspecten terug te vinden zijn die hun oorsprong vinden in het strafrecht.

- Het betreden of pogen te betreden van bepaalde zones van het stadion zonder geldig toegangsbewijs of plaatsens die voor het publiek niet toegankelijk zijn, zonder voorafgaande en uitdrukkelijke toelating.²⁴¹

Hier kunnen enkele soorten inbreuken onderscheiden worden van elkaar, namelijk het proberen te betreden van het stadion zonder geldig toegangsbewijs, het proberen te betreden van zones van het stadion zonder dat men hiervoor een geldig toegangsbewijs heeft en het proberen te betreden van zones die niet voor het publiek toegankelijk zijn.²⁴² Deze verplichting omvat dezelfde modaliteiten als het verbod om het stadion te betreden of delen van het stadion te betreden.

- Het aanzetten tot slagen en verwondingen, haat of woede ten opzichte van één of meerdere personen die zich in het stadion bevinden.²⁴³

Dit artikel is zeer ruim gesteld zodat diverse provocerende gedragingen onder het toepassingsgebied van dit artikel gebracht kunnen worden zoals spuwen, het op provocerende wijze opsteken van een vinger, het uitdagen van spelers, stewards of ordediensten²⁴⁴ Dit artikel probeert te vermijden dat het gedrag van enkelingen tot een cataclysm in heel het stadion zou leiden.²⁴⁵ Tevens zijn dergelijke feiten slechts sanctioneerbaar voor zover zijn gepleegd worden in een stadion waarvan de buitenomheining de grens afbakent.²⁴⁶

Toen deze bepaling in werking trad ontstond er echter verdeeldheid in de rechtspraak. Het was namelijk niet duidelijk of artikel 23 van de voetbalwet suggereerde of er daadwerkelijk een verstoring diende te zijn van de voetbalwedstrijd in kwestie. In 2009 kreeg het Hof van Cassatie deze vraag

²³⁷ Art. 21ter Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

²³⁸ Wetsontwerp van 29 januari 2006 houdende diverse bepalingen, *Parl. St.* Kamer 2006-2007, 2873/1, 24.

²³⁹ Wetsontwerp van 29 januari 2006 houdende diverse bepalingen, *Parl. St.* Kamer 2006-2007, 2873/1, 24.

²⁴⁰ Wetsontwerp van 29 januari 2006 houdende diverse bepalingen, *Parl. St.* Kamer 2006-2007, 2873/1, 24.

²⁴¹ Art. 22 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

²⁴² Art. 22 lid 2 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

²⁴³ Art. 23 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

²⁴⁴ A. DE BACKER, "De nieuwe voetbalwet", *Sport en recht s.d.*, 8.

²⁴⁵ Wetsontwerp van 29 januari 2006 houdende diverse bepalingen, *Parl. St.* Kamer 2006-2007, 2873/1, 24.

²⁴⁶ A. DE BACKER, "De nieuwe voetbalwet", *Sport en recht s.d.*, 8.

voor zich waarop deze zich genoodzaakt zag om een prejudiciële vraag te stellen aan het Grondwettelijk Hof.²⁴⁷ De vraag ging als volgt: "*Schendt artikel 23 van de wet van 21 december 1998 betreffende de veiligheid bij voetbalwedstrijden, zoals van toepassing voor de wijziging van dit artikel door artikel 27 van de wet van 25 april 2007, de artikelen 12 en 14 van de Grondwet al dan niet in samenhang gelezen met artikelen 10 en 11 van de Grondwet, doordat de omschrijving 'verstoring van het verloop van een nationale voetbalwedstrijd' en 'aanzetten tot slagen en verwondingen, haat of woede' geen voldoende nauwkeurige normatieve inhoud hebben om een misdrijf te kunnen definiëren en doordat op deze manier een niet te verantwoorden verschil in behandeling in het leven wordt geroepen tussen de rechtsonderhorigen die vervolgd worden voor andere strafbare feiten en diegene die vervolgd worden op grond van artikel 23 van de voetbalwet van 21 december 1998, zoals van toepassing voor de wijziging door de wet van 25 april 2007?*"²⁴⁸

Het Grondwettelijk Hof was de mening toegedaan dat er geen schending was van artikel 23 van de wet van 21 december 1998 betreffende de veiligheid bij voetbalwedstrijden aangezien de aanwezigheid van een door de Koning aangewezen ambtenaar met beoordelingsbevoegdheid geenszins inhoudt dat er daarom sprake is van een schending van het wettigheidsbeginsel.²⁴⁹

Concreet kunnen er drie elementen onderscheiden worden in deze verplichting of in dit verbod. Het eerste element is het 'aanzetten tot'. In hetzelfde arrest sprak het Grondwettelijk Hof zich uit over de concrete omvang van 'aanzetten tot'. Volgens het Grondwettelijk Hof is 'aanzetten tot' gelijk aan het aansporen, opzetten of aanstoken om iets te doen.²⁵⁰ Het tweede element zijn 'slagen en verwondingen'. Bij deze bewoording wordt er onmiddellijk verwezen naar het strafrechtelijke luik. Uit de parlementaire voorbereiding blijkt dat artikel 23 van de voetbalwet in het kader komt van artikel 66, lid 4 en artikel 398 van het Strafwetboek.²⁵¹ Maar niet alleen de wetgever is deze visie toegedaan, ook de rechtspraak heeft zich uitgesproken over deze kwestie. Het Hof van Cassatie stelt dat een handeling die bestaat in het aantasten van de fysieke integriteit van de persoon aan wie de verwonding of slagen worden toegebracht, zonder dat deze laatste alle gevolgen van de handeling heeft gewild, een strafbare gedraging is.²⁵² Concreet kan dus gesteld worden dat louter algemene opzet vereist is opdat artikel 23 van de voetbalwet geschonden is.²⁵³ Het derde en laatste element is 'haat of woede'. Net zoals bij het tweede element is geen bijzondere maar louter een algemene opzet vereist in het administratief luik van de wet van 21 december 1998.²⁵⁴ Toch wordt in de rechtspraak mild gereageerd op het aspect van 'haat of woede'. Dit blijkt uit een arrest van de politierechter van Charleroi. De politierechter vond dat er niet voldoende bewijs was van een inbreuk wanneer niet was bewezen dat de supporter zich bewust was dat hij aanzette tot haat en woede.²⁵⁵ De rechtspraak is van mening dat er ten aanzien van de spreekoren een graad van tolerantie

²⁴⁷ Cass. 16 November 2009, *Pas.* 2009, 2647.

²⁴⁸ Cass. 16 November 2009, *Pas.* 2009, 2647.

²⁴⁹ GwH 16 December 2010, nr. 140/2010, *BS* 31 januari 2011.

²⁵⁰ GwH 16 December 2010, nr. 140/2010, *BS* 31 januari 2011.

²⁵¹ Wetsontwerp van wet betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *Parl. St. Kamer*, 1997-98, nr. 1572/1, 18.

²⁵² Cass. 18 januari 2001, *Arr. Cass.* 2000, 419.

²⁵³ Cass. 18 januari 2001, *Arr. Cass.* 2000, 419.

²⁵⁴ G. GEUDENS, S. VANDROMME en J. VANHECKE, "Mogelijke inbreuken door voetbalsupporters", in G. GEUDENS (ed.), *Veiligheid bij voetbalwedstrijden zakboekje 2009*, Mechelen, Kluwer, 2009, 257-259.

²⁵⁵ Pol. Charleroi 18 maart 2011, *JLMB* 2012, 4.

aangehouden moet worden.²⁵⁶ Desondanks de onduidelijkheid en de grote vrije ruimte heeft de wetgever voorzien in een richtlijn aangaande kwetsende, racistische en discriminerende uitingen bij voetbalwedstrijden.²⁵⁷ Enkele voorbeelden van uitlatingen, gedragingen en symbolen die in de bovenstaande context verboden zijn : het uitbrengen van de Hitler- of nazigroet; oerwoudgeluiden of apenkreten ten aanzien van anders gekleurde spelers, een anders gekleurde scheidsrechter en/of anders gekleurde toeschouwers, voorbijgangers...; met haat beladen uitspraken als "vuile jood, keer terug naar Israël!"; "vuile Marokkaan, ga terug naar je land!"; "dood aan islamieten",...; met haat beladen liederen als " Hamas, Hamas, Joden aan de gas"; "Islamieten parasieten"; "het is een vak vol makakken",...; het werpen van bananen naar anders gekleurde spelers; met haat beladen uitlatingen inzake holebi's en/of handicap van personen; met haat beladen uitlatingen inzake iemands gezondheidstoestand (bv. kanker, aids,...); kwetsende en/of haatdragende uitlatingen jegens een bepaalde supportersgroep, familieleden van spelers, bestuursleden en scheidsrechters; het dragen, verspreiden of verkopen van allerhande symbolen, tekeningen, vlaggen en spandoeken met een racistische, discriminerende of antisemitische boodschap of die geassocieerd worden met het (neo)nazi ideologie.²⁵⁸ Het is wel noodzakelijk om te vermelden dat bovenstaande lijst niet limitatief is.²⁵⁹ Naast deze praktische richtlijnen geeft de omzendbrief eveneens extra richtlijnen mee voor de scheidsrechter, politie, clubs en supportersfederaties.²⁶⁰

Ondanks dat de verplichting of het verbod een grote gelijkenis toont met een strafrechtelijk sanctioneerbare gedraging, namelijk artikel 444 van het Strafwetboek, wordt er een aanmerkelijk minder strenge connotatie aan toebedeeld in de rechtspraak. De rechtspraak is de mening toegedaan dat er een bepaalde ruimte gelaten moet worden bij de beoordeling van spreekoren. Dit heeft echter een omgekeerd effect. Doordat de spreekoren bepaalde ruimte krijgen, wordt de grens van het mogelijke afgetast en blijft de grens over het onderwerp onduidelijk, waardoor het gemakkelijker wordt om deze te verleggen naar de minder strenge kant. Om dit tegen te gaan is het noodzakelijk dat de rechtspraak zijn verantwoordelijkheid opneemt en een strenge bestraffing, liefst nultolerantie, introduceert tegen overtredingen van deze aard.

- Het binnenbrengen van pyrotechnische voorwerpen bedoeld om licht, rook of lawaai te produceren.²⁶¹

Pyrotechnische voorwerpen bedoeld om licht, rook of lawaai te maken omvat alle types van vuurwerk, rookbommen of voetzoekers.²⁶² Om meer duidelijkheid te geven omtrent pyrotechnische voorwerpen heeft de wetgever een definitie gegeven, die gaat als volgt: *"Elk artikel dat explosieve stoffen of een explosief mengsel van stoffen bevat die tot doel hebben warmte, licht, geluid, gas of rook dan wel een combinatie van dergelijke verschijnselen te produceren door middel van zichzelf*

²⁵⁶ J. HELSON, "Racisme in het voetbalstadion: Een noodlot?", *Sport en recht* 2007, 1286-1288.

²⁵⁷ Omz. OOP 40 van 14 december 2006 houdende richtlijnen aangaande kwetsende, racistische en discriminerende uitlatingen en spreekoren naar aanleiding van voetbalwedstrijden, BS 2 juli 2007.

²⁵⁸ Omz. OOP 40 van 14 december 2006 houdende richtlijnen aangaande kwetsende, racistische en discriminerende uitlatingen en spreekoren naar aanleiding van voetbalwedstrijden, BS 2 juli 2007.

²⁵⁹ Omz. OOP 40 van 14 december 2006 houdende richtlijnen aangaande kwetsende, racistische en discriminerende uitlatingen en spreekoren naar aanleiding van voetbalwedstrijden, BS 2 juli 2007.

²⁶⁰ Omz. OOP 40 van 14 december 2006 houdende richtlijnen aangaande kwetsende, racistische en discriminerende uitlatingen en spreekoren naar aanleiding van voetbalwedstrijden, BS 2 juli 2007.

²⁶¹ Art. 23 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, BS 3 februari 1999.

²⁶² Wetsontwerp van 29 januari 2006 houdende diverse bepalingen, *Parl. St.* Kamer 2006-2007, 2873/1, 11.

*onderhoudende exotherme chemische reacties.*²⁶³ De definitie die door de wetgever gegeven wordt omvat dus niet louter vuurwerk maar alle pyrotechnische artikelen ter vermaak.²⁶⁴

4.2.2.2. Toeschouwers in Engeland en Wales

Om ervoor te zorgen dat alle toeschouwers zich gedragen zoals een normaal zorgvuldig persoon behoort, is het noodzakelijk dat er voldoende, goede verplichtingen opgelegd worden aan de aanwezige supporters. De verplichtingen of verboden kunnen als volgt worden voorgesteld:

- Het gebruik van een database,²⁶⁵

In Engeland is er een database opgesteld om het voetbalgeweld tegen te gaan. Deze database wordt beheerd door de UK Football Policing Unit.²⁶⁶ De database omvat de gegevens van de mensen die betrokken zijn bij voetbal gerelateerd geweld.²⁶⁷ De personen in de database worden onderverdeeld in verschillende categorieën en wordt gebruikt door de Football Association, de Engelse voetbalbond, en de officiële leden van de voetbalclubs.²⁶⁸ Tevens is het mogelijk om deze informatie te verspreiden naar de politiediensten en veiligheidsdiensten van andere Europese landen.²⁶⁹ Dit omvat geen specifieke verplichting voor de toeschouwers maar heeft een bepaalde invloed op het gedrag ervan. Het gebruik van een database is een mogelijkheid waar vandaag de dag geen gebruik wordt gemaakt in de Belgische rechtsorde om voetbal gerelateerd geweld te beperken.

- Verbod ten aanzien van alcohol,²⁷⁰

Alcohol brengt de mensen ertoe om bepaalde zaken te doen die dezelfde personen normalerwijze niet zouden doen indien niet onder invloed van alcohol. Met de invloed van alcohol in het achterhoofd heeft de Engelse wetgever beslist om alcohol zo veel mogelijk te verwijderen of te mijden uit voetbalinfrastructuur.²⁷¹ Dit beleid heeft geleid tot het verbod op het binnenbrengen in een sportevenement of in het bezit zijn bij het binnenkomen van een sportevenement van alcoholische dranken.²⁷² Dit verbod op alcohol heeft een ruim toepassingsgebied. Door dit ruim toepassingsgebied is het verbod op alcoholische dranken of alcohol in het algemeen van toepassing op de vervoersmiddelen die de toeschouwer naar een voetbalwedstrijd vervoeren.²⁷³ De vervoersmiddelen waarop het verbod van toepassing is, is niet enkel het openbaar vervoer maar ook speciale bussen die ingesteld worden voor toeschouwers, eigen vervoer van toeschouwers en andere mogelijke

²⁶³ Art. 3, 1° KB van 3 maart 2010 betreffende het in de handel brengen van pyrotechnische artikelen, *BS 18 maart 2010*.

²⁶⁴ Art. 3, 3° KB van 3 maart 2010 betreffende het in de handel brengen van pyrotechnische artikelen, *BS 18 maart 2010*

²⁶⁵ A. VEUTHEY en L. FREEBURN, "The fight against hooliganism in England: Insights for other jurisdictions?", *Melbourne Journal of International Law* 2015, 9.

²⁶⁶ S. FROSDICK en P. MARSH, *Football hooliganism*, Cambridge, Willan Publishing, 2005, 166.

²⁶⁷ S. FROSDICK en P. MARSH, *Football hooliganism*, Cambridge, Willan Publishing, 2005, 166.

²⁶⁸ S. FROSDICK en P. MARSH, *Football hooliganism*, Cambridge, Willan Publishing, 2005, 166.

²⁶⁹ C. STOTT en G. PEARSON, *Football Hooliganism: Policing and the war on the English disease*, Portsmouth, Pennant Books, 2007, 55.

²⁷⁰ A. VEUTHEY en L. FREEBURN, "The fight against hooliganism in England: Insights for other jurisdictions?", *Melbourne Journal of International Law* 2015, 9.

²⁷¹ S. FROSDICK en P. MARSH, *Football hooliganism*, Cambridge, Willan Publishing, 2005, 166.

²⁷² Art. 7 §2 Sporting Events (Control of Alcohol etc) ACT 1985.

²⁷³ Art. 7 §3 Sporting Events (Control of Alcohol etc) ACT 1985.

vervoersmiddelen zoals de trein of de fiets.²⁷⁴ De invloed van dit ruim toepassingsgebied zorgt eveneens voor een onverwachte verantwoordelijkheid, namelijk de bestuurders van de vervoersmiddelen kunnen verantwoordelijk worden gesteld indien er alcohol geconsumeerd wordt op het voertuig in kwestie.²⁷⁵ Tot slot reikt het verbod op alcohol zodanig ver dat het mogelijk is om een bar te sluiten indien deze alcohol verkoopt of voorziet op zodanige manier dat het afbreuk doet aan het ordelijke verloop of de veiligheid van toeschouwers.²⁷⁶ Het verbod om onder invloed te zijn is echter ruim bepaald want wanneer is iemand onder invloed. Dit is niet nader bepaald door de wetgever of de rechtspraak waardoor de rechtsleer de mening is toegedaan dat niet alleen mensen die zwaar onder invloed zijn van alcohol een overtreding begaan maar dat ook mensen die licht onder invloed zijn van alcohol een overtreding begaan.²⁷⁷

Het verbod op alcohol is een verplichting die niet teruggevonden kan worden in de Belgische verplichtingen voor voetbaltoeschouwers. Enerzijds is het een bizar verbod daar dat vele toeschouwers alcohol consumeren tijdens de wedstrijd maar anderzijds is het begrijpelijk dat de wetgever, om de veiligheid te verzekeren, het binnenbrengen van alcohol en geïntoxiceerde mensen verbiedt. Het is algemeen bekend dat mensen die onder invloed van alcohol zijn, bepaalde waarden en normen verliezen waardoor ze gewelddadiger kunnen optreden. Opdat dit verhinderd zou kunnen worden, werd het verbod ingevoerd. De Belgische wetgever heeft deze verplichting niet expliciet opgenomen in de voetbalwet daar dat reeds de besluitwet van 14 november 1939 bestond die openbaar dronkenschap beteugeld. Desondanks is het teleurstellend dat de Belgische wetgever het verbod op openbare dronkenschap niet herhaald heeft in de voetbalwet daar dat toeschouwers geregeld onder invloed zijn van alcohol. Hoewel dat de gedragingen in beide rechtsstelsels verboden zijn, wordt er in Engeland nadruk gelegd op de verplichting en wordt er een ruim toepassingsgebied aan toegeschreven terwijl in België gebruik werd gemaakt van een oudere beperkte bepaling. Kort, kan in beeldspraak gesteld worden dat de Engelse piramide gebruik maakt van nieuwe materialen terwijl dat het Belgische huis bepaalde materialen recycleert.

Het verbod op onder invloed zijn van alcohol en het binnenbrengen van alcohol binnen de stadions is de beste verplichting die de onrechtstreeks de meeste invloed uitoefent op de hoeveelheid voetbalgeweld. Doordat mensen niet onder invloed kunnen zijn behouden ze de volledige capaciteit van het verstand waardoor er logisch nagedacht wordt over bepaalde beslissingen, zoals het gooien van aanstekers.

- Verbod ten aanzien van pyrotechnieken in stadions,²⁷⁸

²⁷⁴A. VEUTHEY en L. FREEBURN, "The fight against hooliganism in England: Insights for other jurisdictions?", *Melbourne Journal of International Law* 2015, 9.

²⁷⁵ Art. 6 Sporting Events (Control of Alcohol etc) ACT 1985.

²⁷⁶ Art. 6 Sporting Events (Control of Alcohol etc) ACT 1985.

²⁷⁷ A. BICHOVSKY, *Prevention de la Violence Commise par les Spectateurs lors de Manifestations Sportives*, Lausanne, Université de Lausanne, 2009, 158.

²⁷⁸ A. VEUTHEY en L. FREEBURN, "The fight against hooliganism in England: Insights for other jurisdictions?", *Melbourne Journal of International Law* 2015, 9.

Het volgende verbod dat boven de hoofden van de toeschouwers hangt, is het verbod op het gebruik, binnenkomen in het stadion met of in het bezit zijn van vuurwerk.²⁷⁹ Vuurwerk wordt omschreven als: "Any article or substance whose main purpose is the emission of a flame for purposes of illumination or signaling or the emission of smoke or visible gas."²⁸⁰ Onder deze definitie worden ook begrepen: noodfakkels, mistsignalen, pellets en capsules die bedoeld zijn om te worden gebruikt als fumigatie of voor het testen van pijpen.²⁸¹ Het is wel opmerkelijk dat aanstekers, lucifers en verwarmingstoestellen toegelaten worden.²⁸² Dit verbod is evenwel van toepassing in de Belgische stadions.

- Verbod op het gooien van voorwerpen op het veld,²⁸³

De volgende verplichting is een simpele en duidelijke verplichting die rust op de toeschouwers. Het is verboden voor de toeschouwer om voorwerpen op het veld of gebieden waar andere mensen aanwezig zijn te werpen.²⁸⁴ Opmerkelijk hier is het gebrek aan verdere uitleg. Onder dit verbod is het teruggooien van de bal, nadat deze in de tribune terechtgekomen is, of het gooien van knuffels naar het veld voor een goed doel eveneens strafbaar. Hoewel dat niemand hiervoor veroordeeld zal worden, is het toch wenselijk dat de Engelse wetgever hier verduidelijking schept. Gelijkaardige kritiek is aanwezig op de Belgische verplichting omtrent het verbod op het gooien van voorwerpen naar het voetbalterrein of andere aanwezige toeschouwers.

- Verbod op roepen van onfatsoenlijk of racistische woorden,²⁸⁵

Iedereen die deelneemt of zichzelf betreft in het roepen van onfatsoenlijke of racistische gezangen begaat een overtreding van een wettelijk verbod.²⁸⁶ Racistische gezangen kunnen bestaan in het uiten van bedreigingen of beledigingen op basis van huidskleur, nationaliteit, ras of etnische afkomst.²⁸⁷ Verbazingwekkend genoeg behoort religie niet tot de criteria, hoewel dat dit in de nationale wetten aanleiding kan geven tot een veroordeling. Tevens doet het verbod vermoeden dat het enkel mogelijk is veroordeeld te worden indien er sprake is van herhaaldelijke gezangen of indien er met meerdere personen onfatsoenlijke of racistische woorden geuit worden. Dit is echter niet het geval aangezien de wetgever ervoor gezorgd heeft dat het alleen uiten of het uiten met meerdere strafbaar is.²⁸⁸ De Belgische rechtspraak geeft aan de gelijkaardige verplichting een andere invulling dan de Engelse wetgever. De Engelse wetgever heeft gekozen voor een ruim toepassingsgebied door expliciet op te nemen dat ook individuen die racistische of onfatsoenlijke woorden uiten, bestraft kunnen worden. De Belgische rechtspraak daarentegen is de mening toegedaan dat er een bepaald

²⁷⁹ A. BICHOVSKY, *Prevention de la Violence Commise par les Spectateurs lors de Manifestations Sportives*, Lausanne, Université de Lausanne, 2009, 172.

²⁸⁰ Art. 2 §3 Sporting Events (Control of Alcohol etc) ACT 1985; De definitie van vuurwerk kan in het nederlands omschreven worden als: "Elk artikel of substantie waarvan het hoofddoel het uitstoten van een fakkel is voor het verlichten of signaleren of het uitstoten van rook of een zichtbaar gas."

²⁸¹ Art. 2 §3 Sporting Events (Control of Alcohol etc) ACT 1985.

²⁸² Art. 2 §3 Sporting Events (Control of Alcohol etc) ACT 1985.

²⁸³ A. VEUTHEY en L. FREEBURN, "The fight against hooliganism in England: Insights for other jurisdictions?", *Melbourne Journal of International Law* 2015, 11.

²⁸⁴ Art. 19 Football Offences Act 1991.

²⁸⁵ A. VEUTHEY en L. FREEBURN, "The fight against hooliganism in England: Insights for other jurisdictions?", *Melbourne Journal of International Law* 2015, 11.

²⁸⁶ Art. 3 Football Offences Act.

²⁸⁷ A. BICHOVSKY, *Prevention de la Violence Commise par les Spectateurs lors de Manifestations Sportives*, Lausanne, Université de Lausanne, 2009, 158.

²⁸⁸ Art. 3 §2 Football Offences Act 1991.

begrip of toelaatbaarheid gehanteerd dient te worden voor spreekoren. Tevens is in de Engelse rechtsorde het louter uiten van bepaalde woorden strafbaar terwijl in België er sprake moet zijn van 'aanzetten tot' opdat de persoon in kwestie veroordeeld zou worden. Het is duidelijk dat de Belgische rechtsorde meer ruimte geeft aan de toeschouwer om bepaalde dingen te roepen of uiten terwijl in Engeland strikt wordt toegezien op de uitingen van toeschouwers. De vrijheid die de toeschouwer krijgt in België doet afbreuk aan de wens om minder onfatsoenlijke of racistische gezangen te horen op en rond de Belgische voetbalvelden. De strengere en minder vrijere aanpak van de Engelse wetgever zou een meerwaarde kunnen bieden in het Belgische systeem. Kort kan gesteld worden dat het Belgische systeem geen extra versteviging gebruikt heeft bij de bouw van het huis terwijl bij de Engelse piramide een extra versteviging werd ingevoerd.

- Verbod op aantasting van het speelgebied,²⁸⁹

Het is verboden voor een persoon om tijdens een wedstrijd het speelveld te betreden of eender welk gebied waar normalerwijze geen toeschouwers toegelaten worden.²⁹⁰ Dit kan echter gerechtvaardigd worden door een wettelijke toestemming verkregen door een wettelijke autoriteit.²⁹¹

- De verplichting tot het volgen van de verwijderingsbevelen uit stadions,²⁹²

De verwijderingsbevelen is een verplichting die samenhangt met het Engelse privaatrecht. De organiserende voetbalclubs hebben namelijk de mogelijkheid om stadionverboden op te leggen aan supporters zelf.²⁹³ Deze bevoegdheid wordt door het Engelse privaatrecht verleend aan de voetbalclubs om geweld tijdens de wedstrijden te voorzien door de onruststokers niet toe te laten tot de wedstrijden.²⁹⁴ In België heerst een gelijkaardige mogelijkheid voor de organisatoren en eenzelfde verplichting voor de toeschouwers.

Dit privaatrechtelijk gegeven gaat samen met het strafrechtelijk wetten van voetbal gerelateerd geweld. De wetgever heeft de mogelijkheid om bepaalde personen niet toe te laten tot het stadion proberen te integreren in de strafrechtelijke wetten die voetbalgeweld bestraffen. Vooreerst werd het opgenomen in de Public Order Act 1986. Vervolgens in de Football Spectator Act 1989 aan de hand van de Football Licensing Authority. Hierna kwamen er nog veranderingen aan de hand van de Football Offences and Disorder Act 1999 waar de uitsluitingsbesluiten ook van toepassing werden op internationaal gebied. Tot slot werden enkele aanpassingen gedaan met de Football Disorder Act 2000.²⁹⁵

²⁸⁹ A. VEUTHEY en L. FREEBURN, "The fight against hooliganism in England: Insights for other jurisdictions?", *Melbourne Journal of International Law* 2015, 12.

²⁹⁰ Art. 4 Football Offences Act 1991.

²⁹¹ Art. 4 Football Offences Act 1991.

²⁹² A. VEUTHEY en L. FREEBURN, "The fight against hooliganism in England: Insights for other jurisdictions?", *Melbourne Journal of International Law* 2015, 13.

²⁹³ A. BICHOVSKY, *Prevention de la Violence Commise par les Spectateurs lors de Manifestations Sportives*, Lausanne, Université de Lausanne, 2009, 138.

²⁹⁴ A. BICHOVSKY, *Prevention de la Violence Commise par les Spectateurs lors de Manifestations Sportives*, Lausanne, Université de Lausanne, 2009, 138.

²⁹⁵ A. VEUTHEY en L. FREEBURN, "The fight against hooliganism in England: Insights for other jurisdictions?", *Melbourne Journal of International Law* 2015, 13-17.

- De verplichting tot het aanmelden aan het politiekantoor, het verbod op het verlaten van het territorium en het verplicht volgen van de bevelen van de politiediensten²⁹⁶

De laatste verplichtingen kunnen opgevat worden onder één specifieke noemer, namelijk het luisteren naar de politiediensten. Indien een supporter reeds een sanctie, meestal een stadionverbod, opgelegd gekregen heeft dan moet deze verplicht zich melden bij het politiekantoor.²⁹⁷ Tevens kunnen er bijkomende meldingsplichten opgenomen worden voor de persoon in kwestie. Maar het doel blijft hetzelfde, namelijk het voorkomen dat individuen wedstrijden bijwonen opdat zij onrust zouden veroorzaken.²⁹⁸ Naast de verplichting om zich aan te melden in geval van een stadionverbod geldt een verbod op het verlaten van het territorium.²⁹⁹ Deze verplichting hoort samen met de eerder vermelde verplichting om zich aan te melden bij het politiekantoor aangezien ze beiden hetzelfde doel nastreven, namelijk het voorkomen dat de persoon zich naar een voetbalwedstrijd begeeft om onrust te veroorzaken.³⁰⁰ De laatste verplichting die binnen deze categorie valt is het feit dat een persoon opgenomen kan worden in hechtenis tijdens een wedstrijd indien hij beide bovenstaande verplichtingen overtreedt.³⁰¹ Dit is echter een optie die toegepast wordt als ultimum remedium.³⁰²

Voor deze laatste verplichting kan geen gelijksoortige verplichting gevonden worden in de Belgische rechtsorde. Het aanmelden bij het politiekantoor wegens een overtreding van een van bovenstaande verplichtingen werd niet opgenomen in de Belgische voetbalwet. Ondanks dat het een kostelijke en arbeidsintensieve maatregel zou zijn, wegen de voordelen van deze maatregel toch door. Door het melden van een persoon met een stadionverbod bij het politiekantoor worden de onruststokers rechtstreeks en preventief verwijderd van de voetbalwedstrijden. Op deze manier zullen er minder aanstokers zijn gedurende de voetbalwedstrijden waardoor de ervaring voor de andere toeschouwers aangenamer en veiliger wordt.

Indien de verplichtingen voor toeschouwers van België vergeleken dienen te worden met de verplichtingen die opgelegd werden aan de Engelse toeschouwers dan is er een opmerkelijke vaststelling. Op eerste zicht zijn de Belgische verplichtingen gelijkaardig aan de verplichtingen die gehanteerd worden in Engeland en Wales, met enkele uitzonderingen natuurlijk. De uitzonderingen zijn de verplichting om aan te melden bij politiekantoor tijdens voetbalwedstrijd, verbod op aantasting van het speelgebied en het gebruik van een database. Het belang van deze uitzonderingen is niet van dien aard dat ze het gedrag van de toeschouwer volledig zouden kunnen veranderen. Desondanks de grote oppervlakkige vergelijkingen is er een dieper onderscheid aanwezig dat een verandering in het gedrag van de toeschouwers kan verklaren. De verplichtingen die de Engelse

²⁹⁶ A. VEUTHEY en L. FREEBURN, "The fight against hooliganism in England: Insights for other jurisdictions?", *Melbourne Journal of International Law* 2015, 17.

²⁹⁷ Art. 14 Football Spectators Act 1989.

²⁹⁸ A. VEUTHEY en L. FREEBURN, "The fight against hooliganism in England: Insights for other jurisdictions?", *Melbourne Journal of International Law* 2015, 17.

²⁹⁹ Art. 14 Football Spectators Act 1989.

³⁰⁰ A. VEUTHEY en L. FREEBURN, "The fight against hooliganism in England: Insights for other jurisdictions?", *Melbourne Journal of International Law* 2015, 18.

³⁰¹ A. BICHOVSKY, *Prevention de la Violence Commise par les Spectateurs lors de Manifestations Sportives*, Lausanne, Université de Lausanne, 2009, 139.

³⁰² A. BICHOVSKY, *Prevention de la Violence Commise par les Spectateurs lors de Manifestations Sportives*, Lausanne, Université de Lausanne, 2009, 139.

wetgever opgelegd heeft aan de toeschouwers zijn meer toegepast op de mogelijke controle van het gedrag van de supporters. Bijvoorbeeld, het verbod op onder invloed zijn van alcohol stuurt de toeschouwer in de richting om minder alcohol te drinken voor, tijdens en na een wedstrijd waardoor hij zich beter zou gedragen en minder ongeregelheden zou veroorzaken. Een ander voorbeeld is de meldingsplicht bij het politiekantoor. Deze verplichting zorgt ervoor dat de onruststokers niet aanwezig kunnen zijn bij andere wedstrijden en dat hij een deel van zijn vrijheid verliest gedurende een bepaalde periode. Dit beeld of deze gevolgen zorgen er onrechtstreeks voor dat de andere mogelijke onruststokers geen ongeregelheden zullen stellen opdat ze hun vrijheid kunnen behouden. Naast deze twee voorbeelden is er nog de database die zorgt voor een opvolging en identificatie van mogelijke en gewezen onruststokers waardoor deze automatisch meer in de gaten zullen worden gehouden door de aanwezige ordediensten. Ondanks het feit dat al bovenstaande Belgische en Engelse verplichtingen repressief van aard zijn, kan er gesteld worden dat de Engelse verplichtingen preventiever opgevat worden dan de louter repressieve opvatting van de Belgische verplichtingen. Algemeen kan gesteld worden dat de Engelse piramide meer bijkomende materialen gebruikt heeft om vroegtijdige afbraak van de piramide te voorkomen terwijl het Belgisch huis gebouwd is volgens de voorschriften zonder te voorzien in extra materialen om vroegtijdige aftakeling te voorkomen.

4.3. Sanctioneringsmechanismen voor de inbreuken

Verplichtingen zouden geen uitwerking ondervinden moesten er geen bepaalde sanctiemechanismen bestaan die de overtredingen van deze verplichtingen zouden bestraffen. In onderstaand hoofdstuk wordt er geen onderscheid gemaakt naar de overtreeders van de verplichting maar wel naar de specifieke sanctie in kwestie. Voor de Belgische sancties worden enkel de straffen besproken die opgelegd kunnen worden aan de hand van de voetbalwet. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen administratieve geldboete en stadionverboden. De sancties in Engeland en Wales worden daarentegen onderverdeeld in de banning order (stadionverbod), geldboete en gevangenisstraf. De toevoeging van de gevangenisstraf in de Engelse wetgeving heeft een logische verklaring, namelijk het strafrechtelijk karakter dat gegeven werd aan een voetbal gerelateerd misdrijf.

4.3.1. Belgische administratieve sancties

De voetbalwet geeft de mogelijkheid om verscheidene straffen op te leggen indien een bepaald persoon een van de bovenvermelde verplichtingen niet navolgt of een verbod overtreedt. Voor de sancties moet er voornamelijk gekeken worden naar artikelen 26-29 van de wet van 21 december 1998. Deze artikelen omvatten de verscheidene repressieve sancties die de bevoegde ambtenaar kan opleggen. Het is wel noodzakelijk om te vermelden dat deze sancties enkel opgelegd kunnen worden nadat een procedure doorlopen wordt. Deze wordt in het volgende deel verder besproken.

4.3.1.1. Administratieve geldboete

Voor het opleggen van een administratieve geldboete moet er een overtreding zijn begaan van een van de opgenomen verplichtingen of verboden in de voetbalwet. Gelijkaardig aan de verplichtingen moet er een onderscheid gemaakt worden tussen een overtreding door de organisator of een overtreding door een toeschouwer. Dit onderscheid moet gehanteerd worden doordat de administratieve geldboete afhankelijk is van dit onderscheid. Indien een organisator zijn verplichtingen overtreedt, kan een administratieve geldboete opgelegd worden van 500 tot 250.000 euro opgelegd worden.³⁰³ Desondanks dit kader waarbinnen de administratieve geldboete opgelegd kan worden, zijn er enkele uitzonderingen voor de minimumhoeveelheid. Indien de organisator geen overeenkomst sluit met de bevoegde diensten of indien er geen veiligheidsverantwoordelijke is aangesteld voor de voetbalwedstrijden dan omvat de minimumgeldboete 5000 euro. De minimumgeldboete daarentegen is 2500 euro als de organisator geen noodplan, geen bewakingscamera's of geen stewards heeft ingeschakeld of voorzien.³⁰⁴

De administratieve geldboete daarentegen voor een overtreding van een toeschouwer kan de vorm aannemen van 250 tot 5000 euro. Maar gelijkaardig aan de administratieve geldboete voor organisatoren zijn er eveneens minimumgeldboeten van toepassing voor bepaalde overtredingen van de toeschouwers. Het onrechtmatig betreden van het stadion of het speelveld moet bestraft worden met een minimumgeldboete van 1000 euro.³⁰⁵ Deze minimumgeldboete is eveneens van toepassing

³⁰³ Art. 18 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

³⁰⁴ Art. 18 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

³⁰⁵ Art. 24 §2 1° en 2° Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

indien een toeschouwer aanzet tot haat, slagen of verwondingen.³⁰⁶ Het aansteken van pyrotechnisch materiaal daarentegen moet bestraft worden met een minimumgeldboete van 500 euro.³⁰⁷

Naast de minimumgelboeten, bestaat de mogelijkheid van de aanname van verzachtende omstandigheden bij een overtreding door een toeschouwer. De voetbalwet geeft de mogelijkheid voor de bevoegde ambtenaar om verzachtende omstandigheden aan te nemen indien ze in de concrete casus aanwezig zijn. De verzachtende omstandigheden kunnen de administratieve geldboete verminderen tot beneden het minimum, zonder dat het lager mag zijn dan 250 euro voor overtredingen van organisatoren en 125 euro voor overtredingen van toeschouwers.³⁰⁸ De regeling van inname van de verzachtende omstandigheden werd ingevoerd door de Belgische wetgever om een mogelijke schending van het gelijkheidsbeginsel te vermijden in vergelijking met het strafrecht en art. 85 van het Strafwetboek.³⁰⁹ Bij de aanname van verzachtende omstandigheden moet er een onderscheid gemaakt worden tussen de aanname van verzachtende omstandigheden en de begeleidende omstandigheden. De aanname van begeleidende omstandigheden door de bevoegde ambtenaar zorgen ervoor dat de ambtenaar een minder straf kan opleggen aan de overtreder zonder dat deze onder het minimum mag liggen. De aanname van verzachtende omstandigheden geven daarentegen de mogelijkheid aan de ambtenaar om een straf op te leggen onder het wettelijke minimum, zonder dat deze lager mag zijn als 125 of 250 euro. Het is een minimum onder de minimum.

Het verschil in grootte van administratieve geldboete tussen een overtreding van een toeschouwer is significant kleiner dan de administratieve geldboete van de organisator. Dit is echter normaal doordat de organisator over een grotere verantwoordelijkheid beschikt en doordat de organisator over meer middelen beschikt. Anderzijds, om afschrikwekkend te werken, kan de administratieve geldboete voor toeschouwers een injectie gebruiken. Indien de administratieve geldboete voor toeschouwers hoger zou liggen dan zouden minder mensen genegen zijn om overtredingen te plegen.

De administratieve geldboete die opgelegd wordt in kader van de voetbalwet heeft verscheidene overeenstemmingen met de strafrechtelijke geldboete. In beide systemen bestaat er de mogelijkheid van aanname van verzachtende omstandigheden en de waarborgen van artikel 6 EVRM. Het duidelijke verschil echter is de omvang van de straf.

4.3.1.2. *Administratief stadionverbod*

Naast de administratieve geldboete bestaat er in de Belgische rechtsorde eveneens de mogelijkheid om een stadionverbod op te leggen. De Belgische voetbalwet geeft drie verschillende vormen van een stadionverbod. Een stadionverbod is echter wel een sanctie die enkel opgelegd kan worden aan toeschouwers. Het stadionverbod is niet van toepassing bij overtredingen van de organisator. Bijkomend moet er vermeld worden dat de voetbalwet de bevoegdheid heeft gegeven aan de

³⁰⁶ Art. 24 §2 3° Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

³⁰⁷ Art. 24 §2 5° Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

³⁰⁸ Art. 37 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

³⁰⁹ Wetsontwerp van wet betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *Parl. St.* Kamer, 1997-98, nr. 1572/1, 18

organisatoren om toeschouwers burgerrechtelijk uit te sluiten van de infrastructuur.³¹⁰ Bij deze laatste mogelijkheid kan de organisator beroep doen op de aanwezige stewards die de specifieke toeschouwer de toegang tot het stadion kunnen ontzeggen.³¹¹ De eerste vorm is het administratief stadionverbod.

Het administratief stadionverbod is een verbod om het stadion te betreden tijdens voetbalwedstrijden. Het administratief stadionverbod kan oplopen in duur van drie maanden tot vijf jaar.³¹² De bevoegde ambtenaar heeft de mogelijkheid om het stadionverbod op te leggen aan toeschouwers voor feiten die het verloop kunnen verstoren van een internationale voetbalwedstrijd, nationale voetbalwedstrijd, nationale jeugdvoetbalwedstrijd of een wedstrijd waaraan minstens één team uit nationale afdelingen deelneemt.³¹³ De feiten waarvoor een administratief stadionverbod opgelegd kan worden, omvatten overtredingen van de verplichtingen of verboden die opgelegd zijn voor toeschouwers. Ter verduidelijking, een administratief stadionverbod kan opgelegd worden indien de overtreding gepleegd wordt gedurende de periode dat het stadion toegankelijk is voor toeschouwers die de voetbalwedstrijd komen bezichtigen.³¹⁴ Maar naast de overtredingen binnen het stadion is het eveneens mogelijk om een administratief stadionverbod opgelegd te krijgen. Dit is als de toeschouwer een sanctioneerbare overtreding begaat binnen de perimeter tijdens een periode van vijf uur voor en vijf uur na de wedstrijd.³¹⁵ Tot slot kan een administratieve geldboete ook opgelegd worden indien er bepaalde overtredingen gebeuren 48u voor en na de wedstrijd. Opdat het administratief stadionverbod opgelegd kan worden, is het echter wel noodzakelijk dat deze overtredingen plaatsvinden op Belgisch grondgebied.³¹⁶ Het is wel noodzakelijk om te vermelden dat het administratieve stadionverbod gezien moet worden als een *ultimum remedium* aangezien het stadionverbod erger aanzien wordt dan een administratieve geldboete.³¹⁷ Tevens moet er opgemerkt worden dat een administratief stadionverbod cumulatief opgelegd kan worden met een administratieve geldboete.³¹⁸

Indien de feiten gepleegd worden door een minderjarige boven de 14 jaar dan is het mogelijk om een administratief stadionverbod op te leggen van drie maand tot vijf jaar, zoals reeds vermeld. Indien de dader echter een minderjarige is onder 14 jaar dan kan ook eveneens een administratief stadionverbod opgelegd worden maar geen administratieve geldboete doordat deze in de afwezigheid is van eigen inkomsten.³¹⁹

Voor het opleggen van het administratief stadionverbod moet de bevoegde ambtenaar, aangewezen door de Koning, rekening houden met de verhouding tussen het administratief stadionverbod en de

³¹⁰ C. IDOMON, "Voetbalwet – het stadionverbod", *OSS* 2019, 249.

³¹¹ Art. 10 §1, 2° Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

³¹² Art. 30 Wet van 25 april 2007 houdende wijziging van de wet van 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 8 mei 2007.

³¹³ Art. 19-24quater Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

³¹⁴ Art. 21 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

³¹⁵ Art. 21bis Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999; C. IDOMON, "Voetbalwet – het stadionverbod", *OSS* 2019, 251.

³¹⁶ Art. 19 lid 3 en 4 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

³¹⁷ C. IDOMON, "Voetbalwet – het stadionverbod", *OSS* 2019, 111-115.

³¹⁸ Art. 24 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

³¹⁹ Wetsontwerp tot wijziging van de wet van 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *Parl. St. Kamer* 2001-2002, nr. 50-1729/1.

ernst van de feiten.³²⁰ De vereiste van proportionaliteit in de beslissing van de bevoegde ambtenaar is een vereiste die expliciet aanwezig is in de Belgische voetbalwet. Tot slot moet aangemerkt worden dat het administratief stadionverbod niet met uitstel uitgesproken kan worden.³²¹

Maar net zoals bij de administratieve geldboete kan de bevoegde ambtenaar verzachtende omstandigheden aannemen om zo de strafmaat van het stadionverbod te verminderen, zonder dat het ooit lager kan zijn dan drie maanden.³²² Naast deze verzachtende omstandigheden kan het administratieve stadionverbod ook van rechtswege verlengd worden. Namelijk, indien de administratieve geldboete niet tijdig betaald wordt binnen de voorziene termijn dan wordt het administratief stadionverbod van rechtswege verlengd tot het moment waarop de geldboete integraal wordt betaald. Dit is echter wel voor een periode van maximaal vijf jaar en eindigt van rechtswege bij de betaling van de administratieve geldboete.³²³

Het administratief stadionverbod wordt nationaal opgelegd waardoor het van toepassing is op alle voetbalwedstrijden in België en kan gepaard gaan met perimeterverbod dat gelijk is in duur.³²⁴ Het perimeterverbod is echter facultatief en wordt enkel opgelegd indien gevreesd wordt dat de aanwezigheid van de overtreder in de perimeter nefaste gevolgen kan hebben op het veiligheidsgebeuren bij voetbalwedstrijden.³²⁵ Het facultatief perimeterverbod is actief vijf uur en vijf uur na de voetbalwedstrijd.³²⁶

Tot slot kan er bijkomend bij het administratief stadionverbod een administratief verbod opgelegd worden om het grondgebied te verlaten.³²⁷ Dit kan echter enkel opgelegd worden indien een administratief stadionverbod van ten minste twee jaar opgelegd wordt.³²⁸ Dit verbod vangt ten vroegste aan 48 uur voor het begin van de wedstrijd en eindigt bij het einde ervan. Een overtreding van deze verplichting wordt bestraft met een administratieve geldboete van 2000 tot 5000 euro en een administratief stadionverbod van twee tot vijf jaar.³²⁹

4.3.1.3. Stadionverbod als beveiligingsmaatregel

De tweede mogelijkheid of vorm die een stadionverbod kan aannemen is het stadionverbod als beveiligingsmaatregel. Het stadionverbod als beveiligingsmaatregel werkt als een preventieve of tijdelijke maatregel om de veiligheid tijdens de voetbalwedstijd te verzekeren.³³⁰ Het stadionverbod dat geldt als beveiligingsmaatregel is slechts geldig voor een termijn van drie maanden te rekenen vanaf de datum van de feiten en houdt op te bestaan indien een administratief of gerechtelijk

³²⁰ Art. 29 Wet betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden.

³²¹ Cass. 7 februari 2008, *Arr.Cass* 2008; *NJW* 2009, 322.

³²² Cass. 13 januari 2014, *Arr.Cass* 2014; *RW* 2014-2015, 940.

³²³ Art. 24 §3 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999; C. IDOMON, "Voetbalwet – het stadionverbod", *OSS* 2019, 255.

³²⁴ Wetsontwerp van wet betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *Parl. St. Kamer*, 1997-98, nr. 1572/1, 18.

³²⁵ C. IDOMON, "Voetbalwet – het stadionverbod", *OSS* 2019, 257.

³²⁶ C. IDOMON, "Voetbalwet – het stadionverbod", *OSS* 2019, 257.

³²⁷ C. IDOMON, "Voetbalwet – het stadionverbod", *OSS* 2019, 258.

³²⁸ C. IDOMON, "Voetbalwet – het stadionverbod", *OSS* 2019, 258.

³²⁹ Art. 24ter Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

³³⁰ Art. 44 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999;

Wetsontwerp van wet betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *Parl. St. Kamer*, 1997-98, nr. 1572/1, 28.

stadionverbod wordt uitgesproken.³³¹ Het Arbitragehof vermeldt eveneens dat er geen automatische aanrekening is van de duur van de beveiligingsmaatregel.³³²

Echter, kunnen er twee vormen van stadionverbod als beveiligingsmaatregel onderscheiden worden van elkaar. Vooreerst bestaat het stadionverbod als beveiligingsmaatregel, opgelegd door een ambtenaar van de gerechtelijke politie of bestuurlijke politie. De verbaliserende ambtenaar kan bij de vaststelling van een feit dat een administratieve sanctie oplevert, onmiddellijk een stadionverbod opleggen.³³³ De oplegging van dit stadionverbod door de verbaliserende ambtenaar moet binnen veertien dagen bevestigd worden door de bevoegde ambtenaar als beveiligingsmaatregel.³³⁴ Indien dit niet of niet tijdig gebeurt, vervalt het stadionverbod als beveiligingsmaatregel. Vervolgens bestaat de mogelijkheid dat het stadionverbod als beveiligingsmaatregel opgelegd wordt door de procureur des Konings.³³⁵ Indien een misdrijf ter kennis wordt gebracht bij de procureur des Konings door de politieambtenaar die aanwezig is in het stadion of binnen de perimeter en van oordeel is dat een stadionverbod als beveiligingsmaatregel opgelegd dient te worden dan kan de procureur des Konings beslissen over het al dan niet opleggen van een stadionverbod als beveiligingsmaatregel.³³⁶ De procureur des Konings bezit de opportuniteit om al dan niet het stadionverbod op te leggen. De kennisgeving van de politieambtenaar aan de Procureur des Konings gebeurt aan de hand van een proces-verbaal dat opgesteld wordt door de politieambtenaar.³³⁷ De bevoegde ambtenaar verwittigt de overtreder in kwestie nadat de procureur des Konings een beslissing heeft genomen.³³⁸

Een kleine toevoeging omtrent het stadionverbod als beveiligingsmaatregel gaat over het perimeterverbod. Het perimeterverbod kan namelijk niet als een beveiligingsmaatregel bestaan.³³⁹

4.3.1.4. *Gerechtelijk stadionverbod*

Tot slot is er een derde vorm dat een stadionverbod kan aannemen, namelijk het gerechtelijk stadionverbod. Het gerechtelijk stadionverbod wordt opgelegd door de bevoegde rechter. De duur van het gerechtelijk stadionverbod wordt vastgelegd voor minstens drie maand en maximum tien jaar. Opdat het gerechtelijk stadionverbod opgelegd kan worden, is het noodzakelijk dat het misdrijf gepleegd is of begaan is omwille van en ter gelegenheid van de organisatie van een voetbalwedstrijd.³⁴⁰ Er moet wel opgemerkt worden dat het gaat om een facultatieve sanctie en niet

³³¹ Arbitragehof nr. 175/2002, 5 december 2002, *BS* 10 maart 2003, *Vigiles* 2003, noot J. VANHECKE, "Stadionverbod als beveiligingsmaatregel".

³³² Arbitragehof nr. 175/2002, 5 december 2002, *BS* 10 maart 2003, *Vigiles* 2003, noot J. VANHECKE, "Stadionverbod als beveiligingsmaatregel".

³³³ Art. 1 KB van 11 maart 1999 tot vaststelling van de regels voor de administratieve procedure ingevoerd bij wet van 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden.

³³⁴ C. IDOMON, "Voetbalwet – het stadionverbod", *OSS* 2019, 259.

³³⁵ Art. 44 lid 1 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

³³⁶ Omz. OOP 28 van 4 mei 1999 aangaande de uitvoering van de wet van 21 december 1998 betreffende de veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 8 Juli 1999.

³³⁷ Art. 26 en 44 lid 1 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

³³⁸ Art. 4 KB van 11 maart 1999 tot vaststelling van de regels voor de administratieve procedure ingevoerd bij wt van 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden.

³³⁹ Wetsontwerp houdende diverse bepalingen, *Parl. St. Kamer* 2006-2007, nr. 2873/1, 230

³⁴⁰ Art. 41 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

over een verplichting voor de rechter om dit op te leggen.³⁴¹ Maar de rechter heeft de mogelijkheid om verzachtende omstandigheden aan te nemen, gelijkaardig aan het administratief stadionverbod.³⁴² Indien de rechter verzachtende omstandigheden aanneemt dan kan het gerechtelijk stadionverbod verminderd worden zonder dat het lager mag zijn dan drie maanden.³⁴³

Het gegeven dat het gerechtelijk stadionverbod zwaarder is dan het administratief stadionverbod is geen verrassing. Strafrechtelijke inbreuken worden namelijk zwaarder gekwalificeerd door de wetgever dan administratieve inbreuken en tevens omdat het gerechtelijke stadionverbod opgelegd wordt wegens schending van een misdrijf dat onderdeel is van het strafwetboek of een bijzondere strafwet.³⁴⁴ Concreet gaat het over een strafrechtelijk misdrijf dat gepleegd wordt naar aanleiding van of ter gelegenheid van voetbalwedstrijd, zoals bijvoorbeeld het toebrengen van slagen en verwondingen, weerspansigheid, inbreuken op racismewet,

Het gerechtelijk stadionverbod kan tevens een perimeterverbod of een verbod om het grondgebied te verlaten impliceren, op de wijze die door de rechter wordt bepaald.³⁴⁵ De rechter heeft wel de mogelijkheid om, bij het opleggen van deze toegevoegde sancties, rekening te houden met bepaalde modaliteiten die als voorbeeld kunnen strekken, ondanks het feit dat ze niet bindend zijn.³⁴⁶ Indien de rechter gebruik maakt van deze modaliteiten moet hij deze wel concretiseren in zijn vonnis.³⁴⁷

4.3.2. Sanctiemogelijkheden in Engeland

Vooraleer er overgegaan wordt tot de opsomming van de verschillende sancties die opgelegd kunnen worden aan de toeschouwer die een van bovenstaande verplichtingen overtreedt, is het noodzakelijk om te vermelden dat de Engelse straffen enkel een strafrechtelijk karakter hebben. In Engeland is enkel een strafrechtelijke veroordeling mogelijk op initiatief van de The Crown Prosecution Service in samenwerking met de politie. Van een administratieve procedure zoals in België is geen sprake, wat tot gevolg heeft dat eender welke straf altijd een strafrechtelijk karakter zal hebben en niet het zwakke administratieve karakter van de Belgische straffen. Tevens houdt dit in dat er geen discussie bestaat omtrent de toepassing van art. 6 EVRM bij de procedure.

4.3.2.1. Banning orders

De voornaamste straf die door de Engelse rechter opgelegd wordt in kader van voetbal gerelateerde misdrijven is de banning order. Indien een toeschouwer de verplichtingen niet volgt of naleeft dan

³⁴¹ F. DERUYCK, "Het verband tussen Beccaria en Euro 2000 of het handhaving stelsel van de wet van 21 december 1998 betreffende de veiligheid bij voetbalwedstrijden", Liber Amoricum, Antwerpen, Kluwer, 1999, 477.

³⁴² Art. 42 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999 juncto. Art. 85 Strafwetboek.

³⁴³ Art. 42 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999 juncto. Art. 85 Strafwetboek.

³⁴⁴ Wetsontwerp van wet betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *Parl. St. Kamer*, 1997-98, nr. 1572/1; Cass. 26 November 2002, RW 2003-2004, 1461.

³⁴⁵ Art. 41 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

³⁴⁶ Art. 24ter Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

³⁴⁷ Wetsontwerp tot wijziging van de wet van 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *Parl. St. Kamer* 2001-2002, nr. 50-1729/1.

bezit de Engelse rechter de mogelijkheid om een banning order op te leggen.³⁴⁸ De banning order kan qua vorm vergeleken worden met het Belgische stadionverbod.³⁴⁹ De banning order verbiedt de persoon om zich te begeven tot het gebied rond het voetbalstadion of in het voetbalstadion zelf.³⁵⁰ Dit is gelijkaardig aan het Belgische stadionverbod, waar de veroordeelde eveneens uitgesloten wordt van het voetbalstadion. De banning order komt echter niet alleen. Samenhangend met het banning order bestaat de meldingsplicht voor de veroordeelde.³⁵¹ De veroordeelde heeft de verplichting om zich te melden aan het politiekantoor in de periode van vijf dagen voorafgaand aan de voetbalwedstrijd, indien deze een banning order opgelegd gekregen heeft door de bevoegde rechter.³⁵² Het doel achter de bijkomende regelgeving is het vermijden dat de veroordeelde persoon voetbalwedstrijden kan bijwonen buiten Engeland of Wales.³⁵³ Als de politiediensten echter niet voldoende waarborgen hebben opdat de persoon de buitenlandse voetbalwedstrijden niet zou bijwonen, hebben ze de bevoegdheid om de identiteitskaart of paspoort af te nemen.³⁵⁴ De bijkomende maatregelen van de aanmeldingsplicht kunnen opgevat worden als preventieve maatregelen terwijl de banning order zelf een repressief karakter heeft. Er wordt getracht te voorkomen dat personen die reeds een bepaald misdrijf hebben begaan, opnieuw een voetbal gerelateerd misdrijf begaan.

De bijkomende meldingsplicht zorgt voor een essentieel verschil tussen het Belgische stadionverbod en de Engelse banning order. Doordat de meldingsplicht toegevoegd werd aan de banning order werd er een sterk preventief aspect aan toegeschreven, naast het bestaande repressieve karakter. Dit preventieve aspect probeert het gedrag van de veroordeelde te beheren en te begeleiden opdat er geen ongeregelheden zouden voorvallen. Dit is een ontbrekend facet in het Belgische systeem. Het Belgische sanctioneringsmechanisme heeft een gebrek aan opvolging en bijkomende preventieve maatregelen om het navolgende gedrag van de veroordeelde te begeleiden of te controleren.

In de Engelse wetgeving omtrent banning orders moet er een onderscheid gemaakt worden tussen twee verschillende soorten banning orders. Enerzijds is er de banning order on conviction en anderzijds de banning order on complaint. De banning order on conviction is een straf die wordt opgelegd nadat de betrokken toeschouwer een van bovenstaande misdrijven gepleegd heeft.³⁵⁵ De banning order on conviction wordt opgelegd door de rechter wanneer deze de mening is toegedaan dat de sanctie helpt om het geweld tijdens een voetbalwedstrijd te verminderen of om de verstoring van de openbare orde te vermijden.³⁵⁶ De duur van de banning order is afhankelijk van het feit of er al dan niet een gevangenisstraf wordt opgelegd aan de veroordeelde.³⁵⁷ Indien de veroordeelde reeds

³⁴⁸ S. GREENFIELD en G. OSBORN, "The football (offences and disorder) act 1999: Amending s3 of the Football offences Act 1991", *J.C.L* 2000, 61.

³⁴⁹ S. GREENFIELD en G. OSBORN, "The football (offences and disorder) act 1999: Amending s3 of the Football offences Act 1991", *J.C.L* 2000, 61.

³⁵⁰ G. BECKHAM, "The price of Passion: The Banishment of English Hooligans from Football Matches in Violation of Fundamental Freedoms", *Hastings Int'l & Comp. L. Rev.* 2001-2002, 41.

³⁵¹ G. BECKHAM, "The price of Passion: The Banishment of English Hooligans from Football Matches in Violation of Fundamental Freedoms", *Hastings Int'l & Comp. L. Rev.* 2001-2002, 41.

³⁵² Art. 14 Football Spectators Act 1985.

³⁵³ G. BECKHAM, "The price of Passion: The Banishment of English Hooligans from Football Matches in Violation of Fundamental Freedoms", *Hastings Int'l & Comp. L. Rev.* 2001-2002, 41.

³⁵⁴ Art. 14 Football Spectators Act 1985.

³⁵⁵ M. JAMES en G. PEARSON, "Football Banning Orders: Analyzing their Use in Court", *J. Crim. L.* 2006, 509.

³⁵⁶ M. JAMES en G. PEARSON, "Football Banning Orders: Analyzing their Use in Court", *J. Crim. L.* 2006, 509.

³⁵⁷ Art. 14 Football Spectators Act 1985.

een gevangenisstraf opgelegd gekregen heeft dan bedraagt de duur van de banning order minstens zes jaar en maximaal tien jaar.³⁵⁸ Indien er nog geen gevangenisstraf is opgelegd of indien er geen gevangenisstraf opgelegd zal worden dan bedraagt de duur van de banning order minstens drie jaar en maximum vijf jaar.³⁵⁹

De banning order on conviction omvat gelijkaardige kenmerken met het Belgische administratieve stadionverbod en het Belgische gerechtelijke stadionverbod. Beiden worden opgelegd door de rechter of bevoegde ambtenaar en beiden worden voorafgegaan door een procedure met de nodige waarborgen. Zowel banning order on conviction als het administratief en gerechtelijk stadionverbod hebben een repressief karakter. Desondanks de gelijkenissen die aanwezig zijn tussen de twee (drie) rechtsfiguren, is er toch een essentieel verschil merkbaar. De termijnen van de banning orders on conviction liggen aanmerkelijk hoger dan de termijn van de Belgische stadionverboden. Het onderscheid kan verklaard worden aan de hand van het strafrechtelijk karakter dat toegeschreven wordt aan de Engelse sancties. Het strafrechtelijk karakter verantwoordt namelijk de ernst van de inbreuken en de zwaarte van de beslissing die daarmee verbonden is.³⁶⁰ In België zorgt het administratief karakter voor een minder strenge omkadering van de straffen.

Een bijkomende functie die de banning order on conviction beheert, is het feit dat de rechter de mogelijkheid heeft om de straf op te leggen wanneer een individu een overtreding begaan heeft in het buitenland en op basis van buitenlandse wetgeving.³⁶¹ Opdat dit mogelijk is, is het noodzakelijk dat de buitenlandse wetgeving besluiten uitvaardigt die overeenstemmende overtredingen omvat met de Engelse verplichtingen.³⁶² Wanneer een toeschouwer uit Engeland of Wales een overtreding begaat van een verplichting dat in de Belgische voetbalwet opgenomen is dan kan de Engelse toeschouwer bestraft worden door de Engelse rechter met een banning order on conviction. De transnationale bestraffingsmethode die de Engelse wetgever introduceerde is een positief gegeven in de handhaving van voetbal gerelateerd geweld. Door de transnationale mogelijkheid om voetbalgeweld te bestraffen, zijn toeschouwers minder geneigd om voetbal gerelateerde misdrijven te plegen in het buitenland daar dat dit hun interne voetbalbeleving kan aantasten.

De andere vorm die een banning order kan aannemen is de banning order on complaint. De banning order on complaint mag niet gelijkgesteld worden met banning order on conviction doordat het geen straf maar een maatregel is. De Engelse wetgever heeft de politiediensten de bevoegdheid gegeven om geweld op een preventieve wijze te bestrijden of tegen te gaan.³⁶³ De banning order on complaint geeft de politiediensten de mogelijkheid om de betrokkene voor een bepaalde termijn op te sluiten indien dit nodig geacht wordt opdat de voetbalwedstrijd veilig en zonder ongeregelheden kan verlopen. De politiediensten kunnen de betrokken opsluiten voor vier of zes uur indien die noodzakelijk geacht wordt. Opdat de betrokken persoon. Opgesloten kan worden voor een periode

³⁵⁸ Art. 14 Football Spectators Act 1985.

³⁵⁹ Art. 14 Football Spectators Act 1985.

³⁶⁰ G. BECKHAM, "The price of Passion: The Banishment of English Hooligans from Football Matches in Violation of Fundamental Freedoms", *Hastings Int'l & Comp. L. Rev.* 2001-2002, 41.

³⁶¹ Art. 22 Football Spectators Act 1989

³⁶² M. JAMES en G. PEARSON, "Football Banning Orders: Analyzing their Use in Court", *J. Crim. L.* 2006, 509.

³⁶³ Art. 21 Football Spectators Act 1989.

van zes uur, is het vereist dat de toestemming van de inspecteur verkregen wordt.³⁶⁴ Een bijkomend aspect dat aan de politiediensten werd toebedeeld, is de bevoegdheid om een klacht voor te leggen bij de rechter opdat deze een banning order kan opleggen.³⁶⁵ Een belangrijke opmerking bij dit bijkomend aspect is de duur waarbinnen de rechter moet oordelen over het opleggen van de banning order on complaint. De rechter moet binnen de vierentwintig uur oordelen over het al dan niet opleggen van een banning order on complaint indien de politie een klacht neerlegt.³⁶⁶ Als bijkomend element heeft de politie eveneens de bevoegdheid om de betrokkene te verbieden om het grondgebied te verlaten tijdens de behandeling van de zaak in kort geding.³⁶⁷ Deze laatste optie is enkel mogelijk indien er op dat ogenblik een voetbalwedstrijd gespeeld wordt buiten Engeland of Wales.³⁶⁸

Opdat de banning order on complaint en de bijhorende andere mogelijkheden opgelegd kunnen worden door de politiediensten of de rechter moet er voldaan worden aan bepaalde voorwaarden. Vooreerst is het noodzakelijk dat de betrokkene deel uitmaakte van een uitlating van geweld of een verstoring van openbare orde.³⁶⁹ De rechter mag voor de beoordeling van deze voorwaarde enkel rekening houden met feiten die maximaal tien jaar dateren voorafgaand aan de procedure.³⁷⁰ Het is niet noodzakelijk dat de feiten betrekking hebben op voetbal gerelateerde zaken.³⁷¹ De tweede voorwaarde vereist dat de rechter of de politie het oordeel toegedaan moeten zijn dat het opleggen van een banning order on complaint bijdraagt aan de vermindering of het verhinderen van toekomstig geweld of verstoring.³⁷² Indien beide voorwaarden voldoende aanwezig zijn dan bezit de rechter de mogelijkheid om een banning order on complaint op te leggen aan de betrokken persoon.³⁷³ De politie moet echter wel bewijzen dat de betrokkene een gevaar kan opleveren voor de openbare orde.³⁷⁴ Voor de bewijsvoering kan de politie gebruik maken van de profielen die de Football Intelligence Office opstelt.³⁷⁵

De aard van de banning order on complaint is echter verbazingwekkend. De banning order on complaint wordt aanzien als een ultimatum remedium voor preventieve handhaving. Enerzijds is het jammer dat deze mogelijkheid als ultimatum remedium wordt beschouwd daar dat het een goed middel is om veelplegers en gevaarlijke individuen op voorhand te identificeren en te isoleren. Anderzijds is het niet meer dan normaal dat het gebruikt wordt als ultimatum remedium. De banning order on complaint betreft namelijk het beroven van de vrijheid van een persoon. Om dit laatste tegen te gaan zijn er bepaalde beschermingsmechanismen tegen dit overheidsoptreden. Door het strafrechtelijk karakter zijn de waarborgen van artikel 6 EVRM van toepassing indien een straf wordt

³⁶⁴ Art. 21 Football Spectators Act 1989.

³⁶⁵ G. BECKHAM, "The price of Passion: The Banishment of English Hooligans from Football Matches in Violation of Fundamental Freedoms", *Hastings Int'l & Comp. L. Rev.* 2001-2002, 41.

³⁶⁶ G. BECKHAM, "The price of Passion: The Banishment of English Hooligans from Football Matches in Violation of Fundamental Freedoms", *Hastings Int'l & Comp. L. Rev.* 2001-2002, 42.

³⁶⁷ Art. 21 Football Spectators Act 1989.

³⁶⁸ G. BECKHAM, "The price of Passion: The Banishment of English Hooligans from Football Matches in Violation of Fundamental Freedoms", *Hastings Int'l & Comp. L. Rev.* 2001-2002, 42.

³⁶⁹ Art. 14 Football Spectator Act 1989.

³⁷⁰ Art. 14 Football Spectator Act 1989.

³⁷¹ Art. 14 Football Spectator Act 1989.

³⁷² Art. 14 Football Spectator Act 1989.

³⁷³ M. JAMES en G. PEARSON, "Football Banning Orders: Analyzing their Use in Court", *J. Crim. L.* 2006, 512.

³⁷⁴ M. JAMES en G. PEARSON, "Football Banning Orders: Analyzing their Use in Court", *J. Crim. L.* 2006, 512.

³⁷⁵ M. JAMES en G. PEARSON, "Football Banning Orders: Analyzing their Use in Court", *J. Crim. L.* 2006, 512.

opgelegd ten aanzien van een persoon. De toepassing en verenigbaarheid van artikel 6 EVRM met de banning order on complaint is bevestigd door de Engelse rechter van hoger beroep.³⁷⁶

Indien vergeleken met de Belgische handhaving van voetbalgeweld, vertoont de banning order grote gelijkenissen met het stadionverbod als beveiligingsmaatregel. In beide gevallen bestaat de mogelijkheid dat het opgelegd wordt door de politiediensten of de bevoegde ambtenaar, procureur des Konings of de bevoegde rechter. Tevens wordt in beide gevallen de sanctie aanzien als een preventieve maatregel om voetbal gerelateerd geweld te voorkomen. Desondanks is er toch een verschil merkbaar tussen beide vormen. Het Belgische stadionverbod als beveiligingsmaatregel kan enkel opgelegd worden indien er reeds een ongeregelde is vastgesteld door de bevoegde rechter. Terwijl de banning order on complaint opgelegd kan worden vooraleer een ongeregelde plaatsgevonden heeft. Ter conclusie kan gesteld worden dat de Engelse banning order on complaint effectief een preventief karakter heeft doordat het werkelijk toekomstige feiten voorkomt terwijl het Belgische stadionverbod als beveiligingsmaatregel enkel de verspreiding van ongeregelde probeert tegen te gaan. Het lijkt logischer dat het Engelse systeem meer preventief effect heeft dan het Belgische stadionverbod als beveiligingsmaatregel.

4.3.2.2. Geldboete

Geldboetes in het Verenigd Koninkrijk, daarbij horend Engeland en Wales, zijn opgebouwd of worden onderverdeeld in verschillende niveaus van de boetes.³⁷⁷ Een geldboete van niveau één bestaat uit een boete van 200 pond. Een geldboete van niveau twee bestaat uit een boete van 500 pond. Een boete van niveau drie omvat 1000 pond. Niveau vier daarentegen omvat een boete van 2500 pond en de laatste boete van niveau vijf omvat een geldboete van 5000 pond of is onbegrensd.³⁷⁸ Samengevat komt dit neer op volgende schaal:

Niveau van geldboete	Hoeveelheid boete
1	£200
2	£500
3	£1000
4	£2500
5	£5000/unlimited

Deze verschillende niveaus zijn belangrijk om te weten doordat aan specifieke voetbal gerelateerde misdrijven een bepaalde schaal van geldboete wordt toebedeeld. Bijvoorbeeld: voor een overtreding op het verbod van gooien van voorwerpen op het speelveld of het roepen van racistische uitspraken of het betreden van het speelveld kan bestraft worden met een maximum geldboete die de hoeveelheid van niveau drie niet overstijgt. Een ander voorbeeld is een overtreding van het verbod op onder invloed zijn van alcohol tijdens het vervoer naar de wedstrijd of tijdens de wedstrijd zelf

³⁷⁶ Court of Appeal 20 maart 2002, *Cough and Smith v. Chief Constable of Derby, QB*, 1213.

³⁷⁷ Art. 37 Criminal Justice Act 1982.

³⁷⁸ Art. 37 Criminal Justice Act 1982.

dat bestraft wordt met een geldboete die de hoeveelheid van niveau vier niet te buiten mag gaan. Een laatst mogelijk voorbeeld is het feit dat de geldboete voor de overtreding van het verkopen van toegangsbewijzen aan niet geautoriseerde personen niet hoger mag zijn dan de geldboete van niveau 5.³⁷⁹

Naast primaire straf kan een geldboete door de rechter ook opgelegd worden als een subsidiaire straf. De geldboete geldt als vervangende of subsidiaire straf indien de persoon zijn banning order of bijkomende verplichtingen, die opgelegd zijn door de rechter, niet opvolgt. In dit geval bezit de rechter over de mogelijkheid om een subsidiaire geldboete op te leggen van 5000 pond.³⁸⁰ Het opleggen van deze subsidiaire geldboete houdt niet in dat de banning order vervalt. De banning order blijft bestaan terwijl de geldboete dient als drukkingsmiddel opdat de persoon voldoet aan zijn verplichting omtrent de banning order.³⁸¹

De geldboetes vinden voornamelijk hun toepassing in overtredingen van toeschouwers daar dat de organisatoren hun licentie voor het organiseren van voetbalwedstrijden verliezen indien zij niet voldoen aan de opgestelde verplichtingen. De geldboetes die door de Engelse rechter opgelegd worden, zijn in omvang vergelijkbaar met de administratieve geldboetes die in België opgelegd worden voor toeschouwers wegens voetbal gerelateerde feiten. Beiden hanteren een maximum van 5000 euro en een minimum om en rond de 200 euro. De gelijkenis in omvang geeft echter een vertekend beeld. In België heeft de bevoegde ambtenaar of de bevoegde rechter de mogelijkheid om verzachtende omstandigheden aan te nemen. De aanname van verzachtende omstandigheden zorgt voor een vermindering in zwaarte van de straf waardoor de Belgische geldboete minder in omvang omvat dan de Engelse geldboete. In de Engelse voetbalwetgeving is geen aanname van verzachtende omstandigheden voor voetbal gerelateerd geweld. De oorspronkelijk omvang van de geldboeten blijft van toepassing.

4.3.2.3. *Gevangenisstraf*

Naast de banning order, de bijkomende verplichtingen bij de banning order en de geldboete bestaat de mogelijkheid voor de rechter om een gevangenisstraf op te leggen. De gevangenisstraf kan niet als zelfstandige straf opgelegd worden voor specifieke voetbal gerelateerde misdrijven. Daarentegen kan het, net zoals bij de geldboete, opgelegd worden als subsidiaire of bijkomende straf indien de persoon in kwestie zich niet houdt aan de opgelegde verplichtingen omtrent de banning order.³⁸² De bijkomende gevangenisstraf kan een duur bevatten van maximaal zes maanden.³⁸³

De gevangenisstraf kan echter wel opgelegd worden voor niet-voetbal gerelateerde misdrijven die plaatsvinden in de buurt van het voetbalstadion of in het voetbalstadion tijdens een voetbalwedstrijd.

³⁷⁹ CROWN PROSECUTION SERVICE, "Football Related Offences and Football Banning Orders", *Legal Guidance* 2022, <https://www.cps.gov.uk/legal-guidance/football-related-offences-and-football-banning-orders>.

³⁸⁰ G. BECKHAM, "The price of Passion: The Banishment of English Hooligans from Football Matches in Violation of Fundamental Freedoms", *Hastings Int'l & Comp. L. Rev.* 2001-2002, 42.

³⁸¹ Art. 84 lid 1 Crime and Disorder Act 1998.

³⁸² E. DEARDS, "Human Rights for Football Hooligans? Cough & Smith v. Chief Constable of Derbyshire, Miller v. Leeds Magistrates Court, Lilley v. Director of Public Prosecutions", *E.L.Rev.* 2002, 206.

³⁸³ Art. 14 Football Offences and Disorder Act 1998.

Deze niet-voetbal gerelateerde misdrijven moeten wel door een wet strafbaar gesteld worden met een gevangenisstraf. Voorbeelden van gevangenisstraffen zijn: zes maand gevangenisstraf voor intentioneel lastigvallen van personen, twee jaar gevangenisstraf voor bedreigend gedrag, drie jaar gevangenisstraf voor vechten, vijf jaar gevangenisstraf voor gewelddadig gedrag en tien jaar voor opstand.³⁸⁴

Het gebrek aan een gevangenisstraf in de Belgische voetbalwet vormt geen beperking voor de toeschouwer om al dan niet bestraft te worden met een gevangenisstraf indien nodig. Door het administratieve karakter dat toegeschreven is aan de voetbalwet is het normaal dat de gevangenisstraf niet is opgenomen in de voetbalwet. De Belgische wetgever heeft echter wel een uitgang voorzien voor zwaardere misdrijven die bestraft dienen te worden met een gevangenisstraf. De uitgang komt in de vorm van een kennisgeving aan de procureur des Konings die beschikt over een opportuniteitsoordeel om al dan niet te vervolgen. De mogelijkheid om een gevangenisstraf op te leggen, is aanwezig maar valt buiten het kader van de voetbalwet daar dat het een strafrechtelijk karakter heeft.

De sanctionering die gehanteerd wordt in België voor voetbal gerelateerd geweld omvat vele raakvlakken met de sanctionering voor voetbal gerelateerd geweld in het Verenigd Koninkrijk. De omvang van de geldboetes en stadionverboden of banning orders zijn, mits minimale verschillen, gelijklopend. Tevens wordt in beide handhavingssystemen voorzien in de mogelijkheid van een gevangenisstraf. In het Belgische systeem wordt de gevangenisstraf eerder onrechtstreeks, via bepaalde tussenstations, opgelegd aan de betrokken persoon. Terwijl in Engeland de gevangenisstraf rechtstreeks opgelegd kan worden. Een merkbaar verschil tussen de twee landen is de toepassing van verzachtende omstandigheden in de Belgische rechtsorde voor voetbal gerelateerd geweld. Door de toepassing van de verzachtende omstandigheden zal de betrokken toeschouwer een minder strenge straf opgelegd krijgen in vergelijking met de Engelse toeschouwer. De toepassing creëert een minder strenge straf waardoor de betrokken toeschouwers minder schrik hebben voor de gevolgen van hun ongeregelde daden. Opdat dit verholpen kan worden, is het noodzakelijk om de mogelijke toepassing van de verzachtende omstandigheden te verwijderen in de Belgische voetbalwet.

³⁸⁴X., "Football related public offences", <https://vhsfletchers.co.uk/our-services/football-law-solicitors/football-related-public-order-offences/>.

V. Procedurele aspecten

In onderstaand hoofdstuk wordt de procedure uitgelegd, die een overtreder van één van bovenstaande verplichtingen moet doorlopen. Aan de hand van een chronologische volgorde worden de verscheidene stappen weergegeven. Eerst moet het misdrijf of de overtreding vastgesteld worden opdat er vervolgens een beslissing kan worden genomen door de bevoegde persoon of rechter. Desondanks beschikt de veroordeelde over de mogelijkheid om een hoger beroep in te stellen. Tot slot geldt de procedure niet voor iedereen en wordt er een onderscheid gemaakt tussen meerderjarige overtreeders en minderjarige overtreeders. Het doel van dit hoofdstuk omvat enerzijds de vergelijking tussen de twee procedurele systemen om personen die voetbal gerelateerde misdrijven plegen te bestraffen en anderzijds wordt er gekeken of de mogelijke verschillen toegepast kunnen worden op elkaar opdat er een ultiem systeem gecreëerd wordt.

5.1. Vaststelling van de feiten

Bovenstaand is reeds herhaaldelijk vermeldt dat de Belgische procedure om plegers van voetbalgeweld te bestraffen een administratief karakter heeft. Ondanks het administratieve karakter van de procedure kunnen de schendingen van de verplichtingen worden vastgesteld in een proces-verbaal door de politiediensten of door een ambtenaar die deze concrete bevoegdheid verkregen heeft door de koning.³⁸⁵ Maar deze laatste mogelijkheid is echter een weinig gebruikte mogelijkheid daar dat de politie, met behulp van de stewards, bijna alle processen-verbaal opstelt. Indien het proces-verbaal opgesteld wordt door de politiediensten dan moet het originele proces-verbaal doorgestuurd of gezonden worden naar de bevoegde ambtenaar.³⁸⁶ Indien er sprake is van een schending van artikelen 20-23ter, dan wordt het proces-verbaal van de concrete overtreding eveneens opgestuurd of ter kennis gebracht van de procureur des Konings.³⁸⁷ Essentieel in de vaststelling is, zoals in de meeste procedures, het proces-verbaal dat opgesteld wordt door de politiediensten. Het proces-verbaal is het uitgangspunt en basiselement voor het opstarten van de administratieve procedure. Doordat het een belangrijk element is in de vaststelling van de voetbal gerelateerde feiten, is het noodzakelijk dat het proces-verbaal een klare en duidelijke omschrijving omvat van de feiten.³⁸⁸ Indien niet voldaan is aan deze noodzakelijkheid en indien het proces-verbaal niet alle verplichte gegevens bevat, zoals gebrekkige motivering en onduidelijkheden, dan bezit de bevoegde ambtenaar de mogelijkheid om bijkomende informatie op te vragen.³⁸⁹ De mogelijkheid voor de bevoegde ambtenaar om bijkomende informatie op te vragen toont het inquisitoriale karakter dat heerst in de administratieve procedure. Het feit dat het inquisitoriaal karakter gebruikt wordt voor de behandeling van zaken omtrent voetbalgeweld, was geen slechte keuze van de wetgever. Door de mogelijkheid om zelf gedeeltelijk te onderzoeken, kan de rechter meer duidelijkheid scheppen voor zichzelf in een meestal wanordelijke fase. Dit heeft als logisch gevolg dat de rechter een meer omvangrijker en duidelijker beeld heeft waardoor hij gemakkelijker een goed gemotiveerde

³⁸⁵ Art. 25 lid 1 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999; Art. 40 van de wet van 5 augustus 1992 op het Politieambt, *BS* 22 december 1992.

³⁸⁶ Art. 25 lid 2 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

³⁸⁷ Art. 25 lid 3 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

³⁸⁸ A. DE BACKER, "De nieuwe voetbalwet", *Sport en recht s.d.*, 9.

³⁸⁹ A. DE BACKER, "De nieuwe voetbalwet", *Sport en recht s.d.*, 9.

beslissing kan nemen, wat de rechtsstaat enkel ten goede kan komen. Tot slot is het eveneens noodzakelijk om te kunnen beschikken over verklaringen die achteraf worden afgelegd opdat er andere inkijk gegeven kan worden op de feiten. De neerlegging van de laattijdige verklaringen moeten echter volgens de regels van de kunst gebeuren.³⁹⁰

Dieper ingaand op het essentiële aspect van het proces-verbaal, kan er vastgesteld worden dat het proces-verbaal op drie verschillende manieren geïnterpreteerd kan worden. Vooreerst kan het geïnterpreteerd worden als een loutere inlichting, vervolgens als bewijs van tegendeel en tot slot als bewijswaarde tot inschrijving wegens valsheid.³⁹¹ De processen-verbaal die in kader van de voetbalwet worden opgesteld hebben volgens de rechtspraak geen bijzondere bewijswaarde en dienen louter tot vaststelling van de feiten.³⁹² Dit werd tevens door het Hof van Cassatie bevestigd.³⁹³ Desondanks kan een proces-verbaal de vorm verkrijgen van bijzondere bewijswaarde. Dit is mogelijk indien er voldaan wordt aan bepaalde criteria, namelijk de vermelding *expressis verbis* in de wet en bij de toewijzing van specifieke personen tot vaststelling van een in een specifieke wet opgesomde misdrijven.³⁹⁴ Jammerlijk genoeg wordt er niet voldaan aan de criteria die opgesteld zijn. Hierdoor wordt het proces-verbaal in de voetbalwet aanzien als een proces-verbaal tot vaststelling van de feiten. Het niet gebruik maken van de mogelijkheid om bijzondere bewijswaarde te geven aan de processen-verbaal die worden opgesteld voor voetbal gerelateerde overtredingen zorgt voor bijkomende moeilijkheden voor de bevoegde ambtenaar of rechter. Uit eigen ervaring wordt vastgesteld dat voetbal gerelateerde overtredingen gebeuren in wanordelijke en chaotische situaties waar meerdere personen bij betrokken zijn. Dit heeft als gevolg dat het voor zowel de stewards als de politie niet altijd even helder of duidelijk is wie de effectieve overtreding begaan heeft. Deze onduidelijkheid vertaalt zich tevens in de processen-verbaal waardoor de overtreder zich kan beroepen op het principe van *praesumptio innocentiae*.

Na de concrete uitleg over het proces-verbaal is het tevens nodig om een korte uiteenzetting te geven omtrent de bevoegdheid van de bevoegde ambtenaar. Artikel 25 van de wet van 21 december 1998 bepaalt dat het proces-verbaal van de politieambtenaar of aangewezen ambtenaar opgestuurd moet worden naar de bevoegde ambtenaar van artikel 26 van dezelfde wet en naar de procureur des konings voor overtredingen van artikelen 20-23ter voetbalwet.³⁹⁵ Voor de artikelen waar niet de verplichting is ingeschreven om kennis te geven aan de procureur des Konings, beschikt de bevoegde administratieve ambtenaar over een opportuniteitsoordeel om al dan niet een procedure op te starten voor de voetbal gerelateerde overtredingen.³⁹⁶

³⁹⁰ A. DE BACKER, "De nieuwe voetbalwet", *Sport en recht s.d.*, 9.

³⁹¹ M. BOCKSTAELE, *Processen-verbaal*, Antwerpen, Maklu, 2005, 165-168; D. HOLSTERS, "Bewijsvoering in strafzaken" in A. VANDEPLAS (ed.), *Strafrecht en strafvordering: commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, 1984, 1378.

³⁹² Pol. Turnhout 4 april 2000, *AJT* 2000, 354; Pol. Brugge 19 februari 2009, *RW* 2009-2010, 727.

³⁹³ Cass. 4 november 2010, *JLMB* 2011, 806.

³⁹⁴ D. HOLSTERS, "Bewijsvoering in strafzaken" in A. VANDEPLAS (ed.), *Strafrecht en strafvordering: commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, 1984, 1378.

³⁹⁵ Art. 25 lid 2 en 3 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

³⁹⁶ A. DE BACKER, "De nieuwe voetbalwet", *Sport en recht s.d.*, 9.

In tegenstelling tot de procedure van België, heeft de Engelse procedure een strafrechtelijk karakter. Desondanks betekent dit niet dat er noodzakelijk een verschil moet zijn in de vaststelling van de overtredingen. Gelijkaardig als in het Belgische procedurele systeem worden de voetbal gerelateerde feiten vastgesteld door de politiediensten.³⁹⁷ Indien de politiediensten de concrete feiten zelf vaststellen dan kunnen ze een proces-verbaal opstellen. Maar de politiediensten hebben eveneens de mogelijkheid om een proces-verbaal op te stellen nadat de feiten ter kennis gebracht werden door de aanwezige stewards.³⁹⁸ Een belangrijk kenmerk dat de processen-verbaal bezitten in de Engelse procedure is het feit dat er een bijzondere bewijswaarde wordt aan toegeschreven.³⁹⁹ Dit houdt in dat de rechter bij de beoordeling van de zaak ervan moet uitgaan dat de feiten die in het proces-verbaal zijn vastgesteld, bewezen zijn.⁴⁰⁰ Dit omvat een essentieel verschil met de Belgische vaststelling van voetbal gerelateerde overtredingen waar de processen-verbaal een loutere inlichting omvatten. Het positieve gevolg van de bijzondere bewijswaarde is het feit dat de verdachte zijn onschuld moet bewijzen en dat de rechter niet moet uitgaan van het principe van *praesumptio innocentiae*.⁴⁰¹ Het is wel noodzakelijk om te vermelden dat de bijzondere bewijswaarde enkel geldt voor voetbal gerelateerde misdrijven en niet voor algemene misdrijven die gepleegd worden tijdens voetbalwedstrijden.⁴⁰²

Na de opstelling van het proces-verbaal wordt, net zoals in België, het proces-verbaal toegezonden naar een bevoegde politieambtenaar.⁴⁰³ Deze is aangeduid ter volbrenging van de vervolging voor voetbal gerelateerde misdrijven. Deze bevoegde persoon zal optreden als een contactpersoon tussen de politiediensten en de aanklager van de magistratuur die de voetbalzaken behandelt voor de rechtbanken.⁴⁰⁴ Net zoals de Belgische bevoegde ambtenaar beschikt de specifiek bevoegde politieambtenaar over een bepaalde vorm van opportuniteitsoordeel. De politieambtenaar in kwestie heeft namelijk de mogelijkheid om te beslissen over het al dan niet opleggen van een banning order on complaint.⁴⁰⁵ Boven is reeds vermeld dat een banning order on complaint een preventieve maatregel is voor de politie waardoor er toch een onderscheid heerst tussen het Belgische en het Engelse systeem omtrent opportuniteit. De Belgische ambtenaar kan beslissen over het al dan niet opstarten van een procedure in bepaalde gevallen terwijl de Engelse politieambtenaar deze mogelijkheid niet bezit. In De Engelse procedure behoudt de aanklager of het Openbaar Ministerie

³⁹⁷ M. JAMES en G. PEARSON, "Football Banning Orders: Analyzing their Use in Court", *Journal of Criminal Law* 2006, 509.

³⁹⁸ G. PEARSON, "Qualifying for Europe?, the Legitimacy of Football Banning Orders 'on Complaint' under the principle of proportionality", *ESLJ* 2005, 1-8.

³⁹⁹ CROWN PROSECUTION SERVICE, "Football Related Offences and Football Banning Orders", *Legal Guidance* 2022, <https://www.cps.gov.uk/legal-guidance/football-related-offences-and-football-banning-orders>.

⁴⁰⁰ M. BOCKSTAELE, *Processen-verbaal*, Antwerpen, Maklu, 2005, 165-168; D. HOLSTERS, "Bewijsvoering in strafzaken" in A. VANDEPLAS (ed.), *Strafrecht en strafvordering: commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, 1984, 1378.

⁴⁰¹ D. HOLSTERS, "Bewijsvoering in strafzaken" in A. VANDEPLAS (ed.), *Strafrecht en strafvordering: commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, 1984, 1378.

⁴⁰² CROWN PROSECUTION SERVICE, "Football Related Offences and Football Banning Orders", *Legal Guidance* 2022, <https://www.cps.gov.uk/legal-guidance/football-related-offences-and-football-banning-orders>.

⁴⁰³ CROWN PROSECUTION SERVICE, "Football Related Offences and Football Banning Orders", *Legal Guidance* 2022, <https://www.cps.gov.uk/legal-guidance/football-related-offences-and-football-banning-orders>.

⁴⁰⁴ CROWN PROSECUTION SERVICE, "Football Related Offences and Football Banning Orders", *Legal Guidance* 2022, <https://www.cps.gov.uk/legal-guidance/football-related-offences-and-football-banning-orders>.

⁴⁰⁵ G. PEARSON, "Qualifying for Europe?, the Legitimacy of Football Banning Orders 'on Complaint' under the principle of proportionality", *ESLJ* 2005, 1-8.

de opportuniteit om al dan niet een procedure op te starten. Daar de Engelse procedure een strafrechtelijk karakter heeft is dit niet meer dan normaal.

5.2. Kennisgeving en oplegging van de sanctie

Voor het opleggen van de sancties in het Belgische recht voor voetbal gerelateerde feiten is het noodzakelijk om een onderscheid te maken tussen inbreuken op de verplichtingen van organisatoren en verbodsbepalingen voor de toeschouwers.⁴⁰⁶ Voor beide categorieën geldt dat het proces-verbaal opgesteld wordt door een politieambtenaar maar eveneens is vastgesteld dat bepaalde bevoegde ambtenaren een proces-verbaal kunnen opstellen. De bevoegde ambtenaren kunnen deze processen-verbaal ook opstellen indien een organisator niet voldoet aan zijn verplichtingen.⁴⁰⁷

Na het aanvangen van de administratieve procedure door het doorsturen of verzenden van het originele exemplaar van het proces-verbaal naar de bevoegde ambtenaar en indien nodig de procureur des Konings, bezitten beide personen over een opportuniteitsoordeel om al dan niet een proces te starten.⁴⁰⁸ In de gevallen dat het exemplaar van het proces-verbaal doorgestuurd wordt naar de bevoegde procureur des Konings dan is er sprake van een inbreuk door een van de toeschouwers.⁴⁰⁹ Deze mogelijkheid werd voorbehouden doordat bij dit soort inbreuken de mogelijkheid bestaat dat er sprake is van een inbreuk op een strafrechtelijke norm.⁴¹⁰ Dit kan echter tot tegenstrijdigheden leiden waarbij de bevoegde ambtenaar beslist om te veroordelen terwijl de procureur des Konings beslist om niet over te gaan tot vervolging. De beslissing van de procureur des Konings vormt echter geen belemmering voor de bevoegde ambtenaar om alsnog over te gaan tot een procedure. Desondanks is deze vorm onhandig doordat dit de rechtsonzekerheid voor de beklagde vergroot.

Indien het opportuniteitsoordeel van de bevoegde ambtenaar beslist om een administratieve procedure aan te vangen, omdat er een voldoende grondige reden aanwezig is die de beslissing rechtvaardigt, dan deelt de bevoegde ambtenaar de beslissing mee aan de beschuldigde.⁴¹¹ De kennisgeving is enkel geldig indien er voldaan wordt aan de vormvereisten en de inhoudsvereisten. De kennisgeving moet gebeuren per aangetekende brief en moet omvatten: de feiten, de mogelijkheid tot schriftelijk verweer binnen 30 dagen en tot mondelinge verdediging, het recht op bijstand door een advocaat, het recht op raadpleging van zijn dossier en het recht op een afschrift van het proces-verbaal.⁴¹² Tevens moet de bevoegde ambtenaar de dag beslissen en medelen waarop de betrokkene, conform zijn verzoek, uitgenodigd wordt voor de mondelinge verdediging van zijn zaak.⁴¹³ Deze vorm van kennisgeving kan vergeleken worden met de strafrechtelijke dagvaarding waarin de overtreder wordt opgeroepen om naar de rechtbank te gaan.

⁴⁰⁶ A. DE BACKER, "De nieuwe voetbalwet", *Sport en recht s.d.*, 9-10.

⁴⁰⁷ KB van 11 maart 1999 tot vaststelling van de regels voor de administratieve procedure ingevoerd bij de wet van 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 26 maart 1999.

⁴⁰⁸ Art. 25 en 26 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

⁴⁰⁹ Ontwerp van wet betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *Parl. St. Kamer*, 1997-1998, nr. 1572/1, 44.

⁴¹⁰ Ontwerp van wet betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *Parl. St. Kamer*, 1997-1998, nr. 1572/1, 44.

⁴¹¹ Art. 26 lid 2 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

⁴¹² Art. 26 lid 2 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

⁴¹³ Art. 26 lid 3 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

Na het verstrijken van de termijn van 30 dagen zijn er drie mogelijk gevolgen: de overtreder reageert niet op de aangetekende zending, de overtreder stuurt een aangetekend schrijven met schriftelijke verweermiddelen of de overtreder verzoekt bij aangetekend schrijven om een mondelinge verdediging van zijn zaak.⁴¹⁴ In het eerste geval zal een beslissing worden opgelegd op grond van de voorhanden elementen uit het dossier.⁴¹⁵ Opnieuw kan hier een vergelijking worden gemaakt met het Belgische strafrecht, namelijk een uitspraak bij verstek. Alleen is er geen verzet mogelijk bij de administratieve procedure. In de andere twee gevallen wordt de overtreder uitgenodigd om zijn verweer te voeren.⁴¹⁶

Na het verweer van de overtreder beslist de bevoegde ambtenaar of wegens de overtreding een administratieve geldboete en/of een administratief stadionverbod opgelegd moet worden.⁴¹⁷ De bevoegde ambtenaar beschikt over de mogelijkheid om een cumulatieve straf op te leggen. De beslissing om een straf op te leggen kan ten vroegste één maand na de ontvangst van het proces-verbaal. Binnen deze 30 dagen beschikt de procureur des Konings over de mogelijkheid om te beslissen over het opstarten van een opsporings- of gerechtelijk onderzoek.⁴¹⁸ De procureur des Konings moet wel tijdig de bevoegde ambtenaar inlichten over zijn beslissing om een strafrechtelijke vervolging in te stellen.⁴¹⁹ In de procedure van de voetbalwet wordt er een bepaalde samenwerking gehanteerd tussen de administratieve en de strafrechtelijke procedures. Dit bevestigt nogmaals dat de handhaving van de voetbalwet een *strafrecht light* is.

Het is wel noodzakelijk om te vermelden dat de bevoegde ambtenaar die een administratieve sanctie kan opleggen niet dezelfde ambtenaar kan zijn als diegene die het feit geverbaliseerd heeft of toegestuurd gekregen heeft.⁴²⁰ Tevens moet de sanctie ook binnen zes maanden opgelegd worden vanaf het ogenblik waarop de feiten gepleegd werden.⁴²¹ Hieruit blijkt dat de wetgever een korte verjaringstermijn voorzien heeft, zonder de beroepsprocedure hierbij mee te rekenen.⁴²² Wanneer gevreesd wordt dat de aanwezigheid van de overtreder bij volgende wedstrijden een gevaar voor de openbare orde kan inhouden, is het mogelijk dat de afhandeling sneller moet gebeuren.⁴²³ In dit laatste geval wordt een stadionverbod als beveiligingsmaatregel opgelegd.⁴²⁴ De korte verjaringstermijn is geen slecht gegeven voor een voetbaltoeschouwer.

Daar dat er sprake is van een administratieve sanctie en daarmee ook een administratieve beslissing, zijn de bevoegde ambtenaren gehouden om enkele beginselen na te leven die essentieel

⁴¹⁴ A. DE BACKER, "De nieuwe voetbalwet", *Sport en recht s.d.*, 11.

⁴¹⁵ Art. 27 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

⁴¹⁶ G. GEUDENS, "De Voetbalwet: een stand van zaken na de Wijzigingswet van 10 maart 2003", *NJW* 2003, 1360.

⁴¹⁷ Art. 27 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

⁴¹⁸ Art. 35 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

⁴¹⁹ Art. 35 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

⁴²⁰ G. GEUDENS, "De Voetbalwet: een stand van zaken na de Wijzigingswet van 10 maart 2003", *NJW* 2003, 1360.

⁴²¹ Art. 32 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

⁴²² Art. 32 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

⁴²³ A. DE BACKER, "De nieuwe voetbalwet", *Sport en recht s.d.*, 11.

⁴²⁴ A. DE BACKER, "De nieuwe voetbalwet", *Sport en recht s.d.*, 11.

zijn voor de procedure.⁴²⁵ Het Arbitragehof heeft bepaald dat de bevoegde ambtenaar het motiveringsbeginsel en evenredigheidsbeginsel in acht moet nemen bij de beoordeling van de voetbal gerelateerde feiten.⁴²⁶ Het motiveringsbeginsel legt aan de ambtenaar op dat de genomen beslissing met reden omkleed moet zijn.⁴²⁷ Het evenredigheidsbeginsel daarentegen vereist dat proportionaliteit aanwezig is tussen de administratieve sanctie en de gepleegde inbreuk(en).⁴²⁸ Naast de beginselen is het eveneens noodzakelijk dat de bevoegde ambtenaar rekening houdt met mogelijke verzachtende omstandigheden opdat de mogelijke sanctie verlaagd zou kunnen worden.⁴²⁹ Het is duidelijk dat de wetgever en het toenmalige Arbitragehof inspiratie haalden uit de strafrechtelijk procedureregels door te beslissen dat deze waarborgen verplicht moesten worden nageleefd.

Behoudens de schorsende werking van het mogelijke hoger beroep, is de administratieve sanctie van de bevoegde ambtenaar uitvoerbaar na het verstrijken van één maand vanaf de kennisgeving per aangetekende brief.⁴³⁰ Concreet betekent dit dat het stadionverbod zal ingaan de dag die volgt op het verstrijken van de beroepstermijn en voor de betaling van de administratieve geldboete wordt aan de overtreder een termijn gelaten van twee maanden vanaf de kennisgeving van de beslissing.⁴³¹ Tevens bestaat er in de wet van 21 december 1998 het stelsel van onmiddellijke inning voor overtredders die geen woon- of verblijfplaats hebben in België.⁴³² Dit systeem houdt een heffing van 250 euro in die door de overtreder betaald moet worden aan de door de Koning aangewezen ambtenaar.⁴³³ Een verdere administratieve bestraffing wordt hierdoor uitgesloten.⁴³⁴ Indien de overtreder niet betaald of de afbetalingsregeling niet naleeft, wordt via gerechtsdeurwaarder overgegaan tot de gedwongen invordering van het totaal verschuldigde bedrag. Wanneer de beslissing immers uitvoerbare kracht heeft verkregen, heeft zij dezelfde waarde als een vonnis en kan men zich rechtstreeks wenden tot de gerechtsdeurwaarder aangezien er geen tussenkomst van de rechtbank vereist is.⁴³⁵

Desondanks dat de procedure bestempeld is als een administratieve procedure zijn er toch kenmerken die overeenstemmen met de strafrechtelijke kennisgeving en oplegging van een sanctie. Vooreerst is er de kennisgeving per aangetekende brief waarin verplichte vermeldingen moeten staan wat, in vergelijking met een dagvaarding, weinig verschillen oplevert. Vervolgens is er sprake van de waarborgen. Hierboven is reeds vermelding gemaakt van artikel 6 EVRM en het verband met het opleggen van een sanctie. Maar het onderzoek toont aan dat de waarborgen, onafhankelijke en onpartijdige rechter, motivering, evenredigheid en redelijke termijn, van toepassing zijn op de

⁴²⁵ Arbitragehof 6 november 2002, nr. 2002/155, *BS* 24 februari 2003.

⁴²⁶ Arbitragehof 6 november 2002, nr. 2002/155, *BS* 24 februari 2003.

⁴²⁷ Art. 29 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

⁴²⁸ Art. 29 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

⁴²⁹ C. BERX, *Rechtsbescherming van de burger tegen de overheid*, Antwerpen, Intersentia, 2000, 318-320.

⁴³⁰ Art. 28 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

⁴³¹ A. DE BACKER, "De nieuwe voetbalwet", *Sport en recht s.d.*, 11.

⁴³² KB van 3 mei 1999 tot vaststelling van de regels voor de onmiddellijke inning van een geldsom ingevoerd bij wet van 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 20 mei 1999.

⁴³³ G. GEUDENS, "De Voetbalwet: een stand van zaken na de Wijzigingswet van 10 maart 2003", *NJW* 2003, 1360.

⁴³⁴ KB van 3 mei 1999 tot vaststelling van de regels voor de onmiddellijke inning van een geldsom ingevoerd bij wet van 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 20 mei 1999.

⁴³⁵ Art. 28 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

administratieve procedure. Het enige dat de administratieve procedure tegenhoudt om verder te evolueren naar een strafrechtelijke procedure is de uiteindelijke beslissing door een bevoegde strafrechter en niet een administratieve ambtenaar. Hopelijk komt deze verandering in de naderende toekomst.

Net zoals in de Belgische procedure worden voetbal gerelateerde misdrijven in Engeland en Wales vastgesteld door politiediensten en stewards. Door de vaststelling en het bijvoegende proces-verbaal komen de bevoegde politiediensten, die specifieke bevoegdheid bezitten voor de handhaving en behandeling van voetbal gerelateerde misdrijven, op de hoogte van het voetbal gerelateerd misdrijf.⁴³⁶ Deze specifiek bevoegde ambtenaar moeten de Britse aanklager, het Openbaar Ministerie, op de hoogte brengen van de vastgestelde feiten.⁴³⁷ Er geldt echter wel een uitzondering op de kennisgevingsplicht voor de specifieke politiedienst. De bevoegde politieambtenaar is niet verplicht om een kennisgeving te doen aan het Openbaar Ministerie indien hij een banning order on complaint oplegt aan een toeschouwer als preventieve maatregel.⁴³⁸ De specifiek bevoegde politieambtenaar kan vergeleken worden met de specifiek administratieve ambtenaar die bevoegd is voor de behandeling van voetbal gerelateerd geweld. De Belgische ambtenaar stuurt eveneens de processen-verbale door naar het Openbaar Ministerie indien nodig, net zoals de bevoegde Engelse politieambtenaar. Desondanks is er echter een verschil tussen de twee ambtenaren, namelijk het feit dat een bevoegde Belgische ambtenaar een straf kan opleggen terwijl de Engelse ambtenaar louter een preventieve maatregel kan opleggen of de feiten kan doorgeven aan het Openbaar Ministerie die de zaak voor de rechter zal brengen zodat de bevoegde rechter een straf kan opleggen.

Nadat het Openbaar Ministerie op de hoogte gebracht wordt door de bevoegde politiedienst, zal het de tenlasteleggingen selecteren die de aard en de ernst van het misdrijf adequaat en pertinent kunnen weergeven voor de rechtbank.⁴³⁹ De adequate en pertinente weergave van de aard en de ernst van de feiten zijn noodzakelijk opdat de rechtbank voldoende beoordelingsruimte heeft om te oordelen over de feiten in kwestie.⁴⁴⁰ Bij het selecteren van de tenlasteleggingen moet de aanklager rekening houden met bepaalde factoren. Deze factoren zijn richtlijnen die afkomstig zijn van het Openbaar ministerie of 'The Crown Justice Service'.⁴⁴¹ Tevens zorgen deze factoren ervoor dat er bepaalde eenduidigheid en uniformiteit aanwezig is bij de tenlasteleggingen voor de rechtbank.

⁴³⁶ M. JAMES en G. PEARSON, "Football Banning Orders: Analyzing their Use in Court", *Journal of Criminal Law* 2006, 510.

⁴³⁷ M. JAMES en G. PEARSON, "Football Banning Orders: Analyzing their Use in Court", *Journal of Criminal Law* 2006, 510.

⁴³⁸ CRIMINAL PROCEDURE RULE COMMITTEE and MINISTRY OF JUSTICE, "Criminal Procedure Rules, and Practice Directions 2020", *Ministry of Justice* 2023, <https://www.gov.uk/guidance/rules-and-practice-directions-2020>

⁴³⁹ M. JAMES en G. PEARSON, "Football Banning Orders: Analyzing their Use in Court", *Journal of Criminal Law* 2006, 510.

⁴⁴⁰ M. JAMES en G. PEARSON, "Football Banning Orders: Analyzing their Use in Court", *Journal of Criminal Law* 2006, 510.

⁴⁴¹ CRIMINAL PROCEDURE RULE COMMITTEE and MINISTRY OF JUSTICE, "Criminal Procedure Rules, and Practice Directions 2020", *Ministry of Justice* 2023, <https://www.gov.uk/guidance/rules-and-practice-directions-2020>

Nadat het Openbaar Ministerie de feiten geselecteerd heeft en klaargemaakt heeft voor de rechtbank, moet de aanklager de zaak voorbrengen bij 'Magistrats' Court'.⁴⁴² Alle strafzaken binnen Engeland en Wales beginnen bij het 'Magistrates' Court'. Alle strafzaken is een uitvergroet en verkeerd begrip daar dat er enkele uitzonderingen zijn die ervoor zorgen dat bepaalde zaken rechtstreeks aan de 'Crown Court' worden meegedeeld.⁴⁴³ De zaken die rechtstreeks, of zelfs nadat de 'Magistrats' Court' geoordeeld heeft over de zaak, aan de 'Crown Court' meegedeeld worden zijn serieuze gevallen zoals moord, poging tot moord ...⁴⁴⁴ Voor voetbal gerelateerde feiten wordt er in de meerderheid van de gevallen verwezen naar de 'Magistraten' Court'. Deze stap in de procedure vormt een essentieel verschil met de Belgische administratieve procedure. In de Belgische procedure kan de rechtbank enkel in specifieke gevallen verwittigd worden door de procureur des Konings, terwijl in de Engelse procedure het Openbaar Ministerie en de bevoegde rechtbank altijd in kennis gesteld worden van de voetbal gerelateerde feiten. Dit verschil is natuurlijk te verklaren door het verschillende karakter dat beide procedures bezitten. Desondanks is het toch opmerkelijk dat de Engelse procedure eenduidiger en gemakkelijker is doordat er maar één mogelijke instantie is waar feiten naartoe worden gezonden indien er sprake zou zijn van een veroordeling.

Indien de feiten voor de 'Magistrats' Court' zijn voorgebracht dan kan de rechtbank beslissen om te vervolgen.⁴⁴⁵ De rechtbank maakt zijn beslissing tot vervolging kenbaar door de betrokken partijen, de beschuldigde en de bevoegde aanklager, kennis te geven van zijn beslissing. De kennisgeving kan gebeuren aan de hand van verscheidene middelen. Vooreerst kan een dagvaarding worden verzonden naar de persoon in kwestie waarin de datum, tijdstip en redenen staan vermeld voor het verschijnen voor de rechtbank.⁴⁴⁶ Een tweede mogelijkheid bestaat uit het invullen van een formulier dat met de kennisgeving of dagvaarding wordt verzonden en het terugsturen van dat formulier naar de rechtbank.⁴⁴⁷ De derde mogelijkheid, tevens ook de minst gebruikte methode, omvat het arresteren van de formeel beklagde van het misdrijf en vervolgens voor de rechter dagen.⁴⁴⁸

Nadat beide partijen op de hoogte gebracht werden van de beslissing om de vervolgen, wordt de eerste zitting gehouden. De dag van de zitting wordt bekend gemaakt in de bovenvermelde kennisgeving.⁴⁴⁹ De eerste zitting geeft de mogelijkheid aan de verdachte om zijn pleidooi voor te brengen. Tijdens het eerste pleidooi zijn er automatisch twee mogelijkheden, namelijk de beklagde kan zich verdedigen of kan bekennen dat hij schuldig is en de feiten gepleegd heeft. Indien de beklagde onschuldig pleit dat wordt de zaak op de lijst gezet voor berechting met de vereiste details over eventueel aangevoerde verdedigingen, bevestigingen van getuigenvereisten en andere behandelde juridische kwesties. Maar indien de beklagde schuld bekend dan zal de rechter onmiddellijk overgaan tot de veroordeling van de zaak waarbij alle strafopties, inclusief de

⁴⁴² G. PEARSON, "Qualifying for Europe?, the Legitimacy of Football Banning Orders 'on Complaint' under the principle of proportionality", *ESLJ* 2005, 1-8.

⁴⁴³ CRIMINAL PROCEDURE RULE COMMITTEE and MINISTRY OF JUSTICE, "Criminal Procedure Rules, and Practice Directions 2020", *Ministry of Justice* 2023, <https://www.gov.uk/guidance/rules-and-practice-directions-2020>

⁴⁴⁴ CRIMINAL PROCEDURE RULE COMMITTEE and MINISTRY OF JUSTICE, "Criminal Procedure Rules, and Practice Directions 2020", *Ministry of Justice* 2023, <https://www.gov.uk/guidance/rules-and-practice-directions-2020>.

⁴⁴⁵ *Ibid.*

⁴⁴⁶ *Ibid.*

⁴⁴⁷ *Ibid.*

⁴⁴⁸ *Ibid.*

⁴⁴⁹ *Ibid.*

mogelijkheid van gevangenisstraf, zullen worden overwogen door de rechtbank.⁴⁵⁰ Tevens zal het Openbaar Ministerie een banning order aanvragen indien de beschuldigde onschuldig pleit.⁴⁵¹

Na de beëindiging van beide pleidooien zal de rechtbank in beraad gaan. Indien de rechtbank ervan overtuigd is dat er redelijke gronden zijn om aan te nemen dat het opleggen van een banning order zou helpen om geweld of ongeregeldheden bij of in verband met gereguleerde voetbalwedstrijden te voorkomen dan zal de rechtbank een banning order opleggen. Indien de rechtbank er niet van overtuigd is dat een banning order zou helpen om geweld of ongeregeldheden bij voetbalwedstrijden dan moet de rechtbank zijn redenen weergeven waarom er besloten wordt voor het al dan niet opleggen van een banning order.⁴⁵² De aanklager en de verdediging bezitten, tijdens het proces, de mogelijkheid om aanvullend bewijs neer te leggen naast het bewijs dat tijdens het proces is geleverd. Dit omvat inclusief bewijs dat tijdens het proces niet toelaatbaar zou zijn geweest.⁴⁵³ De rechtbank is verplicht om dit aanvullend bewijs in acht te nemen voor de beoordeling van zijn beslissing.⁴⁵⁴

5.3. Hoger beroep

Nadat een beslissing is uitgesproken door de bevoegde rechtbank, is het voor beide partijen mogelijk om een hoger beroep in te stellen tegen de beslissing van de administratieve ambtenaar.⁴⁵⁵ Het moet echter gaan over een betwisting van de beslissing.⁴⁵⁶ Het hoger beroep van de veroordeelde wordt toegezonden naar de territoriaal bevoegde politierechtbank.⁴⁵⁷ Om de territoriale bevoegdheid van de politierechtbank te bepalen wordt er vooreerst gekeken naar de woonplaats van de overtreder.⁴⁵⁸ Er zijn wel bepaalde voorwaarden waaraan voldaan moet zijn opdat het hoger beroep geldig ingesteld kan worden. Vooreerst moet het hoger beroep ingesteld worden binnen één maand na de kennisgeving bij wege van verzoekschrift van de beslissing van de administratieve ambtenaar.⁴⁵⁹ Inhoudelijk moet het hoger beroep enkele bepaalde verplichte zaken vermelden.

Eenmaal dat het hoger beroep geldig en ontvankelijk is ingesteld, wordt de uitvoering van de beslissing van de bevoegde ambtenaar geschorst. De overtreder moet de geldboete voorsnog niet betalen en het stadionverbod wordt opgeschorst. Deze schorsing geldt tot er zekerheid bestaat over de aard van de zaak, namelijk tot de rechter in hoger beroep oordeelt over de zaak en zijn beslissing te kennen geeft aan de betrokken partijen. De politierechtbank zal een beslissing nemen overeenkomstig de normale, gerechtelijke procedure, die vermeldt staat in het Gerechtelijk

⁴⁵⁰X., "Football related public offences", <https://vhsfletchers.co.uk/our-services/football-law-solicitors/football-related-public-order-offences/>.

⁴⁵¹ X., "Football related public offences", <https://vhsfletchers.co.uk/our-services/football-law-solicitors/football-related-public-order-offences/>.

⁴⁵² M. JAMES en G. PEARSON, "Football Banning Orders: Analyzing their Use in Court", *Journal of Criminal Law* 2006, 512.

⁴⁵³ M. JAMES en G. PEARSON, "Football Banning Orders: Analyzing their Use in Court", *Journal of Criminal Law* 2006, 512.

⁴⁵⁴ M. JAMES en G. PEARSON, "Football Banning Orders: Analyzing their Use in Court", *Journal of Criminal Law* 2006, 512.

⁴⁵⁵ Art. 31 lid 1 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

⁴⁵⁶ Art. 31 lid 1 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

⁴⁵⁷ Art. 624 Ger. W.

⁴⁵⁸ Art. 624 Ger. W.

⁴⁵⁹ Art. 31 lid 2 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

Wetboek.⁴⁶⁰ Dit heeft wel als gevolg dat buitengewone rechtsmiddelen beschikbaar blijven voor de betrokken partijen.⁴⁶¹

Indien de politierechter beslist dat de beschuldigde schuldig is dan wordt de straf ten uitvoer gebracht. Maar indien de politierechtbank beslist dat de overtreder niet schuldig is dan wordt de overtreder vrijgesproken en wordt de onmiddellijk geheven som teruggegeven.⁴⁶²

Tussen het Belgische hoger beroep en Engelse hoger beroep zijn er weinig verschillen. In gelijkaardige constructie hebben zowel de aanklager als de beklaagde, de mogelijkheid om een hoger beroep in te stellen tegen de beslissing van de 'Magistats' Court' of de 'Crown Court'.⁴⁶³ Tegen de beslissing van de 'Magistrats Court' kan er een hoger beroep ingesteld worden bij de 'Crown Court'.⁴⁶⁴ De beklaagde ontvangt een volledig nieuw proces bij de rechter van de 'Crown Court', die wordt bijgestaan door twee bijkomende en hulpverlenende magistraten.⁴⁶⁵ Naast de beklaagde bezit de aanklager of het Openbaar Ministerie eveneens de mogelijkheid om al dan niet een hoger beroep in te stellen tegen de beslissing van de 'Magistrats' Court'.⁴⁶⁶ De rechter van de 'Crown Court' zal voor het nemen van zijn beslissing alle voorafgaande feiten heroverwegen en rekening houden met de pleidooien van beide partijen, om uiteindelijk tot een beslissing te komen.⁴⁶⁷ De beslissing van de rechter in hoger beroep kan minder streng, hetzelfde of juist strenger zijn.⁴⁶⁸ Het hoger beroep tegen de beslissing van de rechter van de 'Crown Court' daarentegen moet voor het Hof van beroep worden ingesteld.⁴⁶⁹ Ook hier heeft het Openbaar Ministerie de mogelijkheid om een hoger beroep in te stellen bij het bevoegde Hof van Beroep.⁴⁷⁰

Afhankelijk van het soort misdrijf moet het hoger beroep ingesteld worden binnen 28 dagen.⁴⁷¹ Bij voetbal gerelateerde feiten is de sanctie een banning order, wat een vrijheidsberoving inhoudt voor de betrokkene toeschouwer. Hierdoor valt het binnen de categorie van hogere beroepen die ingesteld moeten worden binnen de 28 dagen na kennisgeving van de beslissing van de voorafgaande rechter.⁴⁷² De termijn verschilt louter enkele dagen met de Belgische procedure voor hoger beroep waardoor het niet noodzakelijk is om dit te benadrukken. Maar naast de tijdsvereisten zijn er eveneens ook bepaalde inhoudelijke vereisten opdat het hoger beroep geldig en ontvankelijk is. Het verzoekschrift tot hoger beroep moet namelijk bepaalde verplichte vermeldingen bevatten opdat het toegelaten wordt.⁴⁷³ Enkele verplichte vermeldingen zijn: de beslissing van de rechter, de straf, de redenen voor hoger beroep, de voorafgaande feiten ...⁴⁷⁴ Nadat een bepaalde partij een hoger beroep

⁴⁶⁰ Art. 31 lid 2 en 3 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

⁴⁶¹ Art. 31 lid 2 en 3 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

⁴⁶² Art. 31 lid 2 en 3 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

⁴⁶³ Art. 34 Criminal Procedural Rules 2020.

⁴⁶⁴ Art. 34 Criminal Procedural Rules 2020.

⁴⁶⁵ Art. 34 Criminal Procedural Rules 2020.

⁴⁶⁶ Art. 34 Criminal Procedural Rules 2020.

⁴⁶⁷ Art. 34 Criminal Procedural Rules 2020.

⁴⁶⁸ Art. 34 Criminal Procedural Rules 2020.

⁴⁶⁹ Art. 37 Criminal Procedural Rules 2020.

⁴⁷⁰ Art. 37 Criminal Procedural Rules 2020.

⁴⁷¹ Art. 39 Criminal Procedural Rules 2020.

⁴⁷² Art. 39 §2 Criminal Procedural Rules 2020.

⁴⁷³ Art. 39 §3 Criminal Procedural Rules 2020.

⁴⁷⁴ Art. 39 §3 Criminal Procedural Rules 2020.

heeft ingesteld tegen de beslissing van de rechter, wordt de andere partij op de hoogte gebracht van het hoger beroep. Na de kennisgeving heeft de wederpartij de mogelijkheid om een tegenberoep in te stellen.⁴⁷⁵ Ondanks het verschil in tijd, vertoont de strafrechtelijke procedure voor de bestraffing van voetbal gerelateerde misdrijven verbazingwekkend veel op de Belgische, reeds bestaande, strafprocedure.

5.4. Uitzondering voor minderjarigen

Het laatste onderdeel van het hoofdstuk omvat de bijzondere procedureregeling voor minderjarigen. Het is logisch dat een minderjarige niet op een gelijkaardige manier kan worden berecht als een volwassen persoon.⁴⁷⁶ De Belgische regeling maakt een onderscheid in de procedure voor minderjarigen vanaf 14 jaar. De wetgever had vooreerst niet voorzien in een afzonderlijke procedure, maar onder invloed van een uitspraak van het toenmalige Arbitragehof, heeft de wetgever besloten om toch een bepaalde verandering door te voeren.⁴⁷⁷ De verandering zorgde dat de procedure aangepast werd aan de waarborgen en de beginselen die van toepassing waren op de jeugdbeschermingswet.⁴⁷⁸ Het Arbitragehof voerde aan in zijn beslissing dat het noodzakelijk was dat de procedurele waarborgen die de jeugdbeschermingswet hanteert, toegepast werden in een procedure met een minderjarige voor voetbal gerelateerde feiten.⁴⁷⁹ Het Arbitragehof vond dat een minderjarige enkel maatregelen van bewaring, behouding en opvoeding opgelegd kon krijgen.⁴⁸⁰ Dit heeft als gevolg dat de bevoegde administratieve ambtenaar geen geldboetes kan opleggen aan minderjarigen maar enkel een stadionverbod aangezien dat valt binnen de maatregelen van bewaring, behoud en opvoeding. Het is jammer dat het Arbitragehof deze beoordeling maakte want de minderjarige dader ondervindt namelijk een minimale straf en ontloopt tevens een deel van zijn verantwoordelijk. Een andere verantwoordelijke die bij deze vorm van bestraffing zijn verantwoordelijkheid ontloopt zijn de ouders. Het feit dat een minderjarig kind betrokken raakt bij voetbal gerelateerd geweld getuigt van een mindere opvoeding. Opdat dit veranderd kan worden is het noodzakelijk om eveneens de ouders te bestraffen opdat deze hun verantwoordelijkheid om hun kind goed op te voeden met de juiste waarden en normen niet ontlopen.

Naast een verandering in de strafmogelijkheden heeft de uitspraak van het Arbitragehof gezorgd voor een andere verandering in de procedure voor voetbal gerelateerde feiten. De procedure werd afgestemd op de krachtlijnen die eveneens aanwezig zijn in de jeugdbeschermingswet.⁴⁸¹ De krachtlijnen van de procedure zijn enerzijds het feit dat bij het starten van de procedure de aangetekende brief niet alleen aan de minderjarige, maar ook aan de ouders of voogden wordt gestuurd en anderzijds de verplichting tot mondelinge verdediging wanneer het gaat om een minderjarige.⁴⁸² Tevens heeft de wetgever ervoor gezorgd dat de minderjarige verplichte bijstand

⁴⁷⁵ Art. 39 §5 Criminal Procedural Rules 2020.

⁴⁷⁶ Art. 26 §2 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999

⁴⁷⁷ Arbitragehof 6 november 2002, nr. 2002/155, *BS* 24 februari 2003.

⁴⁷⁸ Arbitragehof 6 november 2002, nr. 2002/155, *BS* 24 februari 2003.

⁴⁷⁹ Arbitragehof 6 november 2002, nr. 2002/155, *Vigiles* 2003, 43, Noot J. VANHECKE.

⁴⁸⁰ Arbitragehof 6 november 2002, nr. 2002/155, *Vigiles* 2003, 43, Noot J. VANHECKE.

⁴⁸¹ J.PUT, "Recente evoluties in het jeugdbeschermingsrecht" in P. SENAËVE en F. SWENNEN, *De hervormingen in het personen- en familierecht 2002-2003*, Antwerpen, Intersentie, 109.

⁴⁸² J.PUT, "Recente evoluties in het jeugdbeschermingsrecht" in P. SENAËVE en F. SWENNEN, *De hervormingen in het personen- en familierecht 2002-2003*, Antwerpen, Intersentie, 109.

moet krijgen van een advocaat tijdens zijn procedure.⁴⁸³ De bevoegde ambtenaar moet hiervoor zelf het initiatief nemen opdat hieraan voldaan wordt.⁴⁸⁴ Deze tweede verandering in de procedure van de voetbalwet heeft als gevolg dat de minderjarige zijn beroep niet kan instellen bij de bevoegde politierechtbank.⁴⁸⁵ Het hoger beroep tegen de beslissing van de administratieve ambtenaar moet daarentegen ingesteld worden bij de territoriaal bevoegde jeugdrechtbank.⁴⁸⁶ De territoriale bevoegdheid wordt, net zoals bij de politierechtbank, bepaald door de woonplaats van de ouders van de minderjarige.⁴⁸⁷ Wanneer de woonplaats van de ouders niet als aanknopingspunt kan worden genomen, dan zal de plaats waar de minderjarige het als misdrijf omschreven feit heeft gepleegd, gelden als aanknopingspunt voor de territoriaal bevoegde jeugdrechter.⁴⁸⁸ Het beroep moet door de minderjarige ingesteld worden binnen een termijn van één maand na de betekening door middel van een kosteloos verzoekschrift.⁴⁸⁹ Net zoals het hogere beroep van een meerderjarige werkt dit beroep schorsend waardoor de uitvoering van de administratieve sanctie opgeschorpt wordt.

In tegenstelling tot de Belgische wetgever, heeft de Engelse wetgever vanaf het begin opgemerkt dat er een onderscheid gehanteerd moet worden in de procedure tussen meerderjarigen en minderjarigen. Het grootste verschil dat aanwezig is tussen beide procedure is het feit dat de minderjarige die een voetbal gerelateerd misdrijf begaan heeft, bestraft dient te worden met een jeugdwaarschuwing in plaats van een banning order.⁴⁹⁰ De jeugdwaarschuwing is een maatregel die een waarschuwing geeft aan de minderjarige en aan de ouders opdat het misdrijf niet opnieuw zou voorkomen.⁴⁹¹ De jeugdwaarschuwing kan de vorm aannemen in het uitschrijven van excuses, werkstraf van maximaal tien uur, de opgelopen schade betalen of deelname aan juridische behandeling.⁴⁹² Indien de jeugdwaarschuwing echter niet het gewenste effect teweegbrengt dan wordt een voorwaardelijke jeugdwaarschuwing overwogen. Voorwaardelijke jeugdbescherming omvat louter een financiële straf die aangevuld kan worden met straffen uit het arsenaal van een loutere jeugdwaarschuwing.⁴⁹³ De gelijkens die de jeugdwaarschuwingen hebben met het Belgische procedurele systeem voor minderjarigen is treffend. Daar dat in Engeland en Wales niet voorzien is

⁴⁸³ G. GEUDENS, "De Voetbalwet: een stand van zaken na de Wijzigingswet van 10 maart 2003", *NJW* 2003, 1360.

⁴⁸⁴ G. GEUDENS, "De Voetbalwet: een stand van zaken na de Wijzigingswet van 10 maart 2003", *NJW* 2003, 1360

⁴⁸⁵ J.PUT, "Recente evoluties in het jeugdbeschermingsrecht" in P. SENAËVE en F. SWENNEN, *De hervormingen in het personen- en familierecht 2002-2003*, Antwerpen, Intersentie, 109.

⁴⁸⁶ Art. 31 Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.

⁴⁸⁷ Art. 624 Ger. W.

⁴⁸⁸ Art. 44 lid 2 Wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade, *BS* 19 mei 1965.

⁴⁸⁹ L. VENY en N. DE VOS, "Procesbekwaamheid van minderjarige in bestuurlijke beroepsprocedures" in C. NICOLLE, J. COLLE en B. DE SMET (eds.), *Procesrechtelijke bekwaamheid minderjarige*, Antwerpen. Intersentia, 2005, 133.

⁴⁹⁰ CRIMINAL PROCEDURE RULE COMMITTEE and MINISTRY OF JUSTICE, "Criminal Procedure Rules, and Practice Directions 2020", *Ministry of Justice* 2023, <https://www.gov.uk/guidance/rules-and-practice-directions-2020>

⁴⁹¹ CRIMINAL PROCEDURE RULE COMMITTEE and MINISTRY OF JUSTICE, "Criminal Procedure Rules, and Practice Directions 2020", *Ministry of Justice* 2023, <https://www.gov.uk/guidance/rules-and-practice-directions-2020>

⁴⁹² CROWN PROSECUTION SERVICE, "Director's Guidance on Youth Conditional Causes", *CPS* 2022, <https://www.cps.gov.uk/publication/directors-guidance-youth-conditional-cautions>.

⁴⁹² CROWN PROSECUTION SERVICE, "Director's Guidance on Youth Conditional Causes", *CPS* 2022, <https://www.cps.gov.uk/publication/directors-guidance-youth-conditional-cautions>.

⁴⁹³ CROWN PROSECUTION SERVICE, "Director's Guidance on Youth Conditional Causes", *CPS* 2022, <https://www.cps.gov.uk/publication/directors-guidance-youth-conditional-cautions>

in een geldboete voor voetbal gerelateerde misdrijven werd er toch een vermindering van de straf voorzien voor minderjarigen. De jeugdwaarschuwing probeert eerder in te spelen op de noden van de minderjarige en probeert tegelijkertijd de minderjarige te sensibiliseren. De Belgische procedure zet minder in op de sensibilisatie van de minderjarige maar treft eveneens een minder strenge straf. Maar de Engelse sensibilisatie is uiteindelijk minder streng in vergelijking met het Belgisch stadionverbod.

Indien geen van bovenstaande maatregelen een verandering kunnen teweegbrengen ten aanzien van de minderjarige dan wordt een verwijzing naar de jeugdrechtbank niet uitgesloten.⁴⁹⁴ Dus als de minderjarige geen gehoor geeft aan de opgelegde waarschuwingen en een veelpleger blijkt dan wordt de minderjarige verwezen naar de bevoegde jeugdrechtbank.⁴⁹⁵ De verwijzing naar de jeugdrechtbank zorgt echter voor enkele problemen in de procedure voor voetbal gerelateerde feiten. De aanklager is namelijk verplicht om elke aanvraag voor een banning order door te verwijzen naar de rechtbank.⁴⁹⁶ Dit is echter tegenstrijdig met de vereiste om een minderjarige beschuldigde door te verwijzen naar de jeugdrechtbank. De concrete tegenstrijdigheid zal opgelost worden door de plaatselijke bevoegde rechtbank. De plaatselijke bevoegde rechtbank zal eerst kennisnemen van de feiten om nadien de beschuldigde minderjarige door te verwijzen naar de bevoegde jeugdrechtbank.⁴⁹⁷ Deze doorverwijzing heeft eveneens als gevolg dat de aanklager zijn aanvraag tot banning order moet veranderen of omvormen in een voorwaardelijke jeugdwaarschuwing.⁴⁹⁸ De doorverwijzing van de rechtbank naar de jeugdrechtbank is een stap die niet in de Belgische procedure voorkomt. In de Belgische procedure wordt de minderjarige rechtstreeks doorverwezen naar de bevoegde jeugdrechtbank door de procureur des Konings. Dit bespaart een onnodige, bijkomende stap die de minderjarige moet doorlopen, zoals in de Engelse procedure voor voetbal gerelateerde feiten.

⁴⁹⁴ Art. 25 Sentencing ACT 2020.

⁴⁹⁵ Art. 25 Sentencing ACT 2020.

⁴⁹⁶ Art. 25 Sentencing ACT 2020.

⁴⁹⁷ Art. 25 Sentencing Act 2020.

⁴⁹⁸ CROWN PROSECUTION SERVICE, "Director's Guidance on Youth Conditional Causes", CPS 2022, <https://www.cps.gov.uk/publication/directors-guidance-youth-conditional-cautions>

VI. Evaluerende conclusie

Het herbekijken naar de bovenstaande cijfers omtrent voetbal gerelateerde incidenten in zowel België als het Verenigd Koninkrijk zorgt voor de herinnering dat het voetbalgeweld in Engeland en Wales beperkter is in schaal ten opzichte van het Belgisch voetbalgeweld. 5,2 processen-verbaal of arrestaties per 100.000 toeschouwers in Engeland en Wales ten opzichte van 68,6 processen-verbaal of arrestaties per 100.000 toeschouwers in België. Het verschil tussen de twee onderzochte landen spreekt voor zichzelf. Desondanks dat het verschil significant is, staat de deur open voor verbetering aan de Belgische juridische infrastructuur. Het huis omvormen naar een piramide lijkt onmogelijk, maar het aanbrengen van mogelijke veranderingen en het rekening houden met andere, niet juridische, aspecten kunnen zorgen voor een langere levensduur van de infrastructuur.

Het vergelijkend onderzoek heeft aangetoond dat de verschillen tussen de rechtsstelsels van beide landen niet van dien aard is dat het verschil in cijfers automatisch verantwoord wordt. De gelijkenissen tussen de handhavingsmechanismen is treffend. De verplichtingen voor de organisatoren zijn gelijklopend, net zoals de verboden voor de toeschouwers, de sanctioneringsmechanismen en de procedure die verbonden is aan de handhavingsstelsels. Desalniettemin zijn er verscheiden, niet altijd duidelijk merkbare, verschillen opgemerkt die een verandering teweegbrengen in de omgang met voetbal gerelateerd geweld. Het is echter het verschil in omgang dat een verklaring geeft voor de grote verscheidenheid in bovenvermelde cijfers.

De verschillen die opgemerkt zijn doorheen het onderzoek hebben een bepaalde gemeenschappelijke noemer, namelijk een betere en bredere omkadering van het probleem en de mogelijke gevolgen ervan. Het handhavingssysteem dat gehanteerd wordt in Engeland en Wales omvat vooreerst een breder kader waarop gebouwd werd. De Engelse wetgever vertrok vanuit algemene verplichtingen voor alle sportevenementen om nadien verdere verfijningen aan te voeren, terwijl de Belgische wetgever een nieuw, specifiek instrument creëerde als aanpak of oplossing voor het voetbal gerelateerd geweld. Desondanks dat het niet onmogelijk is voor de Belgische wetgever om een brede basis te geven aan het handhavingssysteem van voetbal gerelateerd geweld opdat het stelsel toepassing zou vinden op andere sportevenementen, lijkt het toch een moeilijk gegeven om dit te realiseren. De makkelijkste oplossing is het creëren van een nieuw systeem, maar vertrekken vanuit een brede basis.

Vervolgens is het verschil in omgang of omkadering te bemerken in de verplichtingen voor organisatoren, en meer specifiek in de delegatie voor de naleving van de concrete verplichtingen. In België worden de verplichtingen en de naleving van de verplichtingen behandeld door de voetbalcel van de FOD Binnenlandse Zaken. Het is echter geen zelfstandig orgaan en staat onder de leiding van de minister van Binnenlandse Zaken. De Sports Grounds Safety Authority is te tegenhanger van de Belgische voetbalcel maar heeft wel bepaalde kenmerken die verschillend zijn met de voetbalcel. De Sports Grounds Safety Authority wordt gekenmerkt door zelfstandigheid en onafhankelijkheid van de overheid. Door de onafhankelijkheid en zelfstandigheid kan het sneller evolueren om te voldoen aan de maatschappelijke noden voor veiligheid bij sportevenementen. Tevens hebben de kenmerken als gevolg dat het beter kan toezien op de naleving van de verplichtingen van organisatoren daar

dat dit zijn enige verantwoordelijkheid is. Het stelsel voor de handhaving van voetbal gerelateerd geweld in België zou verbeteren indien de voetbalcel een autonome en zelfstandige bevoegdheid toebedeeld zou worden. Hierdoor zal het sneller kunnen handelen en meer gefocust kunnen werken daar dat het geen verantwoording moet afleggen aan de FOD Binnenlandse Zaken. De snellere en betere naleving van de verplichtingen zorgt voor een veiligere omkadering van voetbalwedstrijden daar dat de organisatoren de verplichtingen beter naleven.

Het meest duidelijke verschil in omgang van voetbalgeweld dat heerst tussen beide stelsels is terug te vinden in de verbodsbepalingen voor toeschouwers. De verboden die de wetgevers opgelegd hebben aan de toeschouwers omvatten gelijkaardig inhoud, mits enkele minimale uitzonderingen. Het zijn echter de uitzonderingen die een andere nadruk leggen op de handhaving van voetbal gerelateerd geweld. De verplichting voor de toeschouwers om zich te melden bij het politiekantoor tijdens een voetbalwedstrijd heeft als gevolg dat de toeschouwer geen ongeregelheden kan stellen en tevens anderen niet kan aanzetten of aansporen tot het stellen van deze ongeregelheden. Hiernaast staat het expliciete verbod op onder invloed zijn van alcohol tijdens het binnenkomen van het stadion en in het stadion tijdens de voetbalwedstrijd. De expliciete herneming van dit verbod en de verbinding ervan met sportevenementen heeft als consequentie dat dat de toeschouwer goed op de hoogte is van het verbod. Tevens zorgt de brede invulling van dit verbod dat mensen onder invloed gemakkelijker uitgesloten kunnen worden van de voetbalwedstrijd waardoor mogelijke toekomstig ongeregelheden niet zullen plaatsvinden. De opname van deze twee verplichtingen en de toeschrijving van ruim toepassingsgebied aan deze verplichtingen of verboden toont het verschil in omgang aan met de Belgische verplichtingen voor toeschouwers. Het Belgische handhavingssysteem zou beter varen bij een verplichte meldingsplicht voor personen die reeds een stadionverbod opgelegd gekregen hebben. Het zorgt ervoor dat deze personen geen ongeregelheden meer kunnen plegen tijdens een voetbalwedstrijd en dat de persoon in kwestie beter opgevolgd kan worden. Naast de meldingsplicht is het invoeren van een database en het uitdrukkelijk herhalen van het verbod op onder invloed zijn van alcohol naar en tijdens voetbalwedstrijden een noodzakelijkheid. De database zal zorgen voor een gemakkelijkere identificatie van de betrokken onruststokers en het alcoholverbod zal zorgen voor een beter en veiliger gedrag onder het publiek. Naast de opmerking omtrent de wetgeving zijn er eveneens opmerkingen ten aanzien van de rechtspraak die in België gehanteerd wordt voor voetbal gerelateerd geweld. Boven is reeds aangehaald dat de rechtspraak in België mild optreedt ten aanzien van spreekoren die aanzetten tot haat, slagen of verwondingen. Dit standpunt is echter tegenstrijdig met het doel om zo min mogelijk voetbal gerelateerd geweld te bekomen. De rechtspraak zou een nultolerantie moeten hanteren ten aanzien van spreekoren. Met het hanteren van nultolerantie wordt het beeld gegeven naar andere toeschouwers dat gedragingen van deze aard niet geaccepteerd worden. Dit leidt tot minder aanzetten tot haat, slagen en verwondingen.

Gelijkaardig aan de verplichtingen en verboden, zijn de sancties die beide handhavingssystemen hanteren gelijkaardig. De geldboetes en de stadionverboden zijn even groot of gelijk in duur. Desondanks heerst in het Belgische systeem opnieuw een vorm van minder omkadering. De mogelijkheid voor de rechter of bevoegde ambtenaar om verzachtende omstandigheden aan te nemen voor voetbal gerelateerde feiten doet afbreuk aan het repressief karakter. Daar dat

verzachtende omstandigheden aangenomen kunnen worden in België is de strafmaat minder dan in vergelijking met de Engelse strafmaat. Dit is een jammerlijk aspect daar dat de strafmaat voor voetbal gerelateerd geweld reeds laag is. Het verwijderden van de mogelijkheid tot aanneming van verzachtende omstandigheden zal leiden tot een strengere strafmaat, wat uiteindelijk tot gevolg zal hebben dat minder voetbalgeweld gepleegd zal worden.

De verschillen van de procedure daarentegen zijn minimaal en hebben geen invloed op de omgang met voetbal gerelateerd geweld. Het karakter dat toegeschreven is aan de procedures is het enige verschil dat aanwezig is. Het verschil tussen de strafrechtelijke Engelse procedure voor voetbal gerelateerd geweld en de administratieve Belgische procedure voor voetbal gerelateerd geweld is de benaming. De ene procedure wordt aanzien als strafrechtelijk en wordt opgelegd door een rechter en de andere procedure wordt aanzien als administratief en wordt opgelegd door de bevoegde ambtenaar. Verder zijn de verschillen tussen beide procedures minimaal. De Belgische procedure bezit door zijn structuur de mogelijkheid om over te stappen naar een strafrechtelijk karakter waar de beslissing genomen zal worden door de bevoegde politierechter. Dit houdt echter geen verbetering in daar dat de Belgische hoven en rechtbanken een enorme rechterlijke achterstand hebben. De verandering naar strafrechtelijk karakter zou tot gevolg hebben dat de voetbal gerelateerde zaken niet snel afgehandeld kunnen worden wat nefast is voor de bestrijding van het voetbal gerelateerd geweld.

Desondanks zullen deze verbeteringen niet zorgen voor het verdwijnen van het voetbal gerelateerd geweld daar dat er nog andere aspecten aanwezig zijn voor het veroorzaken van voetbalgeweld, namelijk culturele en psychologische aspecten. Tevens zijn er ook andere handhavingsmechanismen die een bepaalde invloed hebben op het verminderen van voetbal gerelateerd geweld, zoals boetes vanuit de overkoepelende sportbond of organisatorische sancties zonder juridische achtergrond. Deze aspecten moeten in het achterhoofd gehouden worden omdat voetbalgeweld niet enkel een juridisch maar een volledig maatschappelijk probleem vormt.

Ter conclusie kan gesteld worden dat het verschil in de details zit.

VII. Bibliografie

WETGEVING

Europa

- Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens.

België

- Wetboek van Strafvordering van 17 november 1808, *BS* 27 november 1808.
- Strafwetboek van 8 juni 1967, *BS* 9 juni 1967.
- Gerechtelijk Wetboek van 10 oktober 1967, *BS* 31 oktober 1967.
- Wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade, *BS* 19 mei 1965.
- Wet van 5 augustus 1992 op het politieambt, *BS* 22 december 1992.
- Gecoördineerde Grondwet, *BS* 17 februari 1994.
- Wet 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 3 februari 1999.
- Wet tot wijziging van de wet van 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 31 maart 2003.
- Wet van 25 april houdende Diverse Bepalingen, *BS* 8 mei 2007.
- Wet van 25 april 2007 houdende wijziging van de wet van 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 8 mei 2007.
- Wet tot wijziging van de Wet van 21 december 1998 betreffende de Veiligheid bij Voetbalwedstrijden, *BS* 18 juni 2018
- KB van 11 maart 1999 tot vaststelling van de regels voor de administratieve procedure ingevoerd bij wet van 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 26 maart 1999.
- KB van 3 mei 1999 tot vaststelling van de regels voor de onmiddellijke inning van een geldsom ingevoerd bij wet van 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 20 mei 1999.

- KB van 2 juni 1999 houdende in de voetbalstadions na te leven veiligheidsnormen, *BS* 10 juli 1999.
- KB van 3 juni 1999 houdende de regels voor het ticketbeheer ter gelegenheid van voetbalwedstrijden, *BS* 23 juni 1999.
- KB van 15 juni 1999 betreffende het veiligheids- en coördinatiebeleid naar aanleiding van voetbalwedstrijden, *BS* 2 juli 1999.
- KB van 22 februari 2006 betreffende de installatie en de werking van bewakingscamera's in de voetbalstadions, *BS* 3 maart 2006.
- KB van 3 maart 2010 betreffende het in de handel brengen van pyrotechnische artikelen, *BS* 18 maart 2010
- Omz. OOP 7bis van 9 juli 1996 tot aanvulling van de ministeriele omzendbrief OOP7 betreffende de handhaving van de openbare orde n.a.v. voetbalwedstrijden, *BS* 25 juli 1996.
- Omz. OOP 28 van 4 mei 1999 aangaande de uitvoering van de wet van 21 december 1998 betreffende de veiligheid bij voetbalwedstrijden, *BS* 8 Juli 1999.
- Omz. OOP 27quater van 8 juni 1999 tot wijziging van de omzendbrief OOP 27 van 30 juli 1998 betreffende de handhaving van de openbare orde naar aanleiding van voetbalwedstrijden, *BS* 24 juli 1999.
- Omz. OOP 40 van 14 december 2006 houdende richtlijnen aangaande kwetsende, racistische en discriminerende uitlatingen en spreekkoren naar aanleiding van voetbalwedstrijden, *BS* 2 juli 2007.
- Wetsontwerp van wet betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *Parl. St. Kamer*, 1997-98, nr. 1572/1.
- Wetsontwerp van wet betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *Parl. St. Senaat* 1998-99, nr. 1060/3.
- Wetsontwerp tot wijziging van de wet van 21 december 1998 betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden, *Parl. St. Kamer* 2001-2002, nr. 50-1729/1.

- Wetsontwerp houdende diverse bepalingen inzake gezondheid, *Parl.St.* kamer 2008-09, 1461/1.
- Wetsontwerp houdende diverse bepalingen, *Parl. St.* Kamer 2006-2007, nr. 2873/1.

Verenigd Koninkrijk.

- Criminal Justice Act 1982.
- Sporting Event (Control of Alcohol etc.) Act 1985.
- Football Spectators Act 1989.
- Football (Offences) Act 1991.
- Football Offences and Disorder Act 1998.
- Crime and Disorder Act 1998.
- Football (Disorder) Act 2000.
- Sports Ground Safety Authority Act 2011.
- Criminal Procedural Rules 2020.
- Sentencing Act 2020.

RECHTSPRAAK

Europa

- EHRM 21 februari 1984, *Öztürk v. Germany*, nr. 8544/79.
- EHRM 25 augustus 1987, *Lutz v. Germany*, nr. 9912/82.
- EHRM 24 september 1997, *Garyfallou Aebe v. Greece*, nr. 18996/91.

België

- GwH 13 januari 1994, nr. 2/94, *BS* 16 februari 1994.
- GwH 2 maart 1995, nr. 18/95, *BS* 11 mei 1995.

- GwH 6 december 2000, nr. 17/2000, *BS* 31 december 1995.
- GwH 16 December 2010, nr. 140/2010, *BS* 31 januari 2011.
- Arbitragehof 28 november 2001, nr. 153/2001, *Limb. Rechtsl.* 2002, 61.
- Arbitragehof 12 juni 2002, nr. 155/2002, *RW* 2002-03, 743.
- Arbitragehof 6 november 2002, nr. 2002/155, *BS* 24 februari 2003.
- Arbitragehof 6 november 2002, nr. 2002/155, *Vigiles* 2003, 43, Noot J. VANHECKE.
- Arbitragehof 13 december 2006, nr. 187/2006, *FJF* 2008, 958.
- Cass. 18 januari 2001, *Arr. Cass.* 2000, 419.
- Cass. 5 februari 1999, *RW* 1999-00, 641.
- Cass. 24 januari 2002, *RW* 2002-03, 1017-1018.
- Cass. 26 november 2002, *RW* 2003-2004, 1461.
- Cass. 13 februari 2009, *RW* 2010-11, 1.
- Cass. 16 November 2009, *Pas.* 2009, 2647.
- Cass. 11 maart 2010, *RW* 2010-2011, 666-672, noot L. VANDEBERGHE.
- Cass. 4 november 2010, *JLMB* 2011, 806.
- RvS 23 oktober 2009, *TBP* 2010, 113.
- RvS 17 december 2009, *CDPK* 2010, 548.
- Pol. Turnhout 4 april 2000, *AJT* 2000, 354.
- Pol. Verviers 9 oktober 2008, *JLMB* 2008, 1578.

- Pol. Brugge 19 februari 2009, *RW* 2009-2010, 727.
- Pol. Charleroi 18 maart 2011, *JLMB* 2012, 4.

Verenigd Koninkrijk

- Court of Appeal 20 maart 2002, *Cough and Smith v. Chief Constable of Derby*, QB, 1213.

RECHTSLEER

Boeken

- BARBEY, B., "Hooliganisme, territoire et sécurité: analyse spatiale d'un risqué complexe" in T. BUSSET (ed.), *Le Football à l'épreuve de la violence et de l'extrémisme*, s.l., 2008, 300p.
- BERX, C., *Rechtsbescherming van de burger tegen de overheid*, Antwerpen, Intersentia, 2000, 649p.
- BICHOVSKY, A., *Prevention de la Violence Commise par les Spectateurs lors de Manifestations Sportives*, Lausanne, Université de Lausanne, 2009, 522p.
- BOCKSTAELE, M., *Processen-verbaal*, Antwerpen, Maklu, 2005, 502p.
- DERUYCK, F., "Het verband tussen Beccarria en Euro 2000 of het handhaving stelsel van de wet van 21 december 1998 betreffende de veiligheid bij voetbalwedstrijden" in X., *Liber Americum Jozef Van den Heuvel*, Antwerpen, Kluwer, 1999, 878p.
- DE VOS, N., en VENY, L., "Procesbekwaamheid van minderjarige in bestuurlijke beroepsprocedures" in DE SMET, B., COLLE, J., en NICOLLE, C. (eds.), *Procesrechtelijke bekwaamheid minderjarige*, Antwerpen. Intersentia, 2005, 341p.
- DUJARDIN, J., en MAST, A., *Overzicht van het Belgisch administratief recht*, Brussel, Story-scientia, 1994, 870p.
- DUJARDIN, J., MAST, A., VAN DAMME, M., en VANDE LANOTTE, J., *Overzicht van het Belgisch administratief recht*, Mechelen, Kluwer, 2014, 1522p.
- FROSDICK, S., en MARSH, P., *Football hooliganism*, Cambridge, Willan Publishing, 2005, 232p.

- GEYSELS, F., "De handhaving Leefmilieuregelgeving" in D. VAN DER MEIJDEN (ed.), *Zakboekje Milieuhandhaving*, Mechelen, Kluwer, 2022, 754p.
- GEUDENS, G., VANDROMME, S., en VANHECKE, J., "Mogelijke inbreuken door voetbalsupporters", in G. GEUDENS (ed.), *Veiligheid bij voetbalwedstrijden zakboekje 2009*, Mechelen, Kluwer, 2009, 367p.
- HENDRICKX, K., SCHOUKENS, P., en TERRYIN, E. (red.), *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Leuven, Acco, 2020, 143p.
- HOLSTERS, D., "Bewijsvoering in strafzaken" in A. VANDEPLAS (ed.), *Strafrecht en strafvordering: commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, 1984, 1378p.
- LEMMENS, P., "Enkele beschouwingen bij de zogenaamde 'volle rechtsmacht' van de rechter bij de toetsing van administratieve sancties", in D. D'HOOGHE, K. KETELAERE en A.M. DRAYE (eds.), *Liber amicorum Marc Boes*, Brugge, Die Keure, 2011, 773p.
- PEARSON, G., en STOTT, C., *Football Hooliganism: Policing and the war on the English disease*, Portsmouth, Pennant Books, 2007, 345p.
- SPAAIJ, P., *Hooligans, Fans en Fanatisme: Een internationale vergelijking van club- en supportersculturen*, Amsterdam, Amsterdam University Press, 2008, 224p.
- THEUNIS, J., en VAN EECKHOUTTE, D., "Naleving en Handhaving: Strafrecht, Strafvervolgung, administratieve sancties, administratieve rechtscolleges" in SEUTIN, B., en VAN HAEGENDOREN, G.(eds.), *De transversale bevoegdheden in het federale België*, 2017, 505p.
- VANDE CASTEELE, P., *Rechtsbescherming tegen de overheid in nationaalrechtelijk perspectief*, Maldegem, Silhouet, 2010, 2599p.
- VAN GARSSE, S., *Handboek Bestuursrecht*, Politeia, Brussel, 2020, 366p.
- VAN LIMBERGEN, K., en WALGRAVE, L., *Sides, fans en Hooligans: Voetbalvandalisme feiten, achtergrond en aanpak*, Leuven, Acco, 1988, 259p.
- VERBRUGGEN, F., en VERSTRAETEN, R., *Strafrecht en Strafprocesrecht voor bachelors*, Intersentia, Antwerpen, 2020, 577p.

Tijdschriften

- BECKHAM, B., "The price of passion: The banishment of English Hooligans from Football matches in violations of Fundamental Freedoms", *Hastings Int. & Comp. L. Rev.* 2001-2002, 43-61.
- DE BACKER, A., "De nieuwe voetbalwet", *Sport en recht s.d.*, 13p.
- DE VOS, N., en VENY, L., "Procesbekwaamheid van minderjarige in bestuurlijke beroepsprocedures" in DE SMET, B., COLLE, J., en NICOLLE, C. (eds.), *Procesrechtelijke bekwaamheid minderjarige*, Antwerpen. Intersentia, 2005, 103-163.
- CLARYSSE, F. en SEGAERT-VANDEN BUSCHE, F., "De nieuwe voetbalwet: het openbaar ministerie getackeld", *RW 1999-2000*, 1145-1151.
- COMERON, M., "Hooliganisme et Extrémisme", *a.s.b.l.*, Liège, 1994, 1-5.
- COREMANS, H., "De administratieve sanctie. Naar een omlijning van het begrip", *RW 1964-65*, 753-800.
- DEARDS, E., "Human Rights for Football Hooligans? Cough & Smith v. Chief Constable of Derbyshire, Miller v. Leeds Magistrates Court, Lilley v. Director of Public Prosecutions", *E.L.Rev.* 2002, 206.
- DE GEYTER, L., VANDENDRIESCHE, F., en VENY, L., "De invoering van gemeentelijke administratieve sancities of een publiekrechtelijke handhaving op lokaal vlak in België", *AJT 1999-00*, 158-159.
- DIEPENDAELE, J.P., "Eenmaal? Andermaal? Cumul van administratieve sancties in de werkloosheid met strafsancities: de opflakking van een oud zeer", *RW 2012-13*, 882-892.
- FREEBURN, L., en VEUTHY, A., "The fight against hooliganism in England: Insights for other jurisdictions?", *Melbourne Journal of International Law* 2015, 1-52.
- GEUDENS, G., "De voetbalwet. Een stand van zaken na de wijzigingswet van 10 maart 2003", *NJW 2003*, 1354-1365.
- GEUDENS, G., "Voetbalwet is grondig vertimmerd", *Juristenkrant*, 2003, 74.
- GREENFIELD, S., en OSBORN, G., "The football (offences and disorder) act 1999: Amending s3 of the Football offences Act 1991", *J.C.L* 2000, 55-63.
- HELSON, J., "Racisme in het voetbalstadion: Een noodlot?", *Sport en recht* 2007, 1286-1288.

- IDOMON, C., "Voetbalwet – het stadionverbod", *OSS 2019*, 124-127.
- JAMES, M., en PEARSON, G., "Football Banning Orders: Analyzing their Use in Court", *J. Crim. L.* 2006, 509-530.
- MAUS, M., "Kritische bemerkingen bij de arresten van het Hof van Cassatie van 5 februari 1999 inzake fiscaal-administratieve sancties", *AJT 1998-99*, 981-988.
- MULLENNERS, F., "Spelen en brood: veiligheid bij voetbalwedstrijden", *Orde dag*, Mechelen, 2007, 7-17.
- PEARSON, G., "Legitimate targets- The civil liberties of football fans", *J.C.L* 1999, 28-47.
- PEARSON, G., "Qualifying for Europe?, the Legitimacy of Football Banning Orders 'on Complaint' under the principle of proportionality", *ESLJ 2005*, 3-10.
- PUT, J. " Rechtshandhaving door administratieve sancties in het recht", *RW 2001-02*, 1195-1299.
- PUT, J., "Recente evoluties in het jeugdbeschermingsrecht" in SENAËVE, P., en SWENNEN, F., *De hervormingen in het personen- en familierecht 2002-2003*, Antwerpen, Intersentie, 109.
- WESTERMAN, P, en WISSINK, M., "Rechtsgeleerdheid als rechtswetenschap", *NJB 2008*, 503-507.

Onlinebronnen

- BRADLEY, J., "Football related arrests and banning orders; England and Wales: 2021 to 2022 season", *Home Office statistics release calendar 2022*, <https://www.gov.uk/government/statistics/football-related-arrests-and-banning-orders-england-and-wales-2021-to-2022-season/football-related-arrests-and-banning-orders-england-and-wales-2021-to-2022-season>.
- CRIMINAL PROCEDURE RULE COMMITTEE and MINISTRY OF JUSTICE, "Criminal Procedure Rules, and Practice Directions 2020", *Ministry of Justice 2023*, <https://www.gov.uk/guidance/rules-and-practice-directions-2020>.
- CROWN PROSECUTION SERVICE, "Director's Guidance on Youth Conditional Causes", *CPS 2022*, <https://www.cps.gov.uk/publication/directors-guidance-youth-conditional-cautions>

- CROWN PROSECUTION SERVICE, "Football Related Offences and Football Banning Orders", *Legal Guidance* 2022, <https://www.cps.gov.uk/legal-guidance/football-related-offences-and-football-banning-orders>.
- LEMMENS, L., "Hervormde Voetbalwet geeft politie nieuwe mogelijkheden om ontoelaatbaar supportersgedrag te bestraffen", *Polinfo*, 2018, <https://polinfo.kluwer.be/newsview.aspx?contentdomains=POLINFO&id=VS300619614&lang=nl>
- SPORTS GROUND SAFETY AUTHORITY, "About the SGSA", <https://sgsa.org.uk/about-the-sgsa/>.
- SPORTS GROUND SAFETY AUTHORITY, "I'm a new safety officer. What do I do now?", <https://sgsa.org.uk/im-a-new-safety-officer-what-do-i-need-to-know/>.
- SPORTS GROUND SAFETY AUTHORITY, "Stewarding", <https://sgsa.org.uk/stewarding/>.
- VLEMINCKX, N., "1800 jaar aan Stadionverboden en 900.000 euro aan boetes: geweld in ons voetbal wordt steeds zwaarder bestraft", *HLN* 2023, www.hln.be/belgisch-voetbal/exclusief-1-800-jaar-aan-stadionverboden-en-900-000-euro-aan-boetes-geweld-in-ons-voetbal-wordt-steeds-zwaarder-bestraft~a1907fcd/.
- X., "Football related public offences", <https://vhsfletchers.co.uk/our-services/football-law-solicitors/football-related-public-order-offences/>.
- X., "Toeschouwersaantallen 21/22", *Transfermarkt* 2022, https://www.transfermarkt.be/jupiler-pro-league/besuchertzahlen/wettbewerb/BE1/plus/?saison_id=2021.
- X., "Toeschouwersaantallen 21/22", *Transfermarkt* 2022, https://www.transfermarkt.be/jupiler-pro-league/besuchertzahlen/wettbewerb/BE1/plus/?saison_id=2021.
- X., "Toeschouwersaantallen 22/23", *Transfermarkt* 2022, https://www.transfermarkt.be/premier-league/besuchertzahlen/wettbewerb/GB1/saison_id/2022.
- X., "Vandaag 20 jaar geleden: Agent voor 70% uit het leven gemept op WK '98", *Sporza* 2018, <https://sporza.be/nl/2018/06/20/wk-1998-franse-agent-nivel-nog-steeds-zwaar-gehandicapt/>.